

Riksdagens protokoll 2004/05:59

Tisdagen den 18 januari

Kl. 13.00 – 13.17
13.30 – 16.03
18.00 – 21.11

---

1 § Ceremoni för att hedra offren för naturkatastrofen i Sydostasien

*Ceremoni för att
hedra offren för
naturkatastrofen
i Sydostasien*

Anf. 1 TALMANNEN:

Ärade ledamöter! Det är ett annorlunda Sverige vi nu har att verka i jämfört med när vi skildes före jul.

På annandagen drabbades Sverige av den största katastrofen i modern tid. I ett slag förlorade hundratals semesterfirande svenskar livet, och många skadades svårt. Det skedde inte inom vårt lands gränser, inte ens i närheten.

I den globaliserade värld vi lever i kan händelser långt borta påverka oss omedelbart och med brutal kraft. Vi har känt av det förut. Vid bombdådet på Bali år 2002 omkom sex svenskar. Nu har vi upplevt det igen; det som inträffade var en stor svensk katastrof – och den ägde rum i Asien.

Det var en svensk katastrof – men också en global. Och det är enbart tillsammans med andra länder som vi kan lindra dess effekter. Flodvågorna nådde ända från Asien till Afrika. Över 168 000 människor är döda, över en miljon hemlösa och fem miljoner människor i behov av hjälp i jordbävningens och flodvågornas spår.

Även här hemma har vi drabbats av naturkrafternas obevekliga framfart. Den 8 och 9 januari drog en storm av orkans styrka över södra Sverige. Minst 13 personer har avlidit till följd av stormen. När den var över stod mer än 400 000 människor utan el och 200 000 utan telefon. Skog till enorma värden har blåst ned. Störningarna i tågtrafiken har varit omfattande. Skadorna efter stormen kommer att ta lång tid att reparera. Fortfarande saknar många ström och fast telefon.

Kära ledamöter! De senaste veckorna har Sverige varit ett land i sorg. Människor har uttryckt sina känslor och sympatier vid olika minnesstunder, men också genom ett enormt engagemang. Anhöriga och vänner har fått hjälp på plats i Asien. Många har arbetat ideellt för att samla in pengar och förnödenheter och själva skänkt stora summor till olika hjälporganisationer. Över 782 miljoner kronor har kommit in från det svenska folket till flodvågornas offer. Det har känts självklart, men vi ska ändå känna oss stolta. Engagemanget har varit en lysande positiv kraft mitt i allt det mörka – vi har ställt upp för varandra och fått styrka av varandra.

Katastrofen har vävt band mellan människor och länder över alla gränser. Många svenskar har till exempel vittnat om sin tacksamhet

gentemot det thailändska folket för deras hjälpsamhet och givmildhet under katastrofen. Jag har tidigare i dag träffat officiella representanter för några av de hårdast drabbade länderna. Till dem har jag framfört ett innerligt tack på riksdagens vägnar för dessa länders insatser för våra medborgare. Representanterna finns med oss här uppe på läktaren.

Liksom ordet "tsunami" har blivit en del av svenska språket har vi tagit människorna i de drabbade länderna till våra hjärtan. Mellan dem och oss finns en bro. Vi har blivit medmänniskor – trots avståndet mellan oss.

Vi är tacksamma för att riksdagen varit förskonad, så tillvida att vi inte har förlorat någon ledamot eller anställd personal i katastrofen. Några upplevde den på mycket nära håll men undkom med livet. Ledamoten Gunilla Wahlén gjorde en fin insats genom att åka ned till Thailand omedelbart efter flodvågen för att bistå i Socialstyrelsens kristeam.

Strax efter katastrofen begärde ledamoten Runar Patriksson att riksdagen skulle kallas in. Efter samråd med de vice talmännen och gruppledarna beslutade jag att inte göra det. Det fanns i detta skede ingen särskild uppgift i krishantering som riksdagen kunde ta sig an. Partiledarna och statsministern hanterade samrådet mellan regering och riksdag under den akuta krisen. Men jag är också riksdagsledamot och känner som de flesta av oss. Vi vill vara med, handla, påverka och bedöma. Jag tror att känslan var utbredd hos oss att vi ville göra något.

Den möjligheten kom också när det blev aktuellt att ändra lagen om PKU-biobanken. Riksdagen visade att det går att få till stånd en mycket snabb riksdagsbehandling när så krävs. Jag vill passa på att uttrycka min uppskattning för att så många av er begav sig till Stockholm för att delta vid kammarens beslut, och även för socialutskottets och Lagrådets effektiva hantering av ärendet. Det blev en värdig behandling i en mycket svår situation. Tack också till EU-nämnden som var aktiv inför det extra rådsmöte om Asienkatastrofen som hölls den 7 januari.

Riksdagen kommer att fortsätta spela en roll i uppföljningen av Asienkatastrofen bland annat genom konstitutionsutskottets granskning av regeringen. Inom ramen för Riksdagskommittén ska vi dra slutsatser för riksdagens behandling av samhällsåtgärder för att öka medborgarnas trygghet och säkerhet. Och vi ska värdera riksdagens egen krishantering och krisorganisation.

Kära ledamöter! Sakta börjar nu vardagen komma tillbaka. Den är vanlig, obevlig, genom allt som snurrar på som det brukar, men ändå överklig för dem som måste inse att en anhörig, vän eller kollega aldrig mer kommer att vara en del av detta vanliga. Kanske känner vissa ändå en lättnad när det "mentala undantagstillstånd" som vi befunnit oss i nu ersätts av mer normala rutiner. Rutiner kan också vara ett stöd i sorgeprocessen.

Vad har vi lärt oss av tidigare kriser som vi har nytta av nu? "Ingenting", hävdar en del. "Vi har inte lärt oss någonting." Det anser jag är fel.

Den akuta hanteringen av Asienkatastrofen är över, men mycket återstår att göra. Drabbade och anhöriga kommer under en mycket lång tid framöver att lida av sviterna efter det som hänt. Vissa kommer att vilja lägga händelsen bakom sig. Men vi vet från tidigare katastrofer att förutom sorgen och saknaden kan ilska och förtvivlan bubbla länge inom en människa. Det beror på faktiska omständigheter, men kanske även på det som terapeuten Lena Lund-Chreisti i en tidningsintervju kallar för fast-

hållningsilkska – så länge man är arg hålls de döda på något sätt vid liv. Lena Lund-Chreisti har själv upplevt detta. Hon förlorade sin make vid M/S Estonias förlisning.

Det är viktigt att vi kan ta om hand alla dessa känslor, så att människor känner sig sedda och bemötta.

Vi måste också vara beredda på att det kanske aldrig – trots goda föresatser – framträder ”en sanning” om katastrofhanteringen som vi alla kan enas om i alla aspekter.

I stället tror jag att grunden för läkningsprocessen måste vara en öppen och ärlig samhällsdialog, från alla parter – en dialog mellan de ansvariga och dem som utkräver ansvar som präglas av en vilja att lyssna, svara och ta till sig varandras argument, en dialog kring hur och varför beslut har fattats där man vågar erkänna både fel och förtjänster i besluten, en dialog präglad av *ömsesidig* lyhördhet och medmänsklig respekt och där de drabbade står i fokus.

Klarar vi det kommer såren så småningom att läka. Det är en utmaning för vår demokrati. Där har vi alla, som demokratins representanter, ett stort ansvar att leva upp till.

Våra tankar går nu till alla dem som har mist sina liv i Asienkatastrofen, till deras anhöriga och vänner och till alla skadade och drabbade.

Våra tankar går också till dem som har omkommit till följd av stormen i södra Sverige.

Vi hedrar dem med en tyst minut.

Ceremonien avslutades med att Jan Bengtsson på piccolaflöjt framförde Largo ur Piccolakonsert i C-dur av Antonio Vivaldi.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.17 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 13.30.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 13.30.

2 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Sonja Fransson* (s) ansökt om sjukledighet under tiden den 18 januari–30 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Ann-Christin Ahlberg* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Sonja Fransson.

Prot. 2004/05:59
18 januari

*Ceremoni för att
hedra offren för
naturkatastrofen
i Sydostasien*

3 § Avsägelse

Talmannen meddelade att *Lars Tysklind* (fp) avsagt sig uppdraget som suppleant i näringsutskottet.

Kammaren biföll denna avsägelse.

4 § Anmälan om kompletteringsval till näringsutskottet

Talmannen meddelade att Folkpartiet liberalernas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Carl B Hamilton som suppleant i näringsutskottet.

Talmannen förklarade vald till

suppleant i näringsutskottet

Carl B Hamilton (fp)

5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen

Talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen inkommit och överlämnats till utskott:
2004/05:FPM35 Färdigförpackade varors nominella mängder *KOM(2004 708* till näringsutskottet

6 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds-sammanträden

Talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden fredagen den 3 och fredagen den 10 december inkommit.

*Svar på
interpellationer*

7 § Svar på interpellation 2004/05:259 om introduktionen av fossilgas

Anf. 2 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Staffan Danielsson har frågat mig om jag avser att pröva tillåtligheten av EON/Sydkrafts planerade gasledning genom Sverige i dess helhet. Han har också frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att beslutet ska förankras på ett bredare sätt, exempelvis genom öppna möten och en politisk dialog, samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att beslutet fattas av riksdagen eller åtminstone förankras där. Staffan Danielsson vill också ha besked om huruvida regeringens prövning handlar om den övergripande lämpligheten av gasledningen eller om prövningen främst handlar om att fastställa de närmare villkoren för ledningsdragningen i olika avseenden.

Utgångspunkten för Staffan Danielssons frågor är en tillståndsansökan som omfattar den första etappen mellan Gislaved och Jönköping, medan ledningen i sin helhet är planerad att dras fram till Norrköping. Staffan Danielsson menar att Sveriges unika förutsättningar för att bidra till minskade koldioxidutsläpp genom övergång till biobränsleanvändning hotas av en sådan storskalig naturgasintroduktion.

Energiförsörjningen ska i ökande utsträckning baseras på förnybar energi. En omfattande övergång till biobränsle har medfört att Sverige är bland de allra främsta länderna i världen när det gäller användningen av sådana bränslen. Riksdagen har fattat beslut om att utsläppen av växthusgaser för Sverige år 2050 sammantaget bör vara lägre än 4,5 ton motsvarande koldioxid per år och invånare för att därefter minska ytterligare. Målets uppfyllande är till avgörande del beroende av internationellt samarbete och insatser i alla länder. Med detta mål understryks politikens inriktning mot en omställning mot ytterligare minskat beroende av fossila bränslen. Arbete pågår nu med en klimatpolitisk proposition som kommer att läggas på riksdagens bord senare i år.

Det europeiska system för handel med utsläppsrätter som nu införs syftar till ett bättre utnyttjande av de samlade europeiska energiresurserna och minskad belastning på miljö och klimat. I de av riksdagen antagna riktlinjerna för energipolitiken konstateras att naturgasen från klimatsynpunkt är det bästa fossila bränslet. Handelssystemet stimulerar att naturgas och biobränsle utnyttjas för kombinerad el- och fjärrvärmeproduktion i kraftvärmeverk och till att olja och kol kan ersättas.

För att bygga och använda högtrycksledningar för naturgas krävs regeringens tillstånd enligt naturgaslagen. Tillstånd får endast beviljas om anläggningen är lämplig ur allmän synpunkt. Detta innebär att regeringen har att beakta en rad omständigheter och att en ingående prövning görs av de olika intressen som gör sig gällande i sammanhanget. Prövningen omfattar inte endast de närmare villkoren för ledningsdragningen. Ansökan föregås av ett förberedande samråd som syftar till att i ett tidigt skede involvera berörda kommuner, myndigheter, enskilda och organisationer och bereda dem tillfälle att lämna synpunkter på och påverka en planerad ledningsdragning.

En ansökan om tillstånd till en naturgasledning ska innehålla en miljökonsekvensbeskrivning. Ärendet bereds nu av Energimyndigheten som bland annat kungör ansökan med tillhörande miljökonsekvensbeskrivning och remitterar den till berörda kommuner, myndigheter och sakägare. Den möjlighet att påverka beslutsprocessen som jag nu har beskrivit tillämpas också för andra ledningsdragningar som el- och fjärrvärmeledningar och vid prövning av anläggningar enligt miljöbalken.

Energimyndigheten bereder för närvarande en tillståndsansökan för en naturgasledning mellan Gislaved och Jönköping. Enligt vad Regeringskansliet inhämtat kommer beslutsunderlaget att kompletteras med en strategisk miljöbedömning för projektet i dess helhet. Energimyndigheten kommer att överlämna ärendet till regeringen för beslut tillsammans med ett eget yttrande och handlingarna i ärendet.

Anf. 3 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Den här viktiga energi- och miljöfrågan är het och känslig, vilket det noga övervägda svaret på min interpellation tydligt vittnar

om. Statsrådet svarar egentligen inte på mina frågor utan redovisar främst gällande naturgaslag och vad Energimyndigheten avser att göra. Ett besked i rätt riktning är ändå att beslutsunderlaget ska kompletteras med en strategisk miljöbedömning från Energimyndigheten.

Jag gläder mig åt den snabba expansionen av förnybara bränslen och drivmedel i Sverige. Det är skönt att kärnkraften ska avvecklas, och det är bra att vårt beroende av den fossila energin minskar. Fossilgasen, eller jordgasen som tyskarna säger, används mycket på kontinenten och spelar där en stor miljöroll genom att ersätta olja och kol.

Jag levde tills rätt nyligen i tron att någon storskalig gasintroduktion i Sverige inte var aktuell eftersom vi här i stället har byggt upp världens kanske förnämsta biobränslebälte, därtill med fortsatt stora expansionsmöjligheter. Jag levde i tron att vår tids stora miljöfråga, klimatfrågan med växthuseffekten, genom Kyotoavtalet skulle säkerställa en fortsatt svensk biobränsleexpansion i miljöns tjänst och att en tillfällig storskalig gasintroduktion givetvis inte var aktuell.

Jag började under förra året ana ugglor i mossen men lugnades åter genom att i riksdagstrycket från gångna år läsa många utmärkta reservationer från till exempel Moderaterna, Kristdemokraterna och Folkpartiet. Ta till exempel ett utmärkt citat från år 1999/2000. Det är undertecknat av bland annat Per Westberg och Göran Hägglund. Man avvisar alla planer på en storskalig introduktion av naturgas/fossilgas och säger: ”En ökad användning av naturgasen skulle leda till en väsentlig ökning av koldioxidutsläppen och omintetgöra koldioxidmålet. Vidare skulle naturgasen endast i mycket begränsad omfattning komma att tjäna som utbyte för olja och kol eftersom dessa bränslen delvis har ersatts av biobränslen. I stället blir det biobränsleanvändningen i de kommunala värmeverken i södra och mellersta Sverige som kommer att hotas.”

Jag borde ha blivit fullständigt kolugn efter att ha läst olika deklamationer från dagens energipolitiska riksdagsmajoritet, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Centerpartiet, till exempel att ”det inte är aktuellt med en storskalig introduktion av naturgas eller en ny naturgasledning genom Sverige.” De tre partierna slår till yttermera visso fast i oktoberöverenskommelsen om energin i fjol att naturgasen inte får förhindra den kraftfulla utveckling av biobränslen som nu sker.

Jag borde vara lugn, Mona Sahlin. Men det kan jag omöjligen vara. Sydkraft tar uppenbarligen för givet att regeringens koncessionsbeslut är en formalitet, att regeringen kommer att säga ja. Man utlovar att gasledningen kommer till Norrköping år 2009 för vidare färd mot Mälardalen och Örebro.

En belysande artikel fanns i förra veckan på Sydsvenska Dagbladets ekonomisida, där Sydkrafts högsta ledning intervjuas under rubriken Ny energipolitik infördes i tysthet. Det nuvarande gasnätet ska byggas ut och kopplas samman med det finsk-ryska nätet i öster för genomgångsleveranser även till Storbritannien. Sydkrafts huvudägare EON har redan avtal med ryska Gazprom om stora gasleveranser. Något om att regeringens godkännande behövs nämns inte ens i artikeln.

Ja, samhällsbyggnadsminister Mona Sahlin, ska jag lita på alla entydiga utfästelser från regering och opposition i den här frågan eller är det Sydkraft som har fattat galoppen rätt? Slår frågorna i min interpellation in öppna dörrar eller har jag starka skäl att vara orolig?

Anf. 4 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Vi får väl se om jag i någon mån kan lugna Staffan Danielsson eftersom vi på många vis har samma utgångspunkt för denna diskussion. Det vill jag understryka.

Jag ska först kommentera att ärendet är så känsligt och att Staffan Danielsson tyckte att det syntes i svaret. Det är dock så att ärendet hamnar på regeringens bord först efter att ärendet har beretts av Energimyndigheten. Det är en ordning som riksdagen har beslutat ska gälla också för detta ärende. Och jag har väldigt svårt att se att det finns behov av någon särskild beslutsordning just för frågor som handlar om naturgasen. Jag är i alla fall inte övertygad om att den beslutsordning som Staffan Danielsson föreslår främjar en rationalisering och öppenhet i fråga om beslutsprocessen. Jag tycker att den finns, och det är väl denna debatt ett bra exempel på.

Sedan vet jag inte om jag kan lugna Staffan Danielsson, men jag vill i alla fall försöka genom att instämma i vad han sade om vikten av att biobränsleanvändningen i Sverige fortsätter att öka. Det är där som en av de mest strategiska delarna för omställningen av Sverige i en uthållig och förnybar riktning måste ligga. Bland vatten, vind och sol är biobränslet i dag det kanske allra mest intressanta.

Användning av biobränslen i Sverige främjas också genom det samarbete som bland andra våra två partier har, energibeskattningen och inte minst elcertifikatsystemen som är väldigt intressanta i detta sammanhang. Det har inneburit att biobränsleanvändningen har ökat med 3 terawatt per år, och den totala användningen uppgår i dag till ca 100 terawatt.

Jag hoppas också att handeln med utsläppsrätter kommer att innebära en ytterligare konkurrensfördel för biobränslet jämfört med fossila bränslen.

Som jag sade tidigare har riksdagen också fattat beslut om vilken ordning som ska gälla för dessa tillståndsbeslut, och jag vill ändå formellt hålla mig till den delen.

I gasmarknadspropositionen, som regeringen inom kort kommer att överlämna till riksdagen och som handlar om att genomföra EU:s gasmarknadsdirektiv, finns inga förslag till ändringar av själva beslutsprocessen. Däremot föreslås ett tillståndskrav till exempel för gas som skeppas i nedkyllt tillstånd. Det är mycket som man måste lära sig som energiminister. Men detta hör till detta område. Men jag vill också nämna att vi föreslår en skyldighet – detta tycker jag är viktigt – för nätägaren att mata in biogas i nätet under förutsättning att det förstås är tekniskt möjligt och säkert att göra det. Men denna åtgärd tycker jag är principiellt viktig, och jag är övertygad om att den kommer att främja en ökad biogasanvändning.

Jag vill ändå understryka att den svenska naturgaspolitiken som den har uttryckts framför allt i samarbetet mellan Centerpartiet, Vänsterpartiet och Socialdemokraterna ligger fast. Staffan Danielsson citerade några punkter, bland annat att naturgasen från klimatsynpunkt är det bästa fossila bränslet. Det kan vi vara överens om. Att den kan ha betydelse under en omställningsperiod sägs också. Det kan vi väl också vara överens om. Men det förutsätter att den används på ett sätt som leder till ett bättre utnyttjande av de samlade energiresurserna. Och det ska vi också vara väldigt överens om. Sedan är den viktiga meningen att naturgasen

inte får förhindra den kraftfulla utveckling av biobränslen som nu sker. Det är med den meningen som jag hela tiden beaktar hela energipolitiken och också diskussionen om naturgasen.

Jag vet inte i vilken mån som det har lugnat Staffan Danielsson att hålla fast vid biobränslet i framtiden, och det är inte någon form av de fossila bränslena, icke heller naturgasen. Det är med den utgångspunkten som vi ska bereda hela energipolitiken innan den läggs på riksdagens bord.

Anf. 5 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Det är bra att energiministern säger att biobränsleanvändningen ska öka. Den får inte hejdas. Min uppfattning är att det är så uppenbart att en storskalig naturgasutbyggnad kommer att hejda fortsatt utbyggnad. Dessutom kommer den att konkurrera ut en del av den expansion som har skett. Detta tror och hoppas jag kommer att göra regeringens prövning lätt i den här sakfrågan. Men jag förstår att ministern inte kan föregripa regeringens behandling.

Biogas är utmärkt. Den ska vi satsa på – många småskaliga anläggningar här och där i landet. Men dess expansion har på intet vis koppling till att det behövs en storskalig gasledning.

Enligt mitt synsätt var kärnkraftsfrågan gårdagens stora energi- och miljöfråga. Den har vi nu klarat ut på ett bra sätt genom en så småningom bred enighet om att den ska avvecklas, att kärnkraftverken så länge som de drivs ska vara säkrast i världen och att Barsebäck nära Danmark tas ur drift nästa år. Och jag är stolt över Centerns roll i den debatten.

Dagens stora dramatiska energi- och miljöfråga är i stället klimatfrågan, det vill säga koldioxidutsläppen och växthuseffekten. Kanske är till exempel årets obefintliga midvinter och väldiga storm effekter av detta, vad vet jag.

Om vi ska minska Sveriges koldioxidutsläpp enligt Kyotoavtalets åtaganden kan vi inte rimligen ersätta biobränslen med den fossila och ändliga koldioxidutsläppande fossilgasen.

Med naturgaslagens tillkomst för fem år sedan ifrågasattes om eventuellt nya gasledningar skulle prövas utifrån övergripande energi- och miljöeffekter eller endast mer tekniskt vad gäller bästa ledningsdragnings och så vidare. Majoritetspartierna bedyrade att naturgaslagen skulle innebära prövning även utifrån en gaslednings övergripande effekter från energi- och miljösynpunkt. Jag vill tro att så ska ske. I så fall är det en självklarhet att det är orimligt att pröva Sydkrafts stora planerade gasprojekt bit för bit. Projektet måste först prövas i sin helhet, vilket rimligen, enligt min bedömning, kommer att ge ett nej till koncession av vare sig helheten eller delarna.

Därför är det för mig en nyhet och bra att statsrådet låter meddela att Energimyndighetens beslutsunderlag för den ansökta delsträckan Gislaved–Jönköping kommer att kompletteras med en strategisk miljöbedömning för projektet i dess helhet.

Jag vill uppmärksamma ministern på att det då också måste till en analys om vad en gasledning genom norra Götaland och Mälardalen rimligen kommer att sluta med, nämligen med ett nät över hela området och med koppling till både öst och väst.

Detta besked föranleder två följdfrågor. Energimyndigheten kommer att redovisa en samlad miljöbedömning strategiskt. Avser regeringen att vid sin slutliga prövning först pröva tillåtligheten av Sydkrafts planerade gasledning i dess helhet? Den andra frågan är: Avser regeringen vid sin prövning att pröva den storskaliga utbyggnadens övergripande effekter för landet från energi- och miljösynpunkt?

Jag förstår att statsrådet inte kan och ska föregripa vad beslutet kommer att bli, även om jag anser det som rätt självklart. Men jag skulle vilja ha tydliga svar på dessa två frågor.

Sedan skulle jag också gärna vilja höra statsrådets syn på vikten av ett sådant här stort energi- och miljöbeslut som det ändå är om vi ska dra in fossilgasen genom hela Mellansverige, och om det räcker med förankringen genom ett regeringsbeslut, eller om det kan behövas en öppnare dialog i riksdagen eller på annat sätt, vilket jag faktiskt tycker.

Anf. 6 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Jag har absolut inget emot en bredare dialog eller en öppen debatt. Och jag tror också som energipolitiskt intresserad och väldigt mån om att vi lyckas med förnyelsen och omställningen att Sverige behöver en förnyad debatt om helheten i energipolitiken. Det tror jag att hela samhället och också utvecklingen av de nya förnyelsebara energikällorna behöver. Men vi kanske kan återkomma till, inte minst i diskussionerna mellan samarbetspartierna, hur en sådan förnyad och fördjupad debatt ska ske. Jag är nämligen övertygad om att den behövs.

Sedan behöver jag inte upprepa att jag inte kan gå in på ärendet eftersom det inte finns på regeringens bord. Jag vill dock svara på Staffan Danielssons frågor.

Att Energimyndigheten i sin bedömning kommer att ta hänsyn till helheten och dess effekter är bra. Det kommer också att finnas med i utgångspunkten för regeringens hanterande.

Svaret på den andra frågan är självklart ja. Vi kommer att ta stor hänsyn till effekten på de klimatpolitiska målen och innehållet i de energipolitiska överenskommelserna.

Det är alltså ett klart ja som svar på de två frågor som Staffan Danielsson ställde.

Sedan finns det väl anledning att återkomma när ärendet har kommit närmare regeringens bord och också i diskussionerna mellan de tre samarbetspartierna.

Anf. 7 STAFFAN DANIELSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka energiministern för de beskederna. Det är bra med detta tydliga ja när det gäller prövningen av projektet i dess helhet och en övergripande bedömning ur miljö- och energisynpunkt. Det är utmärkt att regeringen tacklar det på det sättet och därmed lugnar mig i mina farhågor kring hur naturgaslagen möjligen annars hade kunnat tillämpas. Jag tror också att det behövs en fortsatt djup och bra energidebatt; saker har ju hänt under den senaste tiden.

Jag har ingenting emot fossilgasen, jordgasen, som sådan. Den är ett bättre fossilt bränsle än kol eller olja, men den är ett fossilt bränsle som ökar koldioxidutsläppen och som kommer att ta slut. Gasen gör en i särklass mycket större miljönytta på andra håll än här i Sverige där världens

kanske förnämsta bibränslebalte har vuxit fram. Och tvärtom: En stor-skalig introduktion för åtskilliga miljarder kronor för investeringar i Mellansverige kommer att kräva avsättning av kunder – kosta vad det kosta vill; man bygger sig fast.

Självfallet kommer detta att leda till att många av dagens bibränsleeldade anläggningar ersätts med fossilgas, samtidigt som den pågående bibränsleexpansionen hejdas av samma anledning. Det är min analys – jag kan inte se det på annat sätt.

Det finns de som hävdar att Sydkrafts planerade fossilgasinvasion är nödvändig för att klara elförsörjningen när kärnkraften ska avvecklas. Det tror inte jag. Jag har stark tilltro till en ökad elproduktion kopplad till bland annat bibränsleeldade anläggningar. Men skulle det vara så att dagens stora miljöfråga, klimatfrågan, ställs mot gårdagens, kärnkraften, menar jag att det absolut viktigaste är att minska koldioxidutsläppen och bromsa växthuseffekten. Dagen går före gårdagen.

Det innebär att skulle ett nej till koncession för gasledningen om ett antal år innebära att vi behöver skjuta kärnkraftsavvecklingen lite framåt är det något som vi får acceptera. Kärnkraften ska avvecklas. Men kan en senareläggning säkerställa att bibränsleexpansionen kan bestå och utvecklas är totaleffekten för Sverige från energi- och miljösynpunkt, enligt min uppfattning, klart positiv. Det vore intressant om energiministern kunde kommentera min mycket tydliga analys på denna punkt, om nu fossilgasen och kärnkraften skulle ställas mot varandra.

Anf. 8 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s):

Herr talman! Mycket kort: Jag tycker att vi återkommer till den diskussionen. Den diskussionen är alldeles för stor och svår för att jag på den minut som nu står till mitt förfogande ska ge mig in på den, så vi återkommer till ärendet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2004/05:213 om regeringens planering för infrastruktur

Anf. 9 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Sven Bergström har frågat vilka åtgärder jag avser att vidta för att åstadkomma en planeringsmodell som kan parera kortsiktiga nödvändiga brandkårsutryckningar utan att det ska behöva gå ut över redan beslutade planer och projekt samt vilka åtgärder jag avser att vidta för att pröva någon typ av alternativ finansiering på infrastruktursidan.

Sven Bergströms frågor är ställda med anledning av regeringens beslut den 28 oktober 2004 att en utbyggnad av riksväg 45 mellan Älvängen och Trollhättan ska ingå i den nationella väghållningsplanen för perioden 2004–2015. För att kunna inrymma den utbyggnaden har regeringen beslutat att 13 investeringsprojekt ska utgå ur den nationella väghållningsplanen.

Det är naturligtvis olyckligt när planerade väginvesteringar senareläggs eller stryks ur planerna. Jag har förståelse för den frustration det kan skapa. Samtidigt är jag övertygad om att satsningen kring Trollhättan ligger i hela Sveriges långsiktiga intresse.

Jag håller med Sven Bergström om att planeringssystemet för infrastrukturen ska vara långsiktigt och stabilt. Men systemet ska samtidigt också vara flexibelt och kunna hantera ändrade omvärldsförutsättningar. Regeringen har gjort vissa förändringar av planeringssystemet för att öka dess flexibilitet. Bland annat tänker vi uppdatera långsiktsplanerna varje år om det finns behov av det. Regeringen kommer att återkomma i den transportpolitiska proposition som ska läggas i vår med fler förslag angående planeringssystemet.

När det gäller alternativ finansiering vill jag påminna om att vi genomför, och planerar, flera stora infrastrukturprojekt som inte är finansierade med anslagsmedel. Det gäller den stora vägutbyggnaden på bland annat E 6:an och riksväg 40 på västkusten och de stora järnvägsprojekten Göteborg–Trollhättan, Hallsberg–Mjölby och Mälartunneln. Samtliga dessa projekt finansieras med lån i Riksgäldskontoret. Lånen ska sedan återbetalas under 25 år med början när respektive projekt är färdigställt. Vi bygger dessutom tillsammans med Norge en ny Svinesundsbro på väg E 6 som ska finansieras med avgifter.

Anf. 10 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet för svaret på min interpellation. Bakgrunden är de dramatiska förändringar som regeringen har gjort av riksdagens beslut om långsiktsplanerna fram till år 2015. På ett femtontal punkter senarelägger man nu när det gäller flaskhalsar, förbifarter och förbättringar som har legat i planeringen för E 4:an, E 12:an och E 14 samt för ett antal riksvägar runtom i landet.

Jag misstänker att Ulrica Messing precis som jag har fått väldigt starka reaktioner från de regioner och företag som är berörda och från kommuner där man tycker att det här på ett väldigt dramatiskt sätt negativt påverkar planeringsförutsättningarna. Jag kan verkligen förstå den reaktionen, därför att när riksdag och regering tar ett beslut och säger att nu kommer det efterlängtrade projektet – järnvägar eller vägar – är det en väldigt lättnad om man inrättar sin planering efter de beskedet. Därför blir det dubbelt olyckligt när det blir på det här sättet.

Jag kan förstå regeringens bedömning att det behövdes en snabb satsning, en brandkårsutryckning, för att försöka skapa bättre förutsättningar för Trollhättan i kampen om biltillverkningen. Men det är väldigt olyckligt när det drabbar andra regioner på det här sättet.

Dessvärre är det inte första gången som sådant här händer, utan det här är väl snarare ett mönster som kunnat iakttas också i tidigare infrastrukturplaner där man senare, med facit i hand, kunnat konstatera att de har blivit fullföljda bara till omkring hälften. Nu var det här en ännu snabbare förändring än vi tidigare sett. Dock är det fråga om ett handlingsmönster som undergräver tilltron till långsiktigheten, logiken och hållfastheten i de statliga infrastrukturplanerna.

I sitt svar säger infrastrukturministern att det är olyckligt när planerade väginvesteringar senareläggs eller stryks ur planerna, och hon håller med mig om att planeringssystemet för infrastrukturen ska vara långsik-

tigt och stabilt. Systemet ska samtidigt vara flexibelt och kunna hantera ändrade förutsättningar och omvärldsförändringar, säger Ulrica Messing. Hon säger också att regeringen har gjort vissa förändringar i planerings-systemet för att öka dess flexibilitet. Det framgår dock inte mera konkret vad som planeras.

Jag menar att neddragningar som drabbar regioner, företag och kom-muner inte bör hanteras på det här sättet, utan vad som behövs är natur-ligtvis – jag tror att många ledamöter i denna kammare och kanske också statsråd delar min bedömning – en marginal, en buffert eller en reserv, som kan tas till i sådana här akuta lägen. Var och en av oss som hanterar familjens budget, en hushållsbudget, vet att man kan drabbas av oplane-rade utgifter. Bilen kan gå sönder. Huset kan behöva repareras akut. Då måste man ha en marginal. Men i statens budget finns inte marginaler så att man kan klara sådana här akututryckningar. Det är väldigt olyckligt, och det drabbar på ett dramatiskt sätt många kommuner, regioner och företag – som jag tidigare sagt.

Jag skulle vilja be statsrådet att något kommentera min sista fråga här om alternativ finansiering som en modell utöver att jag gärna skulle se att man hade en buffert, en marginal.

Vore det inte läge nu, statsrådet, att pröva det som vi så länge har ta-lat om, nämligen partnerskap för att finansiera stora infrastruktursats-ningar som skulle kunna lätta på trycket i statens budget? Jag säger inte att det är en slutlig lösning – det finns inga gratisluncher; det vet också jag – men när Norge, Finland och England prövar det vore det intressant att pröva det också här i Sverige.

Anf. 11 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Jag har anmält mitt deltagande i denna interpellations-debatt med anledning av mitt intresse för hur vi kan få en långsiktig hållbar planeringsmodell för infrastrukturen.

Som jag tidigare sagt i riksdagen tycker jag att det är olyckligt att en akut och nödvändig åtgärd i en del av landet får till konsekvens att andra väl underbyggda infrastruktursatsningar i andra delar av landet får skjutas på framtiden eller, i värsta fall, inte blir utförda.

Jag har använt mig av E 22 som exempel, men det är inte det enda objekt som är aktuellt i den process som vi just nu befinner oss i.

Herr talman! Det är med stort intresse jag har hört statsrådets svar, och jag vill ta tillfället i akt att uttrycka en förhoppning om att vi snart ska kunna få ett system som vid behov klarar snabba utryckningar. Jag vill därför instämma i tankarna om att det ska finnas en möjlighet till buffert i budgeten. Jag har en förhoppning om att det vi i en inte alltför avlägsen framtid ska kunna få den möjligheten. Om man nu ska göra en omprövning varje år tycker jag att det är ett uttryck för att det här är ännu mera angeläget.

Anf. 12 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tror att Sven Bergström, Krister Örnfjäder och jag är helt överens om och inser den självklara frustration som många upplever när tidigare utställda planeringar kastas omkull därför att vi är tvungna att göra omprioriteringar i budgeten och fördela pengarna på annat sätt. Jag tror att vi alla tre har mött en bred uppslutning kring den satsning vi

har gjort i Västra Götaland men en frustration över att det har skett på bekostnad av 13 andra objekt.

Därför ska man naturligtvis vara oerhört försiktig med sådant och försöka minimera riskerna för att utsättas för det. Jag tror att man kan minimera det på olika sätt. Ett sätt är det jag nämnde i mitt interpellations-svar – att i stället uppdatera långsiktsplanerna varje år och att ha ett mera kontinuerligt arbete med långsiktsplanerna. Att bygga upp infrastrukturer innebär stora, långa och dyra investeringar. Både kommuner och de statliga myndigheterna organiserar väldigt mycket av sitt arbete utifrån hur planeringsramarna ligger. Sedan kan allting hända i infrastrukturprojekt som gör att de blir dyrare och att man kanske måste hitta andra sträckningar. Också då prövas många kommuners tålamod. Så allt går inte att ta bort när det gäller riskfaktorer och risk för irritation på grund av planeringsramarna, men en del tror jag att man kan minimera. Jag tror att man skulle kunna minimera risken för att behöva göra tuffa omprioriteringar genom att inte heller fördela varje krona i anslaget utan ha något slags buffert. Det kräver en bred uppslutning kring det, så att inte någon upplever att det just är de pengar som inte är fördelade och som alla de tittar på som inte har fått sina vägar med i planeringsramarna. Man måste då vara medveten om att de pengar som inte är fördelade till exempel ibland kan användas till ett projekt som blir mycket dyrare än vad det enligt planeringen skulle ha blivit.

Det här är svårt, och vi har i diskussionerna kring arbetet med infrastrukturplanerna stött och blött frågan om det skulle vara möjligt och önskvärt att inte låsa varje krona i planeringsramarna. Då har vi landat i att det inte är möjligt. Men inför arbetet med den transportpolitiska propositionen kan vi titta på den saken en gång till just för att minimera riskerna för irritation på olika sätt.

Sedan vill jag ändå understryka att det kommer att hända, även om vi minimerar riskerna, att regeringen måste revidera planer därför att det händer saker i vår omvärld, och det händer saker i vårt land. Det händer saker kopplade till näringslivet som man inte kan förutse ett eller två år innan. Den flexibiliteten måste vi som politiker ha och fatta beslut utifrån den verklighet vi varje dag ska förhålla oss till. Men med olika åtgärder i arbetet med planeringsramarna tror jag ändå att man kan minimera riskerna för stora svängningar och därigenom sådan irritation vi nu har mött.

Återigen vill jag understryka att jag ändå är väldigt glad över att det är en så bred uppslutning kring satsningen för Trollhättan och Västra Götaland.

Anf. 13 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Som vi i dessa dagar har konstaterat, Ulrica Messing, händer det saker som gör att man måste ha beredskap för att kunna kasta om i planeringen och göra akuttryckningar. Det är just det som min interpellation i den mindre skalan, om jag får uttrycka det så, illustrerar. Man måste se över planeringsmodellerna så att vi kan klara även den här typen av – i perspektivet av stormen och katastrofen i Sydostasien – triviala små händelser i det lilla landet Sverige men som ändå är oerhört betydelsefulla för alla dem som drabbas i de femtontal projekt som skjuts framåt. Vi kan, Ulrica, tänka oss den situationen i vårt hemlän Gävleborg

att projektet E 4 mellan Enånger och Hudiksvall, som gång på gång har fått se framflyttade planeringsprocesser, ännu en gång skulle drabbas av ett sådant slag, om man får säga så, som de projekt som nu är framflyttade har blivit för de berörda regionerna. Jag kan tänka mig att regionen skulle vara oerhört kritisk om det skulle bli så. Jag hoppas verkligen att inte fler projekt flyttas fram.

Ett exempel norr om oss är Östersundsregionen, som nu fick ett väldigt hårt slag i samband med försvarsbeslutet. Där är nu upprustningen mellan E 14 mellan Pilgrimstad och Lockne framflyttad – en region som verkligen skulle behöva allt det.

Dessutom ser vi på andra områden hur de statliga beskederna inte är att lita på. Rikstrafiken, som kommer att tas upp senare i debatten i dag, har fått göra dramatiska förändringar i sina åtaganden på grund av att pengarna inte räcker. Vi har sett hur regeringen drar in pengarna till breddbandsinvesteringar ute i kommunerna, något som har väckt väldigt stor irritation och ilska. Där har man med kort varsel fått besked om att utlovade pengar inte kommer. Det är väldigt olyckligt.

Samtidigt kan vi läsa i tidningarna om att man på andra håll i landet drar i gång projekt som ligger långt utanför de ramar och direktiv som riksdag och regering har enats om. Jag tänker på den diskussion som har kommit i gång i Stockholmsområdet om en ny österled. Den har inte ansetts samhällsekonomiskt motiverad, och den har inte kommit med i planeringsprocessen i regering och riksdag. Men på några underliga vägar smygs den ändå fram bakvägen, och risken finns att den kommer in och tar utrymme i planeringsmodellerna. Det går inte att ha en modell där vissa regioner kan ta för sig medan andra regioner drabbas. Det skapar inte harmoni i landet, och det skapar väldigt frustration och irritation.

Dagens infrastruktursituation kräver enligt Centerpartiets uppfattning kraftfulla åtgärder för ett långsiktigt bättre väg- och järnvägsnät. När de nödvändiga satsningarna inte kan klaras med den traditionella syn på infrastrukturinvesteringar som vi har haft måste nya lösningar övervägas. Det är där som alternativfinansieringsmodellen kommer in, och jag tycker att det vore välkommet om Ulrica Messing kunde säga något ytterligare om det. Jag har tolkat statsrådet tidigare som att det från Socialdemokraternas sida har funnits en öppenhet för detta men att man har bromsats av samarbetspartierna. Det är uppenbart att det nu finns en bred majoritet här i riksdagen för att pröva det här. Det är väldigt märkligt att två små partier ska kunna blockera lösningar som vi annars är överens om.

Jag hoppas att vi kan enas i trafikutskottet, i riksdagen och med regeringen om att ta nya tag när det gäller planeringssystemet. Det är inte acceptabelt att behöva hamna i en sådan situation som vi nu har hamnat i, att välmotiverade satsningar – brandkårsutryckningar, om jag får kalla dem så – får negativa effekter för många andra delar av landet, där man har bespatsat sig på att äntligen få genomföra projekt som man länge har talat om.

Anf. 14 KRISTER ÖRNFJÄDER (s):

Herr talman! Jag vill instämma i statsrådets tankar om möjlighet till att inte öronmärka alla pengar i infrastrukturbudgeten. Jag skulle gärna vilja se att vi utvecklar den tanken, tillsammans med andra intressanta

idéer, för att förhindra att vi hamnar i en motsvarande situation som den vi nu har. Jag är fullt medveten om att man inte kan planera bort alla händelser, men man kan åtminstone försöka försätta sig i en situation där man är bättre förberedd att hantera dem. Som har nämnts i diskussionen får den process vi har i dag gärna till konsekvens att man ställer väldigt stora förhoppningar, och man räknar med att det som ska göras enligt planeringen också ska bli utfört i verkligheten. Om vi nu går in på en modell där vi kanske tittar över planeringarna mera regelbundet, tycker jag att det på ett ganska bra sätt sammanfaller, åtminstone inledningsvis, med diskussionen och tankarna om att man också skulle kunna hantera pengar så att de inte till sista kronan blir öronmärkta för vissa objekt.

Då har man dessa pengar att hantera år efter år, och man vet om man har behövt använda dem eller inte. Det behöver inte innebära att man låser upp resurser till sådant som av andra kanske betraktas på ett felaktigt sätt. Det som inte gick åt ena året kan användas andra året. Bufferten ska inte vara större än vad som är motiverat.

Jag är nöjd så här långt och ser fram emot att vi kan fylla dessa tankar med innehåll.

Anf. 15 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är klart att det finns stora förhoppningar kring infrastrukturplanerna som riksdagen fattar beslut om, eftersom infrastrukturen är så viktig för den regionala utvecklingen, för företagare och för enskilda personer.

Vi önskar väl alla ibland att vi levde i den bästa av världar och att vi hade hur mycket pengar som helst så att vi kunde prioritera det som vi skulle vilja prioritera. Trots att vi i det här fallet inte har dragit ned på anslagen – det finns de pengar som riksdagen har fattat beslut om – har vi ändå varit tvungna att göra tuffa prioriteringar utifrån det nya läget kopplat till fordonsindustrin som ju är så viktig för både Västra Götaland som region och Sverige som nation.

Den andel av samhällsekonomin som fordonsindustrin står för i dag jämfört för tio år sedan har dubblats. Vi har också en kunskap och kompetens i dessa frågor som vi vill värna om och utveckla. För att klara detta är infrastrukturen viktig.

Det handlar inte om att vi har dragit in några pengar, men det är ändå tuffa prioriteringar som måste göras, vilka sker på bekostnad av 13 andra projekt. Det som har varit viktigt för oss i den omprioriteringen har naturligtvis varit att försöka åstadkomma en spridning av dessa projekt över landet. Det har vi också lyckats med.

Det rör sig om en svår avvägning. Nu ligger det ett ansvar hos oss inför den transportpolitiska propositionen att försöka att lära av de gamla planeringssystemen, att ta in synpunkter från riksdagsdebatterna och från många andra aktörer om hur sårbarheten kan minskas. Vi måste se vad vi kan göra i planeringsprocesserna för att undvika riskerna för att man måste göra kraftiga omsvängningar. Vi ser nu över detta inför propositionen.

Sedan dyker frågan om alternativ finansiering upp då och då. Jag är positiv till de former av alternativ finansiering som vi i dag använder oss av. Det är ett sätt för oss att kunna skynda på viktiga infrastrukturinvesteringar och bygga lite snabbare. Men det krävs också att man är försiktig.

I svåra tider är det rimligt att en regering ska kunna bromsa i utbyggnaden av järnväg och väg. Man ska inte bara bromsa in på utbetalningen av till exempel barnbidrag eller studiebidrag.

Ju större del av regeringens budget som är fastlåst i överenskommelser med privata aktörer, desto svårare är det att justera sådana avtal. Varenda krona som vi binder i planeringsramarna binder naturligtvis också regeringen. Därför är jag mån om att inte låsa upp alltför mycket i planeringsramarna i långsiktiga överenskommelser, i lån eller i avtal. Gör vi det har vi inget annat alternativ än att spara in på utbetalningarna till kommunerna eller justera ersättningsnivåerna till barnfamiljerna eller i tandvårdsförsäkringen.

Jag vill inte vara allmänpolitiker i en tid när man inte orkar prioritera ned på asfalt utan bara på barn.

Anf. 16 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Det förefaller som vi ändå någonstans är eniga, Krister Örnfjäder, statsrådet och jag, om att det vore välkommet om man kunde åstadkomma en situation där det finns någon typ av reserv, en buffert, också i statsbudgeten, precis som det finns i varje normal hushållsbudget, för att man ska kunna klara akuttryckningar som uppstår då och då. Sådana kommer att inträffa också i framtiden.

Statsrådet säger att man inte har dragit ned på anslagen, och det är riktigt. Men vi ska också komma ihåg att fram till 2015 finns det 66 ofinansierade miljarder kvar. Där står vi också inför en utmaning. Det måste fram mera pengar för att man ska kunna klara alla åtaganden och nå de transportpolitiska målen.

Ulrica Messing säger att hon är positiv till den alternativa finansiering som hon redovisar i sitt svar, men det handlar ju om lånesidan. Vad jag är ute efter är att man också borde våga pröva partnerskapsmodellen där privata företag kommer in och finansierar stora projekt och se om det går att nå de effektivitetsvinster som de privata företagen säger att de kan göra, något som de hävdar att man har gjort i England, Norge, Finland och på andra ställen där detta har prövats.

Vi från Centerpartiet säger inte att detta är någon patentiösning som kommer att fixa allting framöver, men vi är nyfikna på att pröva om partnerskapsmodellen kan bidra till att man får pengar över till annat som är angeläget, och då vore det ju bra. Låt oss pröva detta för att få egna erfarenheter här i Sverige. Om jag uppfattade statsrådet rätt tidigare har det funnits en positiv grundattityd till denna alternativa finansieringsmodell och inte bara till lånemöjligheterna.

Sedan får vi se vad som händer med den transportpolitiska propositionen, men det förefaller som att vi borde kunna enas om att eftersträva att ha beredskap och buffertar för att klara den här typen av akuttryckningar, så att vi inte får den olyckliga situation med projekt som skjuts på framtiden som vi nu kan se och som drabbar olika delar av Sverige. Det är olyckligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 17 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Torsten Lindström, Ulrik Lindgren och Sven Gunnar Persson har frågat mig vad jag avser att göra för att rädda Tåg i Bergslagen och därmed stå för regeringens utfästelser gentemot regionen. Torsten Lindström har därutöver frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa goda kommunikationer för de delar av Västmanlands län som berörs av Tåg i Bergslagens situation. Samma frågeställning har väckts av Sven Gunnar Persson avseende Örebro län.

Eftersom samtliga tre interpellationer behandlar Tåg i Bergslagen och interpellanternas resonemang och frågeställningar i princip är identiska så väljer jag att besvara interpellationerna gemensamt. Frågorna är ställda mot bakgrund av Rikstrafikens akuta ekonomiska situation och de besparingar som man tvingas till för att få balans i ekonomin.

Som ni känner till har Rikstrafiken uppdraget att vid behov upphandla transportpolitiskt motiverad interregional persontrafik som inte upprätthålls i trafikhuvudmännens regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift. Rikstrafiken befinner sig nu i en svår ekonomisk situation och kommer under 2004 att överskrida anslagna medel. För att delvis kompensera för de ökade utgifterna har riksdagen nyligen beslutat att Rikstrafiken för år 2005 ska erhålla extra medel på 30 miljoner kronor. Trots detta krävs kraftfulla besparingsåtgärder de kommande åren för att myndigheten ska kunna komma i ekonomisk balans.

Rikstrafiken ser nu över hela sin upphandlingsverksamhet. Syftet är att identifiera möjliga besparingsåtgärder inom alla trafikslag. Ett problem är att myndigheten i många fall är bunden i trafikavtal som löper på flera års sikt. Detta minskar handlingsfriheten på kort sikt och kan innebära att Rikstrafiken blir tvingad att spara där det är möjligt och inte där det kanske skulle vara mest önskvärt utifrån de transportpolitiska målen.

Rikstrafiken genomför nu analyser av sin upphandlade trafik för att få ett bättre beslutsunderlag inför eventuella nedskärningar i trafiken. Den trafik som Rikstrafiken ansvarar för är den interregionala trafiken, till exempel sådan som syftar till att främja förutsättningarna för långväga arbetspendling, tjänsteresor, kompetensutveckling och turism. Trafik som utgör daglig pendling omfattas normalt inte av Rikstrafikens ansvar.

Det är därför viktigt att Rikstrafiken hittar en metod för att på ett bättre sätt kunna fördela sina insatser så att de i ännu högre grad verkar i riktning mot de transportpolitiska krav som ställs på myndigheten.

Rikstrafiken ska ta ansvar för att säkerställa ett grundutbud av interregionala förbindelser. Trafiken kan mycket väl komma att upphandlas som ett paket av både regional och interregional trafik, och det kan ge samordningsfördelar, men då måste också göras en tydlig fördelning av kostnadsansvaret mellan Rikstrafiken och trafikhuvudmännen i linje med respektive parts ansvar och uppgift. En sådan tydlighet i ansvarsfördelning finns inte alltid i dag och det är en brist som Rikstrafiken nu försöker få bukt med.

Genom det arbete och den analys som Rikstrafiken nu utför, och genom dialog och förhandling mellan Rikstrafiken, trafikhuvudmännen och

*Svar på
interpellationer*

operatörer kommer det även framöver att finnas goda kommunikationsmöjligheter i både Västmanlands och Örebro län liksom i landet i övrigt.

Anf. 18 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Allra först vill jag tacka statsrådet Ulrica Messing för svaret på min interpellation.

Mälardalen är Sveriges viktigaste tillväxtmotor. Mälardalen växer. Och Mälardalen måste växa. För att Sverige ska få kraft och ork måste det vara lätt att bo, arbeta och studera i Mälardalen. Då gynnas regional utveckling och nationell tillväxt, och det blir större resurser att fördela för hela landet. Då fordras bra kommunikationer så att människor kan bo på ett ställe och arbeta och studera någon annanstans och tryggt resa däremellan. Då behövs också Bergslagen, den bygd som varit vår välfärds och industrialismens vagga och som kan bli en integrerad del av framgångsrika Mälardalen. Det är bra för Bergslagen och bra för Sverige.

I dag sker åtta av tio svenska tågresor i Mälardalen. Trots det drar statliga SJ in tåg mellan Stockholm och Västmanland så att passagerarna får stå i gångarna. Statliga Rikstrafiken hotar å sin sida två av regionens livsådror: Uven, som vi ska samtala om senare, och Bergslagspendeln, Västerås–Ludvika, som är en del av Tåg i Bergslagen som vi nu diskuterar och vars framtid som vi kristdemokrater från Bergslagslän känner stor oro inför.

Att dra in anslagen för viktiga järnvägslinjer är inte försvarbart vare sig ur tillväxtperspektiv eller regionalpolitiskt. Tillväxtmässigt måste regionen bindas samman med bra tåg. Regionalt behövs tågen för att Bergslagen ska kunna utvecklas. Ändå hotas Bergslagen av flera tågindragningar. Bland de allvarligaste är natttåget Luleå–Bergslagen–Göteborg. Men också Bergslagspendeln hotas och därmed utvecklingen både i bygd och i rike – detta beroende på att regeringens myndighet Rikstrafiken hotar att dra in anslagen till trafiken.

Varje offentlig verksamhet ska självklart sköta sin ekonomi och sina uppgifter. Men det är ändå avslöjande att statsrådet i sitt svar säger att eftersom Rikstrafiken bundits vid långa avtal tvingas de spara där det inte är önskvärt. Menar Ulrica Messing verkligen det? Regerar inte regeringen längre? Har regeringen gett upp så till den milda grad att kortsiktighet går före långsiktighet, att kameral bokföring går före investeringar för framtiden? Misskötseln av Rikstrafiken kan väl heller inte ha kommit som en överraskning för Ulrica Messing som har ansvaret för sina myndigheter, till exempel Rikstrafiken?

Bergslagspendeln är en pulsåder i bygden. Tåget binder samman Västerås, Dingtuna, Hallstahammar, Surahammar, Ramnäs, Virsbo, Engelsberg, Fagersta, Smedjebacken och Ludvika. Men det är inte bara för bygden som tåget är viktigt, utan tågen binder samman Bergslagen med Mälardalen.

Om inte tågen fungerar lär inte heller den regionala tillväxten fungera, och förutom att Bergslagen då lämnas åt sitt öde skärs också det Bergslagen av som kan vara en strategisk del av Mälardalens och Sveriges framtid. Det bör oroa Ulrica Messing dubbelt upp. Statsrådet har ju ansvar för både infrastruktur och regionalpolitik. Den här frågan visar hur oerhört väl dessa frågor hänger ihop. I stället väljer statsrådet i sitt

svar i dag att lägga ansvaret på trafikhuvudmännen. Staten lämnar alltså med den tolkningen bygden i sticket. Är det regeringens politik?

Min fråga, herr talman, är om statsrådet tänker vara med och ta sitt ansvar för Bergslagen. Eller är det så illa att regeringen ser på när Bergslagen hotas av den regering som till syvende och sist aldrig någonsin kan springa ifrån sitt eget ansvar?

Anf. 19 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Tack för svaret, statsrådet Ulrica Messing.

Staten har genom sitt organ Rikstrafiken i samarbete med länstrafikbolagen på flera håll i landet startat upp nya, moderna länstågtrafiksystem som sträcker sig över flera län, i vårt fall Örebro, Västmanland, Gävleborg och Dalarna.

Nu har staten genom den socialdemokratiska regeringen kommit på att man inte längre vill vara med på tåget. Starten skulle ske 2001. Det var väldigt stapplande i början. Avsikten var att trafiken skulle pågå till 2009. Man kan säga att trafiken på grund av startsvårigheterna inte har varit i gång i mer än ett två år. Trots det inledande strulet har resandet ökat. Det har varit ett väldigt positivt grepp, helt enkelt. Bara under 2004 har trafiken ökat med 10 %. Antalet passagerare har ökat kraftigt.

Trots denna korta tid och trots den positiva utvecklingen av antalet resenärer, tycker nu Socialdemokraterna och minister Ulrica Messing att det är dags för staten att dra undan mattan för projektet. Varför då?

Det förslag vi har sett hittills under höstens debatt i Dalarna är det svar som Ulrica Messing tillsammans med Vänstern och Miljöpartiet har lagt ut i debattartiklar, att det inte är, och aldrig har varit, meningen att staten ska gå in och ta ett ekonomiskt ansvar för den regionaltrafik som länen själva bär ansvar för. Nehej, jaha, kan man säga. Det är så dags att komma på det nu.

Faktum är att staten har värderat att det mycket lyckade projektet Tåg i Bergslagen varit ett så intressant interregionalt projekt – som det heter – sträckande sig över flera län, att ett väsentligt statligt stöd årligen skulle tilldelas projektet med 62 miljoner kronor. Det framgår väldigt tydligt av det regeringsbeslut som ligger till grund för hela saken och som fattades den 3 februari 2000.

Som svaret i dag ser ut är den fråga som måste ställas och som vi måste få besked om hur stor minskningen av det statliga åtagandet blir. Det har figurerat ett stort antal siffror i pressen. I dag är siffran som sagt 62 miljoner kronor per år. Det har varit olika uppgifter om minskningen, kanske 20–30 % eller ännu mer. Det är väldigt angeläget att det kommer ett besked därför att det är ju snart, 2006, som Dalarna och övriga Bergslagen riskerar en situation där man har järnväg men inte särskilt mycket trafik på den. Det finns fordon, tåg och vagnar, men de kan inte köras. Och ekonomismällan får kommuner och landsting ta i de här fyra länen som har gjort borgensåtagandena som varit en förutsättning för att vagnmaterial skulle kunna köpas in och en förutsättning för att staten skulle gå in med sitt åtagande. Frågan är alltså: Hur stor blir neddragningen?

Min interpellationsfråga kan man nästan lämna och överge hoppet om. Den var: Vad avser statsrådet att göra för att rädda Tåg i Bergslagen och därmed stå för sina utfästelser gentemot regionen? Det verkar som att statsrådet inte avser att göra något slags räddningsoperation. Det syns

inte heller någonting av någon sådan i dagens var. Tvärtom är beskedet att Rikstrafiken kommer att fortsätta återställandet av sin ekonomi för att nå balans. När så Rikstrafiken har genomfört sin ekonomisanering, slår statsrådet fast, kommer det även framöver att finnas möjligheter till goda kommunikationer. Hur då? Först tar staten bort pengarna, sedan är ändå de goda möjligheterna för handen. Finns det en god fe i sammanhanget som kommer att svinga ett trollspö, eller är tanken att regionen ensam ska hakas fast och få stå för de ekonomiska följderna?

Anf. 20 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Jag vill också inleda med att tacka statsrådet för viljan till svar och försöket till innehåll i svaret.

I allt väsentligt gör statsrådet för närvarande en berömvärd insats när det gäller skogskatastrofen. Hon är beslutsam och tydlig och framträder med auktoritet. Det är värt allt beröm.

Jag kan i och för sig förstå om statsrådets panna inte i första hand veckas med anledning av tågtrafiken i Bergslagen. Men jag skulle ändå vilja efterlysa mer vilja, engagemang, kraft och pondus i det svar som vi har fått i dag. Var finns den beslutsamhet och framtidsinriktning som annars lyser igenom i statsrådets arbete? I svaret kan man i bästa fall tolka det som förhoppningar om att det ska ordna sig när Rikstrafiken får rota lite mer i siffrorna – en litania över Rikstrafikens prekära situation.

Jag skrev min interpellation utifrån Bergslagens och Örebro läns perspektiv. Här handlar det om just det man efterlyser: länsöverskridande trafik mellan Örebro, Västmanland, Gävleborg och Dalarna. Här finns alla de begrepp som vi i regionpolitiken och regionalpolitiken annars efterlyser som en del av lösningen – regionförstoring, vidgad arbetsmarknad och ökat kunskapsinnehåll i tillverkning och tjänster. Den här trafiken skulle vara med och uppfylla dem. Det var ur tankar om att möjliggöra mer av arbetspendling och resor till högskolor och universitet i regionen som den här idén om en bättre trafik föddes.

Regeringen ställde sig positiv under förutsättning att regionen tog på sig att bilda ett gemensamt bolag vilket också gjordes. Regeringen utsåg regionen till försöksområde för att utveckla järnvägstrafiken. Regeringen utfäste sig att via Rikstrafiken satsa 62 miljoner kronor per år, och de fyra länen satsade 18,5 miljoner kronor och gick även in i stora borgensförbindelser – 16 Reginatåg, 40 miljoner kronor per år.

Bidragen till Tåg i Bergslagen minskas nu, när det i stället skulle behövas långsiktiga och tydliga åtaganden för att återuppbygga förtroendet bland annat för den trafik som SJ på vissa sträckor har misslyckats med men som nu är på väg att återvända.

Anser statsrådet att det är lämpligt eller rimligt att radikalt ändra förutsättningarna på det sätt som skett för Tåg i Bergslagen, just när man hade kommit överens om en långsiktig inriktning på trafiken, som skulle skapa det underlag och det förtroende för att tågen faktiskt kommer, som är nödvändigt för att de mål som är uppsatta om regionalpolitisk utveckling, boende och liv på landsbygden också utanför de stora regioncentrumen ska bli möjliga?

Anf. 21 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Jag har först en kommentar när det gäller Rikstrafiken på kort sikt. Det har förekommit kritik, att regeringen inte tar intryck av de utredningar som görs. Här är det tvärtom. Statskontoret har utvärderat Rikstrafiken och visat att det har förekommit upphandlingar som är slösaktiga i förhållande till skattebetalarnas medel. Där måste jag ta regeringen i försvar och säga att det väl är alldeles utmärkt att man försöker bringa ordning i det och inte använder pengar på ett oförsiktigt och ansvarslost sätt.

Den debattartikel som syftades på tidigare citerade ni delar av. Andra delar av den handlar om ett gemensamt uttryck för att ta ansvar för att den här trafiken på något sätt ska värnas. Där har vi en gemensam ambition. Om vi de facto kan komma överens får vi se senare. Men ambitionsinriktningen hävdar jag är densamma.

När det gäller det mer långsiktiga skulle jag vilja problematisera det här med lokal och regional tågtrafik, för det är inte alldeles enkelt att skilja åt, inte heller i förhållande till interregional tågtrafik. Det måste ses i ljuset av transportpolitikens allmänna inriktning. Rubrikerna har varit tydliga när det gäller infrastrukturinvesteringar. Det handlar om infrastrukturinvesteringar för ett hållbart transportsystem. Här görs nu, tror jag, den största satsningen i världen – 381 miljarder på tolv år – med ett syfte att uppnå de transportpolitiska delmålen inom ramen för en långsiktigt hållbar utveckling.

Samtidigt brottas själva trafiken med problem. SJ styrs bara med ett krav på att man ska ha en utdelning av 13 % före skatt. Rikstrafiken har en budget som är mycket knaper i förhållande till infrastrukturinvesteringarna.

Som vi resonerar inom Vänsterpartiet måste man nog ifrågasätta de två olika verktygen för att nå målet långsiktig hållbarhet när det gäller relationen mellan infrastrukturinvesteringar och ansvar för trafiken. Självklart ska staten inte åta sig någonting som regionerna sköter bättre. Men SJ är statens järnvägsoperatör och Rikstrafikens instruktioner är sådant som vi hanterar här. Jag hävdar att det på sikt måste bli en anorlunda fördelning mellan infrastrukturinvesteringar och ett ekonomiskt ansvar för själva trafiken, om vi ska nå de mål vi har satt upp. Förutom att utvidga arbetsmarknadsregioner handlar det om miljö, jämställdhet, trafiksäkerhet och så vidare.

I den transportpolitiska propositionen finns också ett ansvar för att återkomma med de förslag som behövs för att trafiken ska möta de mål som riksdagen har satt upp när det gäller miljön. Jan Bergqvist har via Miljömålsrådet redovisat att det finns ett stort glapp. Framför allt när det gäller klimatfrågorna är vägtrafikökningen det största enskilda hindret för att nå miljömålen. Då måste man också återkomma med de förslag som behövs för att man ska klara detta. Ett ökat tågtrafikutbud är rimligen en av de saker vi måste se över, så att det blir mer görligt utifrån invånarnas perspektiv att vissa bilresor byts ut mot tågresor.

Det finns en indelning mellan lönsam och olönsam trafik som vi från Vänsterpartiet ifrågasätter. När det gäller godstransporter kan vi se att Green Cargo har fått krav på sig att också sköta sig ansvarsfullt och inte bedriva verksamhet som kan ifrågasättas utifrån ett mer företagsekonomiskt perspektiv. Man kan se resultatet genast när de drar in olika vagns-

laster så tillvida att vägarna slits mera genom att godstransporterna på väg ökar.

Jag skulle vilja fråga statsrådet om regeringen också är beredd att överväga fördelningen mellan infrastrukturinvesteringar och ansvar för trafiken som medel för att nå det långsiktiga målet om ett hållbart transportsystem.

Anf. 22 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Den här debatten anknyter faktiskt till den tidigare debatten om hur förändringar i statens planering och brist på pengar förtycker planeringsprocessen på ett dramatiskt sätt. Vi fick en redovisning i trafikutskottet av nye generaldirektören Staffan Widlert där han visade tydligt hur dramatiskt man nu tvingas dra ned på anslagen från Rikstrafikens sida. Myndigheten har fått stora ekonomiska problem inte bara på grund av förändringar i den yttre världen utan också därför att man har ålagts nya uppgifter som man inte har fått pengar medskickade till. Det har inneburit att flyglinjer på många håll i landet är hotade – Luleå–Pajala, Arlanda–Storuman och Torsby/Hagfors–Arlanda.

Det har varslats om stora nedskärningar av det statliga anslaget till en rad tåglinjer runtom i landet, inte bara Tåg i Bergslagen som interpellanterna här tar upp utan också på många andra håll. Det kan vara av värde att bredda debatten till detta. Ett exempel är Blekinge kustbana där trafiken nu hotas av stora neddragningar och den utlovade elektrifieringen rentav ifrågasätts. Då har man i stället tvingat ut regionen och kommunerna att göra åtaganden och ställa upp ekonomiskt. Det är inte en rimlig situation, att man driver redan hårt pressade kommuner och regioner att ta på sig nya uppgifter på det sättet.

Brist på ekonomiska resurser tvingar Rikstrafiken att dra in stöd runtom i landet. Därmed riskeras trafiken, och investeringar värda många miljoner kan gå om intet.

Det mest befängda är att Rikstrafiken inte har någon möjlighet att göra väl avvägda besparingar, precis som flera här har påpekat, som är beräknade ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Det är alltså akuta besparingar där det går att spara, inte där det är klokt att spara. Det beror naturligtvis på att det är bundet i långa avtal. Då får man spara där det slumpar sig så att avtalen går att omförhandla alternativt dra in. Det är väldigt olyckligt. Kollektivtrafiken, där Rikstrafiken har betytt väldigt mycket, är en grundbult i en väl utvecklad trafikförsörjning om vi ska kunna närma oss flera av de transportpolitiska målen som vi är ense om i den här kammaren. Enligt min mening är närmast alla delmål – miljön, tillgängligheten, transportkvaliteten, trafiksäkerheten, regional utveckling och jämställdhetsmålet – starkt kopplade till en bra kollektivtrafik.

Därför är det svårbegripligt att regeringen, men också Miljöpartiet och Vänsterpartiet som ju är stödpartier i det här sammanhanget, på en rad olika sätt försämrar förutsättningarna, inte bara genom neddragning av Rikstrafikens åtaganden utan också genom höjda bränsleskatter och fordonsskatter, vilket i sin tur ger ökade kostnader för upphandling av kollektivtrafik.

Svenska Lokaltrafikföreningens vd Märta-Lena Schwaiger var mycket bekymrad över möjligheterna att upprätthålla den fullgoda kollektivtrafik som behövs i ett väl utvecklat samhälle. Jag skulle därför gärna se

att statsrådet lite närmare kommenterade vilket ansvar hon känner för att hjälpa till att lösa Rikstrafikens prekära ekonomiska läge, eftersom det faktiskt är regeringen som bidragit till detta genom att lägga på nya uppgifter på Rikstrafiken utan att skicka med pengarna. Då är det klart att det blir problem. Red gärna ut det och ta ansvar fullt ut från regeringens sida.

Prot. 2004/05:59
18 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 23 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Skälet till att vi är här och ni är upprörda över mig är att jag tar ansvar. Vi har tagit Statskontorets rapport på stort allvar. De pekar på en rad brister. Det gäller formen för upphandling av avtal, redovisningen kring hur avtalen ser ut, att avtalen spretar väldigt mycket, att det är svårt att hitta en linje mellan dem och många andra frågor. Vi har tagit alla de synpunkterna på stort allvar, och därför är det viktigt att vårt arbete inom Regeringskansliet, men också arbetet i myndigheterna, ibland granskas så att vi får en chans att korrigera där det funnits fel och brister.

Nu gör Rikstrafiken och dess styrelse ett stort, grannlaga och viktigt arbete. En av de saker som Statskontoret pekar på är just det som flera av er varit inne på, och där det ibland är svårt att hitta gränserna, nämligen att Rikstrafiken inte ska upphandla regional trafik, alltså den dagliga arbetspendlingen. Hur drar man då strecket för vad som är daglig arbetspendling och vad som inte är det? Det är naturligtvis en grannlaga uppgift, men det är alldeles uppenbart att man lyckats göra detta på ett bättre sätt med en del avtal än med andra.

Utvärderingarna har också pekat på att vi på en del områden i avtalen bryter mot det som riksdagen fattat beslut om. Det är klart att vi på olika sätt måste renodla det hela och försöka tydliggöra det uppdrag som riksdagen sagt att Rikstrafiken ska ha. Det kommer att i framtiden underlätta Rikstrafikens arbete. Men det handlar om svåra frågor och avvägningar.

Sedan kommer vi aldrig bort från att avtalen också i fortsättningen ser olika ut. Det har bland annat att göra med en gemensam lagstiftning inom EU. Man ställer olika krav på upphandling när det gäller tåg och när man till exempel upphandlar flyg. Detta är rent juridiskt kopplat till lagstiftningen, och den måste vi naturligtvis följa.

Sven Bergström har rätt när han säger att vi för ett antal år sedan pekade på att Rikstrafiken skulle upphandla flygtrafik utan att skicka med extra pengar för detta. Skälen till att Rikstrafiken just nu dras med stora ekonomiska problem är dock flera. Det beslut som fattades för flera år sedan finns naturligtvis med i potten. Ett annat skäl är att inte bara flyget trycker på med stort behov av upphandlingar utan att också fler och fler tågoperatörer tillsammans med sina trafikhuvudmän trycker på och vill ha trafik upphandlad. Vi ser i dag ett större behov av att upphandla trafik än för några år sedan.

Ett tredje skäl är att en del av de avtal som Rikstrafiken för något år sedan träffade blev mycket dyrare än vad tanken var från början. Det gäller framför allt upphandlingar kring flyget, där vi träffade en del riktigt dåliga avtal med den danska operatören DAT, vilket skapade mycket oro ute i kommuner och län. Nu är det åtgärdat.

Alla avtal som går ut ska naturligtvis ses över utifrån vilka skäl det finns för att justera avtalen jämfört med den föregående avtalsperioden. Jag delar den positiva beskrivning som Torsten Lindström började med att ge, även om han sedan blev mer dyster än vad jag kanske är, när han

beskrev den positiva utveckling som vi ser inte minst i Mälardalen, där ju infrastrukturinvesteringarna verkligen knyter ihop kommuner och orter och där vi också ser en ökad pendling.

Det är klart att alla vi som i dag debatterar denna fråga önskar att tågtrafiken och kollektivtrafiken ska bli mer och mer kommersiellt lönsam. Och ju fler som reser desto mindre behov har operatörerna av att få bidrag eller statsstöd. Om resandet ökar så mycket att Rikstrafiken kan dra sig tillbaka från någon sträcka tycker jag att det är mycket positivt, för då har vi lyckats med det som vi arbetar med inom transportpolitiken och kollektivtrafiken. Jag menar alltså att det alltid när ett avtal går ut är rimligt att ställa sig frågan hur behovet nu ser ut jämfört med när vi skrev avtalet, oavsett om det var för tre eller fem år sedan.

Nu har Rikstrafiken i uppdrag att titta på alla avtal. I dag debatterar vi i och för sig tågtrafiken, men jag vill understryka att besparingar också kommer att ske när det gäller flygtrafiken. Vi kommer att upphandla trafik för nästan 800 miljoner kronor under detta år, och trots det står Rikstrafiken inför svåra prioriteringar.

Anf. 24 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Statsrådet menar att regeringen tar ansvar genom att rensa upp, genom att skapa ordning och reda, genom att se till att staten inte stöder daglig pendling. Den direkta följdfrågan måste givetvis bli: Tycker statsrådet att järnvägssträckan Luleå–Göteborg är ett exempel på daglig pendling, eftersom det enligt Rikstrafiken inte ska vara staten som stöder den järnvägslinjen? Hur går argumentationen från Ulrica Messings sida egentligen ihop med den verklighet som vi från interpellanternas sida beskriver, och den verklighet som vi alla lever i?

Hur har det kunnat bli så här? Ja, det beror knappast på att regeringen tagit för mycket ansvar – tvärtom. Rikstrafiken, denna statliga myndighet, har misskött år in och år ut. Den har inte fått mer pengar, vilket Ulrica Messing medgett här i dag, trots de nya åtaganden som den politiska ledningen tilldelat den. Tvärtom har den fått hanka sig fram. Den har slutit dåliga avtal. Ansvar för detta ligger förstås på regeringen. Var annars?

Det är samma regering som utfärdar regleringsbrev för Rikstrafiken som lägger fram en proposition om transportpolitiska mål, något som Ulrica Messing i dag inte längre säger sig kunna följa därför att kortsiktighet och kameralt tänkande är viktigare än långsiktighet och regionala investeringar. Det är samma regering som först låter det gå år efter år och sedan plötsligt panikmässigt kommer på att det här inte var bra, nu ska de spara – ojsan! Jag hoppas verkligen, herr talman, att inte lika mycket sker hipp som happ på de andra politiska områden som regeringen har ansvar för. Detta oroar verkligen. Jag vill inte tro att det ska vara så illa.

Åter till Ulrica Messings svar i denna debatt. Det är ju positivt att Ulrica Messing och jag kan vara överens om att det är bra med en stark utveckling i Bergslagen och Mälardalen. Men det räcker inte. Det måste också följas av handling. Och då är vi tillbaka i det faktum att trafikplaneringen för Tåg i Bergslagen i dag hotas på grund av regeringens underlåtenhet från år till år och på grund av regeringens handlande i dag. Det är det som frågan handlar om, och det är därför som jag frågat: Tänker regeringen göra någonting för att rädda Tåg i Bergslagen, eller tänker

man fortsättningsvis bara sitta och titta på och låta det gå lite grann hur som helst?

Det finns ytterligare en aspekt i detta. Ulrica Messing vill – jag rådde höra det i en tidigare interpellationsdebatt i dag – också vara allmänpolitiker, såsom vi alla är. Om faran blir verklighet hotas också kommuners och landstings ekonomier i den bygden på grund av de borgensåtaganden som de gick in i under förespegling av statliga löften för några år sedan. Inte kan Ulrica Messing vara beredd att ta diskussionen om vilka nedskärningar i välfärden i Bergslagen som väntar ifall regeringens politik på det här området blir verklighet? Tänk gärna om också på den punkten.

Herr talman! Frågan kvarstår om regeringen över huvud taget tänker ta sitt ansvar mer än vad den gjort, eller snarare inte gjort. Det är kontraproduktivt, motsägelsefullt, att å ena sidan tala om en positiv utveckling, å andra sidan – från regeringens sida – slå undan benen, eller snarare hjulen, på tågen i Bergslagen, om det nu skulle gå så illa. Om där inte finns några tåg behövs i stället mer regionalpolitik. Då får Ulrica Messing ta fram en annan börs, men det är samma statliga ansvar allt som allt.

Tänk gärna om, Ulrica Messing, och se till att ta ditt ansvar inte bara i ord utan också i handling.

Anf. 25 ULRİK LINDGREN (kd):

Herr talman! Ulrica Messing gav i svaret i sitt första anförande ingen hänvisning till och ingen förhoppning om vårpropositionen. Det har tidigare i höstens debatt skyntat att det på något sätt skulle bli mer pengar där. Det är nu ganska understruket att det inte blir någon räddning av Tåg i Bergslagen som vi efterfrågar i våra interpellationer, utan det blir fortsatt neddragning. Svaret är därmed ganska tydligt. Statsrådet tar ansvar för regeringspolitiken. Hon säger klart ut: Regionen får ta smällen. Ni får helt enkelt mindre pengar. Men vi har fortfarande inte något svar på hur stor neddragningen blir. När får vi besked om det?

Sedan upphör tydligheten i svaret. Det står att det även framöver kommer att finnas goda kommunikationsmöjligheter i både Västmanland och Örebro län liksom i landet i övrigt. Landet i övrigt förstår jag som åtminstone Dalarna. Hur ska det ske utan dessa pengar? I svaret antyds det att det ska ske genom dialog, förhandling, arbete och analys. Jag kan inte få det till någonting annat än att det handlar om att regionen ska ta ett större ekonomiskt ansvar. Vilka följderna blir av det ser vi redan.

Rikstrafiken har redan dragit in stödet till den så kallade genvägen Karlstad–Borlänge. Dalatrafik säger sig inte ha någon som helst möjlighet att gå in med de pengar som fattas för att fylla hålen. Dalatrafik har aviserat stora kostnadsökningar redan som det är med ny upphandling av kollektivtrafiken i länet i år. Samtidigt har Dalatrafik precis som trafikhuvudmännen i övriga län stor press på sig från sina huvudmän att kostnaderna inte får öka. Kommunerna har händelsevis även andra uppgifter, som Torsten Lindström var inne på här, som vård, omsorg med mera.

Hur går egentligen regeringsarbetet till hos Socialdemokraterna? Man kan få intrycket att regeringen följer minsta motståndets lag genom att fara runt i bygderna och se till att man tar på sig ett antal åtaganden, vilket nu har gjorts under ett antal år. Det är lättare att säga ja än att få

dålig PR av att regeringen säger nej till lokala initiativ. Sedan hoppas man att det ekonomiska obehaget när det kommer inte ska drabba partiet med någon skuld. Det är myndigheten – i det här fallet Rikstrafiken – som inte kan upphandla. Det går risigt till där. Därmed ska Rikstrafiken få ta smällen av det.

Myndigheten Rikstrafiken ska naturligtvis sköta sig inom den ekonomi som den är sig tilldelad. Men det är regeringen som har orsakat underskotten hos Rikstrafiken genom att begära ett antal åtaganden av myndigheten. Statsrådet har själv presenterat flygupphandlingar och ansvaret för Gotlandstrafiken fortsättningsvis, oavsett hur Gotlandstrafiken ökar i kostnad. Den fick från början en jättebarlast av räddningspaketet för SJ. Regeringen verkar kalkylera med att väljarna ska missa vem som är ansvarig.

Är det en dold agenda i regeringens kalkyl att betrakta sådana statliga åtaganden som ett slags försöksprojekt? Har man väl fått regionerna på kroken sitta fast där. Då är de tvungna att fullfölja projektet. Själva kan regeringen betrakta sig som en fri fågel i sammanhanget.

Eller är det helt enkelt bara en tombolafråga? Det finns ingen särskild tanke med det regionala utvecklingsarbetet för regeringens del. Det kan vara ett åtagande i Tåg i Bergslagen ett år och nästa år inget åtagande, beroende på hur tombolan utfaller. Hur går egentligen regeringsarbetet till, herr talman?

Anf. 26 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! Det är glädjande att statsrådet menar sig ta ansvar genom att nu ta Statskontorets kritik på allvar. Det är en del av ansvarstagandet. Den andra delen har vi varit inne på här. Uppdrag och resurser måste vara något så när balanserade. Det måste finnas möjligheter att utföra det uppdrag som man blir ålagd. Det är allvarligt att Rikstrafiken inte klarar sin uppgift. Det är frestande att här ge sig in på en diskussion om nya segrare i regeringens utnämningsspolitik. Men vi avstår väl från den.

Det handlar om att inte i det här skedet överge de människor för vilka de aktuella sträckorna har stor betydelse för kompetensutveckling och arbets- och karriärmöjligheter. Det handlar om möjligheter till anslutningsresor för att ta sig till Arlanda, Stockholm, Göteborg eller orter där väldigt mycket av utvecklingsarbete och teknikutveckling sker och dessa tillväxtcentrum finns. Människor måste kunna få ta del av det för att utveckla arbetsmetoder, arbetsinnehåll, jämställdhet och annat också utanför de stora centrumen.

Det är bra att Ulrica Messing bekräftar uppgifterna om de ökade åtagandena för Rikstrafiken. Det är ärligt och rakt. Flyget, de sträckor som SJ vill lämna över och de ökade kostnaderna för Gotlandstrafiken ska alltihop rymmas inom samma pengapåse, eller kanske till och med inom minskade anslag. Det håller inte. Uppdrag och resurser måste följas bättre åt.

Min uppfattning är att mer resurser behövs. Det handlar först och främst om strategiska stöttningar i inledningsskedet. Man måste kunna lita på att tågen går. Först var det Reginatågen som inte fungerade, och sedan var det SJ som inte fungerade. Det gäller att driva trafiken.

Nu finns det nya operatörer som är väldigt hoppfulla om framtiden. Men de säger: I ett övergångsskede under två, tre år behöver vi relationen med Rikstrafiken för att kunna komma i gång ordentligt och återuppbygga förtroendet för trafiken. Låt oss få det så att vi kan arbeta framåt. Det tycker jag att vi ska ta vara på.

Det är ett intressant förslag som Karin Svensson Smith har om resursfrågan. Hur ser statsrådet på möjligheten att öka anslaget till Rikstrafiken i syfte att ge fortsatta möjligheter att bedriva trafik på ett ekonomiskt rimligt sätt för att fullfölja tidigare planer? Det vore intressant att få en belysning också av den inriktning som Karin Svensson Smith pekar på som en möjlighet.

Anf. 27 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Vi har tidigare i dag i kammaren berört katastrofer och vilka stora konsekvenser de kan få för människor och samhällsekonomin. Men man kan också förebygga och minska klimatpåverkan. Det finns nog mer en allmänt utbredd ödmjukhet för vad naturen kan åstadkomma.

Själva syftet med det som beskrivs i intentionerna bakom att ställa om transportsystemet för att göra det ekologiskt hållbart måste lyftas fram igen. Det är egentligen vad vi talar om här när det gäller tågtrafiken.

Väljarna ska givetvis granska vad som står i regeringsdeklarationen. Där har man ånyo utfäst ambitionen att Sverige ska vara ett föredöme när det gäller ekologisk omställning. Men väljarna ska nog också granska det som finns som alternativ till politiken.

Så vitt jag kan se i Kristdemokraternas budgetförslag har man mindre anslag till Rikstrafikens budget. Man föreslår en nedskärning. Rätta mig om jag har fel, men det var vad jag vid en hastig översikt fick se tidigare i dag. Det enda av de borgerliga partierna som jag hittade som föreslog mer pengar till Rikstrafikens budget är Centern.

Det finns en uttalad ambition i artikeln som Ulrica Messing har skrivit tillsammans med Claes Roxbergh. Jag tror att vi noga ska se på följderna av den. Vi är intresserade av att tågtrafiken finns. Av vilken anledning skulle man annars investera 107 miljarder i nya spår? Sedan tror jag att man i Regeringskansliet måste fundera över fördelningen mellan infrastruktur och ekonomiskt ansvar för trafiken.

Till Sven Bergström vill jag säga att en del av den ekologiska omställningen är en dieselskatt. Hur ska vi någonsin få transporten av godset på vägarna att i större utsträckning kombineras med sjötransporter och spårtransporter om det är så väldigt mycket billigare att använda lastbil än de andra två transportslagen? Höjd dieselskatt är ett medel för att kunna förändra och göra en mer optimal fördelning.

Slutligen skulle jag vilja säga att jag tror att vi ska ta en titt på Danmark när det gäller det här. DSB har i ett uppdrag en trafikeringsplikt till olika orter. Man har ett årligt anslag på 4,1 miljarder för att DSB, som är en statlig tågoperatör, ska kunna fullfölja den danska trafikpolitiken. Kanske har vi någonting att lära av detta.

Anf. 28 SVEN BERGSTRÖM (c):

Herr talman! Ulrica Messing var oväntat uppriktig och tydlig i självvrannsakan av hur Rikstrafiken har skötts. Det har varit dyra och dåliga upphandlingar men också brister i ledning och kompetens. Det har

också bekräftats av Statskontoret. Men jag tycker att det är lite orättvist mot den nya ledningen i Rikstrafiken att ställa den inför fullbordat faktum och att inte ge den en *fair* chans att klara ut situationen på ett rimligt sätt. Det är inte rimligt att man måste göra sådana här panikartade besparingar som man nu tvingas in i.

Precis som Karin Svensson Smith sade fanns det ett parti som hade rejält mycket mer pengar till Rikstrafiken för att ge den en bättre chans, nämligen Centerpartiet.

När det gäller Tåg i Bergslagen finns det ytterligare några reflexioner att göra. Det finns delar av landet – regioner – som resonerar om möjligheterna att dra i gång likartade projekt, åtminstone likartade i delar. Vi har ju Norrtågsprojektet uppe i mina trakter och norrut. Hur ska man där våga ge sig in i stora åtaganden om inte givna löften fullföljs på ett sätt som det är uttalat från början? Jag är orolig för att man inte vågar sätta projekt som är ambitiösa och lovande om man ser att Tåg i Bergslagen får smäll på fingrarna och att staten inte fullföljer sina åtaganden.

Dessutom är detta ett orättvist övervältrande av kostnader på regioner och på kommuner som i sin nöd är beredda att skjuta till pengar, typ nere i Blekinge, bara för att man ska få den tågtrafik som man har blivit utlovad.

Ulrica Messing har i tidigare debattinlägg hänvisat till den transportpolitiska propositionen, som är aviserad till sent i vår. Jag hoppas verkligen att vi då kan se hur regeringen försöker ta ett helhetsgrepp så att vi i framtiden inte tvingas se hur vi på område efter område får sådana här olyckliga situationer där man sviker givna löften till regioner, till företag och till enskilda människor.

Anf. 29 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är framför allt tre saker som jag skulle vilja kommentera och som jag tror är extra intressanta för oss att gå vidare med.

Ulrik Lindgren försöker göra partipolitik av det här och påstår att jag följer minsta motståndets lag. Jag kan inte låta bli att säga att det snarare är tvärtom, eftersom jag nu står kvar här trots tre interpellanter som kräver besked om nya pengar till Tåg i Bergslagen. Jag följer inte minsta motståndets lag. Det här är ett svårt läge. Vi måste stötta Rikstrafiken med de avtal som man ska se över. Vi måste också kunna hjälpa Rikstrafiken med att peka ut platser där man inte ska upphandla trafik i framtiden, så att man får större möjligheter att hålla sig till den budget som man har. Det är inte att göra det enkelt för sig, men det är att ta ansvar för den myndighet som ligger under mitt ansvarsområde.

Sven Gunnar Persson pekade på att Rikstrafiken har en viktig roll att spela när det gäller att få i gång trafik över en tid. Jag delar den uppfattningen, och jag tror att det också är detta som vi ska ha för ögonen ibland när vi tittar på nya avtal som ska ingås. Det kanske inte är så att Rikstrafiken alltid behöver ha avtal som är så väldigt långa, utan det kan vara oerhört viktigt att man till exempel i ett område som Mälardalen, där det bor mycket folk, kan spela en roll i början för att få i gång ett resandemönster som påverkar utvecklingen på längre sikt.

Det utesluter inte att Rikstrafiken inte också måste ha andra avtal. Då kan också längden på avtalet spela en roll, som Sven Bergström är inne på. Jag möter ibland operatörer som försöker vara med och konkurrera

och lägga bud på trafik som ska upphandlas. Ett problem är att upphandlingstiden ibland är så kort att det är svårt att ta på sig utgifter för material och till exempel våga köpa in tågagnar. Det är stora investeringar, och ska man våga göra dem måste man få skriva av dem på en längre tid. Låt oss också fundera på längden på avtalen i det perspektivet.

Karin Svensson Smith tog upp en sak i sitt förra inlägg som jag glömde kommentera, men som jag tycker är mycket intressant. Det gäller den fördelning som vi har i dag av pengar till själva infrastrukturen jämfört med det som ska gå på infrastrukturen. Vi gör nu en stor satsning på infrastruktur, där vi under tolv år ska fördela 381 miljarder. Majoriteten av pengarna ska gå till stora järnvägsinvesteringar. De kommer att spela en stor roll för persontrafiken men också för godstrafiken.

Utifrån den debatt vi för här nu men också utifrån den diskussion som vi förde i miljö- och jordbruksutskottet i förmiddags med anledning av konsekvenserna av stormen i södra Sverige ser vi nu att vi har brist på rullande material. Vi har brist på godståg, vi har brist på vagnar till godståg och vi har ibland brist på persontåg. Låt oss fundera över om fördelningen mellan infrastrukturen i sig och det som ska gå på infrastrukturen är rimlig som den är i dag, eller om vi också ska kunna avsätta en del pengar till rullande material och se det som en del i en helhet på den stora satsning som vi nu gör på infrastruktur.

Anf. 30 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Riksdagen och regeringen har det nationella ansvaret för att det är möjligt att bo och leva i hela landet och för att kommunikationerna fungerar. Det behövs uppenbarligen kriterier för vilken typ av trafik som staten ska stötta. Det verkar som om det i det socialdemokratiska regeringskansliet under de senaste tio åren och likaledes i den myndighet som har sorterat under denna regering snarare har varit först-till-kvarn-principen, *ad hoc* och lite paniktänkande som har rätt än en långsiktig medvetenhet om vilka investeringar som behövs för vårt lands framtid.

Denna kortsiktighet, som på något sätt kröns av hotet om indragningen för Tåg i Bergslagen, som Ulrica Messing själv har medgett här i dag är kortsiktigt och står i strid med de transportpolitiska målen, får förödande konsekvenser för den här bygden och regionen. Den får också förödande konsekvenser långsiktigt för vårt lands möjlighet att växa och utvecklas – hur mycket tillväxt man än pratar om. Självfallet ska myndigheter skötas, och ansvaret för att myndigheter sköter sig ligger inte på Statskontoret utan på regeringen. Därför får nog regeringen tänka om ordentligt så att det blir ordning och reda och långsiktighet framöver.

Jag noterar, herr talman, att Ulrica Messing inte på något som helst sätt i dag har gett något besked om hur regeringen ser på Bergslagen och tågtrafiken där. Den passivitet som har varit så utmärkande för regeringens politik fortsätter också i denna debatt. Det är, herr talman, ingenting annat än ett svek. Det är ett svek mot de människor som berörs, och det är ett svek som Socialdemokraterna och stödpartierna givetvis kommer att få stå till svars för såvida nu inte Ulrica Messing tänker om och tar sitt ansvar i handling och inte bara i ord.

Anf. 31 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Statsrådet Ulrica Messing berättade att hon inte följer minsta motståndets lag. Nej visst, så är det nu! Hon följer inte längre den lagen. Men nu är vi lite grann vid vägs ände. Det som har gett upphov till den situationen, att vi nu är vid vägs ände, är att regeringen *har* följt minsta motståndets lag och lagt åtagande på åtagande på Rikstrafiken. Nu är vi i en situation med akuta problem med ekonomin för Rikstrafiken.

Vi har fortfarande inget svar på hur stor neddragningen för Tåg i Bergslagen blir. Eventuella aviseringar om räddning lyser helt med sin frånvaro, utan det är fråga om neddragning. Frågan är bara hur stor den blir. Det beskedet har vi inte. Det blir alltså inte någon räddning.

Statsrådet kan inte heller ge ordentligt besked om huruvida det blir någon omprövning av regeringsarbetet, det vill säga mer av ”övertänk” över hela nationen innan man går in i nya åtaganden. Möjligen kan vi avläsa det i resonemanget om att det ska ske mer tänkande om infrastruktursatsningen så att det blir en vettig fördelning mellan satsningen på infrastruktur och det som ska gå på infrastrukturen.

Om jag ska försöka vara positiv fanns det faktiskt en ansats i regeringsbeslutet från den 3 februari 2000, där man åtminstone tyckte att det var angeläget att man noga skulle följa upp och utvärdera upphandlingen av trafiken i Tåg i Bergslagen. Så står det faktiskt i beslutet. Det har inte regeringen och Ulrica Messing gjort sedan 2000. Statskontorsrapporten är av sent datum. Det finns en stor och lång historia innan dess där man bara har låtit det gå.

Frågan kvarstår: Blir det någon omprövning av regeringsarbetet med tanke på Statskontorets kritik? Kommer regeringen att börja ta i sin myndighet, Rikstrafiken?

Anf. 32 SVEN GUNNAR PERSSON (kd):

Herr talman! När jag talade med en av de mer kända järnvägsoperatörerna i morse betonade han flera gånger att tillgänglighet ger ökad trafik. Det har han också visat många gånger. Nu visar han det på flera sträckor i Tåg i Bergslagen, och jag tror att det är sant.

Statsrådet och jag har samma uppfattning, och det gläder mig, om att det är rätt inriktning att komma i gång och skapa förtroende för att få en trafik som gör att människor är angelägna om att åka tåg.

Därför är det här en viktig strategisk fråga för hur vi ska kunna öka möjligheterna för långsiktigt hållbara persontransporter miljömässigt, ekonomiskt och socialt. Det är också en viktig fråga för hur vi ska kunna reparera de luckor som skapats genom tidigare misslyckanden inom inte minst tågtrafiken.

Jag tycker att statsrådet visar en tydlig insikt när det gäller problem, behov och möjligheter. Men statsrådet är, liksom vi alla, trängd av den bistra budgetsituation som regeringen försatt sig i.

Jag vill tacka för det här samtalet, den här diskussionen och debatten. Jag lovar att göra allt vad jag kan för att få mitt parti att medverka till att en bättre balans kan uppnås mellan uppgifter och resurser för Rikstrafiken. Jag tror att det bör vara en gemensam inriktning att skapa resurser så att människor, som det ju handlar om ytterst här, på ett bättre sätt kan utvecklas, höja sin kompetens, söka nya arbetsmöjligheter och ta hem

Anf. 33 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Utgångspunkten för Rikstrafikens uppdrag och för hela transportpolitiken är att se hur trafikslagen kan komplettera varandra och vilket trafikslag som passar bäst var. Jag tror inte att det råder några delade uppfattningar om att i vårt geografiskt stora land behövs alla trafikslag.

Men i Rikstrafikens uppdrag finns det en tydlig fokusering på att de ska knyta ihop regioner. I det arbete som Rikstrafiken nu gör som operativ myndighet – det är alltså Rikstrafiken som upphandlar och förhandlar, inte Näringsdepartementet – tittar de också på hur trafikslagen kan komplettera varandra.

Jag vill vara tydlig mot riksdagen och alla som lyssnar på denna debatt och säga att vi kommer att se framför oss hur till exempel flyget ska ha en större roll i norra Sverige när det gäller Rikstrafikens åtaganden och en mindre roll i Mellansverige. I Mellansverige spelar tågtrafiken en större roll än flyget för att knyta ihop kommuner och regioner.

Jag utesluter inte att när Rikstrafiken är klar med sitt grannliga och svåra men viktiga arbete och regeringen också har kunnat stötta Rikstrafiken i det genom att vara tydliga med vilka sträckor man ska upphandla och vilka man inte ska upphandla, kommer vi också att se en tydligare renodling mellan de trafikslag som upphandlas och de platser som det handlar om.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på interpellation 2004/05:245 om tågtrafiken längs Uven

Anf. 34 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Torsten Lindström har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa god trafik och hög trafiktäthet längs Uven (Uppsala–Sala–Västerås–Kolbäck–Eskilstuna–Norrköping) och vilka åtgärder jag avser att vidta för att Rikstrafiken ska få möjlighet att även framgent stödja Uven.

Låt mig börja med att säga att jag många gånger tidigare har betonat att tåget är ett viktigt transportmedel för daglig pendling på lite längre sträckor. Jag håller därför med Torsten Lindström om att vi måste värna om att upprätthålla goda och varaktiga järnvägsförbindelser som ger långsiktigt tillförsäkrade pendlingsmöjligheter i områden där vi har integrerade arbetsmarknader.

En viktig insats för att åstadkomma detta är de stora infrastruktursatsningar som staten gjort och kommer att göra i Mälardalen både på väg- och järnvägssidan. Jag tänker bland annat på Svealandsbanan, Mälarbanan, E 18 och E 20 men också på den kommande Mälartunneln genom centrala Stockholm.

Rikstrafiken har uppdraget att vid behov upphandla transportpolitiskt motiverad interregional persontrafik som inte upprätthålls i trafikhuvud-

*Svar på
interpellationer*

männens regi och där det saknas förutsättningar för kommersiell drift. Rikstrafikens hela verksamhet, inklusive trafikupphandlingar, bygger alltså på att verka för de transportpolitiska målen som riksdagen har slagit fast.

Rikstrafiken befinner sig nu i en svår situation och har överskridit sina anslagna medel. För att täcka de ökade utgifterna tillförs Rikstrafiken extra medel på 30 miljoner kronor för år 2005. Trots detta krävs besparingsåtgärder för att inte anslagna medel ska överskridas även detta år.

På grund av den uppkomna situationen ser Rikstrafiken över hela sin upphandlings- och stödverksamhet. Syftet är att identifiera möjliga besparingsåtgärder. Ett problem är att Rikstrafiken i många fall är bunden av trafikavtal som löper på flera års sikt. Det är ett faktum som tyvärr minskar myndighetens handlingsfrihet på kort sikt. Rikstrafikens besparingsåtgärder omfattar *alla* trafikslag. Jag utgår ifrån att Rikstrafiken i sina överväganden fullt ut beaktar myndighetens transportpolitiska uppdrag. Det gäller naturligtvis även överväganden som Rikstrafiken har gjort rörande trafiken längs Uven.

Regeringen och regionerna arbetar för en långsiktigt hållbar positiv regional utveckling. Regionen och dess aktörer har det huvudsakliga ansvaret att själva prioritera och planera sina satsningar inom ramen för sitt regionala utvecklingsprogram och sitt regionala tillväxtprogram. Särskilt i Mälardalsregionen finns även andra samverkansaktiviteter där Mälardalsrådet till exempel arbetar med regionens utveckling och långsiktiga tillväxt.

Anf. 35 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Jag vill inledningsvis tacka statsrådet Ulrica Messing för svaret på min interpellation.

Mälardalen betyder mycket för Sveriges utveckling och tillväxt. 40 % av den svenska ekonomin och 35 % av befolkningen finns i Mälardalen. Fram till år 2030 beräknas befolkningen öka med ytterligare 600 000–800 000 invånare.

Mälardalen är också den viktigaste tillväxtmotorn i Sverige. Tillväxten har det senaste decenniet varit dubbelt så hög som i övriga landet. Stannar eller minskar utvecklingen i Mälardalen innebär det ett hårt slag mot svensk samhällsekonomi och får förödande konsekvenser för regionens möjligheter att bidra till övriga landet. Hela landet drabbas om Mälardalen inte utvecklas på önskvärd sätt. Det ligger därför i allas intresse att Mälardalen utvecklas. För att klara behovet av arbetskraft och bostäder måste regionen ses som en helhet och då är kommunikationerna A och O. Därför är det bra att statsrådet håller med mig om att goda och varaktiga järnvägsförbindelser som ger pendlingsmöjligheter mellan integrerade arbetsmarknader är viktiga och behöver värnas. Låt oss utgå från det i den fortsatta diskussionen. Då kan kanske staten inta en konstruktiv roll i utvecklingen.

Trafiken i Tåg i Mälardalen och Tåg i Bergslagen får medfinansiering från Rikstrafiken. Nu hotas den. Nu hotas tvärförbindelsen Uven, Uppsala–Sala–Västerås–Kolbäck–Eskilstuna–Norrköping. Uven är den länk som binder samman en stor del av Mälardalsregionen. Men den fyller

också rollen av att länka Mälardalen till stora järnvägslinjer och stambanorna. Då ska inte den länken slås sönder.

Nu finns starka farhågor om att så kommer att ske. Det vore allvarligt för dagpendlare på till exempel sträckorna Sala–Uppsala, Sala–Västerås, Uppsala–Västerås, Västerås–Eskilstuna, Kolbäck–Västerås och Kolbäck–Eskilstuna men också för hela regionen, eftersom Uven binder samman det befolkningstäta, men också utspridda området som finns längs sträckan.

Uven är ett typexempel på den sorts tvärförbindelse som binder ihop flera arbetsmarknader, flera högskolor och universitet – fyra lärosäten närmare bestämt. Det är den typ av förbindelse som staten måste vara med och ta ansvar för. Det går inte att bara lämna detta till länstrafikhuvudmännen och tro att det ska lösa sig. Det är oansvarigt och att abdikera från sitt ansvar. Staten har ett större ansvar än så. Det handlar om tillväxt, utveckling, studier och arbete. Det handlar om jämställdhet och jämlikhet eftersom kvinnor, unga och äldre är de som oftast saknar daglig tillgång till bil och därför behöver väl fungerande tåg. Det är kanske särskilt viktigt just i Mälardalen, därför att rakt igenom denna bygd går Uven, som skulle kunna utvecklas mer med bättre spårstandard och fler och bättre tåg vilket skulle öka regionens utvecklingskraft och gagna landet. Det är en sådan utveckling som behövs, inte en avveckling.

Det talas ibland om Uven som en trafik för lokaltrafik. Men det är det inte. Det är bland mycket annat en matartrafik till större nationella järnvägar. Som västmanlänning kan jag berätta om hur jag många gånger tagit Uven till Norrköping och där klivit på stora tåget till södra Sverige. Uven går faktiskt fullt ut att jämföra med en flyglinje till Arlanda som matar till de stora linjerna. Då borde också staten betrakta Uven på det sättet och ta till vara linjen och se till att den även fortsättningsvis får finnas och utvecklas till gagn för Mälardalen – till gagn för Sverige. Då går det inte att bara skylla ifrån sig och låta någon annan ta ansvaret.

Herr talman! Kan statsrådet ge ett positivt besked här i dag? Kommer staten att ta sitt ansvar och medverka till en bra lösning för Uven?

Anf. 36 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Statsrådet Messing och jag hade en debatt i den här frågan i början av november. Det var en positiv debatt, och jag hade stora förväntningar på en bra lösning av Uvenfrågan efter den debatten. Statsrådets slutkommentar var då att ”många av riksdagens ledamöter kommer att agera som effektiva blåslampor på mig och på regeringen i övrigt i denna fråga”, och naturligtvis är det så. Det är ju därför vi står här nu. Jag konstaterar nämligen att svaret på den här interpellationen är längre från lösningen än jag upplevde svaret den 9 november, och det beklagar jag.

Uventrafiken är inte jämförbar med trafiken på Mäljarbanan och Svealandsbanan. Här är det tvärgående förbindelser, och här är det inte som på Svealandsbanan och Mäljarbanan medelålders välutbildade herrar som är elitpendlarna, utan här är det främst kvinnor som pendlar.

Uventrafiken har en regionalpolitisk betydelse. Regeringens ansvar via Rikstrafiken är därför framträdande, men givetvis har också regionen ett ansvar. I debatten i november deltog bland annat Uppsalatrafikens ordförande. Även hon såg problemet och skulle positivt se över frågan

utifrån länshuvudmannens synvinkel. Det är ju så att i dag betalar, vid sidan av Rikstrafiken, Västmanlands Lokaltrafik och Sörmlandstrafiken till Uven. Det är 16,7 miljoner för Rikstrafiken, 12 ½ miljoner för Västmanland och 2 ½ miljoner för Sörmlandstrafiken. Länshuvudmännen i Uppsala och Östergötland betalar ingenting – detta trots att de under-skottslinjer som egentligen finns på sträckan är Uppsala–Sala respektive Katrineholm–Norrköping.

Vi har alltså ett förhandlingsläge som borde kunna mynna ut i positiva resultat i den här frågan. Alla parter har ett ansvar, alla parter bör se vinsterna med den här trafiken och alla parter borde anstränga sig för att nå positiva resultat. Men som sagt: Frågan är akut. Avtalet går ut vid halvårsskiftet. Trots detta uttalar ledningen för Rikstrafiken att man har för avsikt att avsluta sitt engagemang.

Jag vill därför ställa samma fråga till statsrådet nu som jag gjorde den 9 november: Vilka ägardirektiv har regeringen gett eller kommer regeringen att ge för att Uventrafiken ska bestå? Formuleringen i interpellationssvaret är något vag. Man utgår ifrån att Rikstrafiken tar sitt ansvar. Jag skulle vilja ha ett mer belysande svar.

Anf. 37 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Det är inte första gången som trafiken utefter den så kallade Uven är uppe till diskussion, men nu känns den väl alltmer akut.

Precis som statsrådet understryker i sitt svar är frågan ett viktigt regionalt ansvar. Det märker vi i arbetet med utvecklings- och tillväxtprogram för Västmanlands län. Det märks också i de kommuner vars trafik, infrastruktur och utveckling är hotad. Detta är i sig en förutsättning för att få loss de 12,5 miljoner kronor som Västmanland bidrar med.

Jag vill instämma med statsrådet om att det är betydande satsningar som gjorts och ska göras i det expansiva Mälardalen. Till skillnad från interpellanten anser dock jag att Uven har större betydelse för de kommuner som ligger utefter den korsande axeln mellan universitets- och högskoleorterna Uppsala och Norrköping via Västerås och Eskilstuna.

Det här innebär att de resande i sig är en del av den växande infrastrukturen. Uven ger en möjlighet att stärka tillväxten i kommunerna som inte ligger närmast Mälaren. Dessutom är den en möjlighet att resa i norrsydlig riktning utan att passera Stockholm. Jag instämmer helt med Torsten Lindström om att Uven även ska ses som en matarlinje till andra större tågsträckor.

Låt mig säga något mer om den ekonomiska situationen. Visst vore det bra, som underströks av Jörgen Johansson tidigare, med ett finansiellt tillskott från Uppsala och Östergötlands län, men utan tillskottet från Rikstrafiken är inte Uven möjlig över huvud taget. Till skillnad från interpellanten anser inte jag att en total konkurs för Rikstrafiken är en bra lösning vare sig för Uven eller för Bergslagspendeln, varken på kort eller lång sikt.

Här i riksdagen har vi socialdemokrater från de berörda länen ett mycket organiserat samarbete, vilket naturligtvis leder till kontakter med både Mälardalsrådet och statsrådet själv. Jag vill med det här inlägget understryka att vi från samtliga län nogsamt kommer att följa frågans utveckling, och vi är naturligtvis beredda att delta i konstruktiva samtal för att finna en lösning, men de måste komma till snart.

Anf. 38 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Som statsrådet tidigare påpekade blev det ett tillskott till Rikstrafiken på 30 miljoner i den budget som kom för 2005. Jag kan säga att från Vänsterpartiets sida var vi tämligen delaktiga i detta. Vi slår verkligen vakt om den här tågtrafiken, och det gör vi på alla nivåer. Jag vet att vänsterpartister i de kommuner och regioner det här berör är mycket aktiva på sina nivåer kring detta.

Men det här har uppenbarligen inte räckt. Vi måste titta i budgetförhandlingarna när det gäller tilläggsbudgeten och budgetpropositionen för kommande år. Det gäller att sätta i gång trafik – där är jag överens med statsrådet – men det är inte heller alldeles enkelt att bara lämna över ansvaret till regionerna, för tågtrafiken har blivit dyrare. Då måste man fundera över hur man ska klara ut detta. Varför har tågtrafiken blivit dyrare?

Ja, där tror jag SJ:s uppdrag är en sak som vi verkligen ska fundera över i den transportpolitiska propositionen. Varför har staten en tågoperatör? Vad ska den tågoperatören ha för ägardirektiv, och vad är det staten vill med detta? Då tror jag, som jag påtalade lite tidigare i dag, att man ska ta och titta på danska DSB, där man har trafikplikt. Man har alltså trafikeringsavtal i stället för den lösning som vi har här i Sverige, där SJ har enbart ett avkastningskrav som gör att man när man nu omförhandlar om Uven, Tåg i Bergslagen och så vidare har ständigt dyrare tågtrafik att försöka finansiera med en fördelning mellan stat och regioner. I stället kanske det på sikt vore klokt att ha en tågoperatör med allt ansvar för tågtrafik men också med en motprestation i form av trafikplikt och ett ansvar med ett årligt anslag från staten. Denna tanke borde provas.

Men om Rikstrafikens budget inte går ihop måste man ju prioritera. Där måste jag delge att vi inte har varit ense med regeringens prioritering av i det här fallet flyg framför tågtrafik. Den trafikplikt som regeringen har beslutat om kommer, om vi inte kan tillskapa mer medel i budgeten, att vara på bekostnad av tågtrafiken i de här regionerna, och det tycker inte Vänsterpartiet är en klok prioritering.

Jag skulle vilja avsluta det här med att säga att om vi brottas med de här bekymren och är gemensamt överens om en långsiktig ambition men kanske är lite oense om målen för att nå dit inom samarbetet, tror jag nog ändå sammantaget att vi kan ta ett större ansvar än flera av interpellanterna här i dag som ställer statsrådet till svars utan att i sina egna budgetar på något sätt redovisa hur man bättre skulle kunna ta ansvar.

Jag vill upprepa att Kristdemokraterna i sin budgetmotion har lägre anslag till Rikstrafiken än det finns i den budget som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och regeringen har kommit överens om. Jag kan inte uppfatta annat än att det är ganska falskt att påstå att ni vill ta mer ansvar för den här trafiken. Var finns de pengarna?

Jag tror ändå att väljarna i de här områdena ska fortsätta att samtala med företrädare för våra tre partier om de bryr sig om en långsiktig tågtrafikförsörjning i den här regionen.

Anf. 39 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag har samma besked till Torsten Lindström som i vår interpellation alldeles nyss. Det Rikstrafiken nu tittar på när det gäller

alla avtal kommer naturligtvis också att påverkas av i vilken takt avtalen löper ut. Jag är medveten om det som alla i interpellationsdebatten har understrukit, nämligen att avtalet om Uven löper ut till sommaren. Avtalet med Tåg i Bergslagen löper ut nästa sommar. Det är klart att det också ligger med i det arbete som Rikstrafiken nu utför.

Vi ska också från regeringens sida underlätta och stötta Rikstrafiken i dess svåra uppdrag genom att vara tydliga med vilka sträckor och linjer som man ska upphandla trafik på för att leva upp till den transportpolitiska propositionen. Därför är jag varken mer pessimistisk eller mer optimistisk i dag, Jörgen Johansson, än då vi diskuterade frågan senast. Det är en grannliga balansgång. Det är svåra avtal.

Jag ska själv träffa några av dem vi har slutit avtal med denna vecka, nämligen de som driver Gotlandstrafiken, och resonera med dem. Det är ett av de dyraste avtalen som Rikstrafiken har. Det handlar om över 250 miljoner kronor per år i en budget på 800 miljoner kronor. Det är ett viktigt avtal därför att Gotland har ett utsatt läge som inte går att jämföra med Norrlands inland eller med någonting annat i vårt land. Men ändock, när vi nu tittar på alla avtal ska regeringen via Näringsdepartementet hjälpa till att stötta Rikstrafiken så att de också känner att de har ett tydligt uppdrag när det gäller de här linjerna.

Då är också det som Margareta Israelsson tar upp viktigt, de diskussioner vi har med lokala och regionala företrädare. Jag välkomnar det engagemang och det eldunderstöd som det då också blir i de här frågorna. Att det finns ett brett engagemang och att det finns en stor kunskap om just Rikstrafikens roll, vilka ambitioner man har med trafikhuvudmännen och vilka synpunkter man har på hur infrastrukturen ska hänga ihop är jag väldigt glad över. Det visar också att vi har en bred samsyn på att infrastrukturen är viktig för utvecklingen och för tillväxten.

Dagarna innan jul tog jag emot Magnus Perssons utredning som handlar om tågoperatörernas roll och ställning, en spännande fråga, inte minst när vi diskuterar om det ska vara möjligt att låta regioner bilda storregionala trafikhuvudmannabolag. Det har vi varit väldigt restriktiva med tidigare. Men frågan ställs på sin spets när vi nu binder ihop regionerna med varandra tack vare infrastrukturen. Hur ska då det påverka SJ:s roll?

Magnus Perssons förslag ska ut på remiss, och jag tror att det också där kommer att bli en rad diskussioner som vi ska ta med oss i den transportpolitiska propositionen. Dialogen kring alla avtal som Rikstrafiken nu sluter pågår skyndsamt. Många av de frågor som vi har diskuterat här i dag är också sådana frågor som vi kommer tillbaka till i den transportpolitiska propositionen.

Anf. 40 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Vänsterkartellens politik verkar ha gått fullständigt i stå. Är det därför som Ulrica Messing har så svårt att komma till skott i den här debatten, precis som i den förra debatten. Det är faktiskt ingen hypotes vi diskuterar nu. Det är ingen möjlighet utan det är en risk och ett hot som är oerhört verkligt och nära stående, precis som Ulrica Messing medgav i sitt inlägg.

Priset om regeringens politik går igenom, priset om Uven hotas, kommer att betalas av dem som använder Uven dagligen men också av

hela regionen och av landet på längre sikt som kommer att få svårare att utvecklas. Det är det pris som kommer att betalas för den förda politiken.

Rikstrafikens akuta ekonomiska situation innebär givetvis att man måste se över alla avtal. Självklart ska en offentligfinansierad verksamhet sköta sina åtaganden. Men detta kan ändå inte komma som en överraskning för regeringen. Rikstrafiken har under årtal missköts, mycket beroende på just regeringens utnämningsspolitik, där man har haft som vana att belöna stödpartier med olika poster och låtit räkningen betalas av skattebetalarna.

Men utöver den här långsiktigt negativa utvecklingen, som sannerligen inte kan komma som en överraskning, har faktiskt också regeringen och vänsterkartellen belastat Rikstrafiken med ytterligare åtaganden. Därav den uppkomna situationen. Detta kan inte vara en överraskning. Det är ett resultat av den politik som Ulrica Messing är ansvarig för.

När statsrådet säger att Rikstrafiken är bunden av långa avtal, vilket minskar myndighetens handlingsutrymme, bekräftas omigen intrycket att regeringen abdikerat. Ulrica Messing kan väl ändå inte i riksdagens talarstol eller någon annanstans på fullt allvar mena att det är klokare med kortsiktiga besparingsåtgärder än med en långsiktig strategi för infrastrukturen. Är regeringen verkligen så passiv och handlingsförlamad?

Staten har ett ansvar för infrastrukturen. Hur det ansvaret ska se ut behöver vi diskutera och komma vidare med. Men det är ingen framkomlig väg att göra det under giljotinen. Visst låter det sympatiskt att få till stånd en uppgörelse mellan olika aktörer. Men det innebär också att Ulrica Messing sätter ett prejudikat där hon skjuter ifrån sig ansvaret för just den typ av trafik mellan olika arbetsmarknader och studiemarknader som hon säger sig vilja värna och lägger det på de regionala aktörerna. Det är inte en nationellt ansvarsfull politik.

Självklart kan man tycka att det är viktigt och att vi måste se att Gotlandstrafiken och kanske också olika flyglinjer fungerar på ett bra sätt så att vårt avlånga land hålls ihop. Men ur ett nationellt perspektiv kan det knappast ses som rimligt eller angeläget att det ska kunna konkurrera ut en livslänk som Uven. Det kan knappast vara rimligt.

Herr talman! Sedan sade statsrådet att regeringen vill underlätta för trafiken. Man kommer att stödja och göra vad man kan. Det lät åtminstone som början på ett hopp, även om hoppet ännu verkar vara långt borta.

Jag vill ställa den mycket konkreta och enkla frågan till Ulrica Messing: På vilket sätt kommer regeringen att stödja och på vilket sätt kommer regeringen att ta ansvar för den situation som regeringens politik har lett till? På vilket sätt kommer regeringen att se till att Uven blir kvar och att Uven fungerar? Det är statens, bland annat regeringens, ansvar.

Anf. 41 JÖRGEN JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag försöker leta efter de positiva signalerna i Ulrica Messings anförande. Som jag ser det var det positiva att ett tydligt uppdrag ska ses över. Jag tolkar det som att det svar som Rikstrafiken har gett, att man ska avsluta sitt engagemang, inte gäller utan att engagemanget faktiskt ligger kvar hos Rikstrafiken. Rikstrafikens engagemang i just Uven är en förutsättning för att Uven ska leva vidare.

Jag har inte sagt att man från statens sida ska gå in med pengarna fullt ut. Här hamnar vi i ett avtalsläge där givetvis alla regionala trafikhuvudmän också måste ta sitt ansvar. Men jag ser det ändå som ett positivt besked att den 1 juli inte kommer att innebära att man lägger ned Uven-
trafiken. Så tolkar jag det.

Jag ser det också som positivt att diskussionen angående större geografiska områden för de regionala trafikhuvudmännen kommer upp. I Mälardalen skulle det kunna innebära en mycket tydlig förbättring både vad gäller den här typen av trafik och för kunderna vad gäller en enhetlig taxa. Mälardalsrådet har under sin fjortonåriga existens faktiskt haft kommunikationsfrågorna som sin huvudfråga och har tillsammans med samtliga politiska partier i de län som berörs av det här ett mycket stort engagemang i just Uvenfrågan.

I den förra debatten vi hade på området var socialdemokrater från både Katrineholm och Uppsala mycket aktiva. Det har de varit även i den här debatten. Jag hoppas att du känner trycket från oss som bor i regionen.

Anf. 42 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Herr talman! Jag skulle egentligen kunna nöja mig med att instämna i många av de frågor som Jörgen Johansson förde fram både vad gäller engagemanget inom regionen utefter Uvens sträckning – som vi båda har nämnt tidigare – men också i den goda förhoppningen om att det finns en antydning att Rikstrafiken finns med i detta.

Herr talman! Jag vill avsluta med att säga det jag nämnde tidigare, nämligen att vi självklart är beredda att göra vår insats, och vi tycker nog att Västmanland tar en stor del av ansvaret för Uven. Det är naturligtvis viktigt eftersom den går tvärsigenom vårt län. Men vi är naturligtvis också klart medvetna om att även om det kommer att finnas ett ansvar från andra län fungerar detta inte utan ett avtal också inom ramen för Rikstrafiken.

Anf. 43 KARIN SVENSSON SMITH (v):

Herr talman! Liksom flera av de andra som har diskuterat i denna debatt skulle jag tycka att det vore trevligt om statsrådet kunde utlova de 80 miljoner kronorna i tilläggsbudgeten som behövs för att Rikstrafiken inte ska dra ned på sin ambition. Men jag kan också ha en viss förståelse för att hon inte kan utfärda sådana löften. Det är bättre att göra sådant man har åtagit sig än att utfärda löften som sedan gör människor besvikna. Det håller i längden. Med våra tre partiers gemensamma krafter tror jag ändå om man ser till den allmänna inriktningen i trafikpolitiken att vi måste lösa detta. Trycket är stort och sakligt motiverat.

Det här kommer också att gå ut över annat. Jag välkomnar det statsrådet sade om att man måste se över flygtrafiken i södra Sverige och Mellansverige. Det är inte rimligt att staten stöder till exempel kommunala flygplatser där det finns tillgång till X 2000-trafik som gör det tämligen enkelt att ta sig till och från huvudstaden över dagen. Då kan vi inte också med hjälp av statligt stöd understödja flyget och på det sättet underminera den tågtrafik vi via investeringar gjort möjlig.

Sedan var det frågan om att ta ansvar. Då måste vi titta på hur detta ska finansieras. Om vi är överens om att Rikstrafiken ska ha ett större

anslag, var ska pengarna komma från? Jag hävdar att det finns en klar bodelning i diskussionen mellan de partier som normalt brukar förespråka skattesänkningar i första hand men som inte, vad jag har hört, i något inlägg har funderat över hur vi, när vi är överens om att trafiken är så viktig, ska få råd att bedriva den. Där är skillnaden mellan den borgerliga alliansen och det rödgröna samarbetet.

Jag skulle vilja avsluta med att ta upp något som finns inom ramen för ansvarsberedningen. Vad som är regionalt och inte regionalt är en svår fråga att diskutera. Vad är lönsamt och inte lönsamt? Uppdraget för ansvarsberedningen är att se över och renodla statens respektive regionernas roller. Jag hävdar med bestämdhet att tågtrafik är svår att dela upp. Det är rimligt att det finns ett statligt ansvar och också de resurser som behövs för att tågtrafiken i hela landet ska fungera på ett bra sätt.

Anf. 44 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det känns lite grann som att det inte är någon idé att jag försöker svara på fler av Torsten Lindströms frågor. Nu har jag både i den tidigare interpellationen och i denna berättat om en rad åtgärder som myndigheten vidtar, som regeringen är beredd att vidta för att styra upp myndigheten på ett tydligare sätt och vilka saker vi har gjort tillsammans med styrelsen för att klargöra den roll som Rikstrafiken har och för att underlätta för Rikstrafiken att agera.

Men Torsten Lindström kör sitt mantra om att staten ska ta ansvar och lyssnar inte på de svar som jag har gett. I den här frågan i dag möts inte Torsten Lindström och jag. Torsten Lindström är beredd att prioritera både Uven och Tåg i Bergslagen, men han har fortfarande inte pekat ut vilka linjer som inte ska upphandlas. Är det flyget från Pajala, Gotlandstrafiken eller något annat som Torsten Lindström tycker är oviktigt och som du önskar att jag i dag ska ta ställning emot? Jag är inte beredd att göra det. Jag har varit tydlig med att säga att vi kommer att prioritera mellan transportslagen. Det är inget tvivel om att flyget är viktigare i norra Sverige än vad det är i Mellansverige. I Mellansverige är däremot tåget oslagbart när det handlar om att färdas många människor under kort tid. För att tydliggöra detta och för att stötta Rikstrafiken i de upphandlingar som man ska göra kommer regeringen som en konsekvens av detta att tala om vilka linjer som man inte ska upphandla. Det är också ett sätt att hjälpa Rikstrafiken att hålla budget.

Det är viktigt att vi kunde enas om ett tillskott till Rikstrafiken i höstens budget på 30 miljoner kronor. Jag instämmer i vad både Karin Svensson Smith, Jörgen Johansson och Margareta Israelsson pekade på, nämligen att här finns ett stort lokalt och regionalt tryck. Rikstrafiken spelar en roll för att få ihop trafikhuvudmännen i ett fungerande nät runt infrastrukturen. Den rollen ska de också fortsätta att spela i framtiden.

Anf. 45 TORSTEN LINDSTRÖM (kd):

Herr talman! Uven är ett exempel på en typ av fråga som vi i lugn och ro borde kunna hitta en långsiktigt hållbar lösning på. Alla i regionen förstår vikten av Uven. Alla hoppas att regeringen också ska göra det. Det är därför vi alla som ett led i det nationella ansvaret har till uppgift att försöka att påverka regeringen så att regeringen också begriper hur viktig Uven är och se till att den får finnas kvar.

Det är oerhört viktigt för alla de människor som är beroende av Uven i sin vardag. Det är oerhört viktigt för regionens och landets utveckling långsiktigt. Sköter inte staten sina kort här kommer vi att stå inför mycket stora problem. Jag hoppas att vi slipper det. Jag hoppas att vänsterkartellen inte får igenom sin politik.

Jag har med intresse noterat, herr talman, att det från både socialdemokrater och vänsterpartister i kammaren talas om att följa en utveckling. Det låter aktivt och bra. Tvärtom låter det oerhört passivt av ett regeringsparti. Jag har också hört att Vänstern tar ansvar. Det är bra. Det är vänsterkartellen, Socialdemokraterna, Vänstern och Miljöpartiet, som kommer att ställas till svars om Uven inte fungerar, om detta svek mot invånarna i Mälardalen – ett reellt hot – blir verklighet.

Regional utveckling, regionförstoring, att binda samman olika delar av vårt land – det borde vara självklart att arbeta för det i en av landets mest befolkningstäta delar, där det finns en utveckling, en potential och ett nationellt intresse. Då ska inte staten gå in och hota detta. Det hoppas jag att regeringen så småningom också begriper.

Anf. 46 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är precis för att arbeta med lokal och regional utveckling som Rikstrafiken bildades en gång. Det är för att knyta ihop vårt stora land geografiskt med ganska få invånare som vi fortfarande tycker att Rikstrafiken är en oerhört viktig myndighet.

Rikstrafiken har skrivit en rad bra avtal som har varit avgörande för enskilda kvinnors och mäns möjligheter att pendla, och det har varit avgörande för företagsutvecklingen.

Rikstrafiken har också skrivit en rad mindre bra avtal, framför allt – som jag nämnde tidigare – med det danska flygbolaget. Konsekvenserna av det går ut över andra avtal och går ut över Rikstrafikens budget totalt sett. Det har Rikstrafiken själv vidtagit åtgärder mot. Men som myndighet som kan hjälpa oss att knyta ihop landet och se till att det skapas likvärdiga förutsättningar för utveckling, kommer Rikstrafiken att spela en roll också i framtiden.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2004/05:250 om antalet dödade i trafiken

Anf. 47 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Anita Brodén har frågat mig om jag avser att se över möjligheterna till en lagstiftning, liknande den amerikanska, för att minska antalet dödade och svårt skadade i trafiken. Anita Brodén frågar också om jag avser att låta en oberoende granskare utvärdera de åtgärder som vidtagits enligt nollvisionen.

Låt mig understryka att jag delar Anita Brodéns syn på vikten av att vi skapar en säker vägtrafik där inte minst våra barn kan färdas tryggt till och från skolan.

När det gäller den amerikanska lagstiftningen om förbud för bilar att passera skolbussar som stannat för att lämna av eller ta ombord skolbarn

vill jag berätta för riksdagen och Anita Brodén att Vägverket, i samråd med berörda aktörer, ska lägga fram förslag på hur vi kan öka säkerheten kring våra skolskjutsar. Det är angeläget att få olika förslag till åtgärder väl belysta, och jag vet att stopplikt vid skolbussar är en av de åtgärder som kommer att analyseras av Vägverket. Vägverkets förslag ska redovisas till regeringen i mars, och därefter kommer regeringen att ta ställning till vilka åtgärder som behöver vidtas.

När det gäller frågan om en granskning av de åtgärder som vidtagits enligt nollvisionen har redan Vägverket ett sektorsansvar för hela vägtransportsystemet och ska verka för att de transportpolitiska målen nås, inte minst på vägtrafiksäkerhetens område. Inom Vägverket finns dessutom Vägtrafikinspektionen, vars uppgift är att följa och analysera vägtransportsystemets utformning och funktion för att nå såväl vår nollvision som vårt etappmål 2007. Förutom sektorsmyndigheten finns en rad intresseorganisationer som aktivt bevakar utvecklingen av trafiksäkerhetsarbetet, bland andra NTF och MHF. Jag avser inte att kalla in ytterligare en granskare för att utvärdera de åtgärder som vidtas för att höja trafiksäkerheten på våra vägar.

Huruvida de åtgärder som vidtagits eller planeras att vidtas är tillräckliga visar den analys av trafiksäkerhetsutvecklingen som inledde regeringens trafiksäkerhetsproposition som behandlades av riksdagen i november förra året, att det främst är ökningen av trafikarbetet som har bidragit till att det totala antalet dödade i dag ligger kvar på en nästan oförändrad nivå jämfört med år 1996. Trafikökningen har alltså inte medfört en motsvarande ökning av antalet dödade i vägtrafikolyckor, vilket beror på de insatser som gjorts för en ökad trafiksäkerhet.

Däremot vet vi att en viktig orsak till allvarliga olyckor i trafiken är att de faktiska hastigheterna på vägarna har ökat. Det finns också anledning att befara att nykterheten i trafiken har blivit sämre. Där har vi alla ett ansvar i trafiken för att ändra på det.

De vägbyggnadsåtgärder som har vidtagits, såsom mitträcken, sidoområdesåtgärder och cirkulationsplatser, har också haft stor betydelse för att hålla nere antalet dödade. En ökad användning av bilbälten, en ökad förekomst av krockkuddar i bilarna liksom införandet av ett krav på användning av vinterdäck är andra faktorer som har påverkat trafiksäkerheten i positiv riktning.

Jag menar sammanfattningsvis att nollvisionen utgör en bra strategi för att öka trafiksäkerheten. Vi ser att trafikdöden minskar. Vägverket bedömer att färre än 500 personer dog i den svenska trafiken år 2004. Det är naturligtvis positivt, men vi kan inte vara nöjda. Det krävs mycket stora ansträngningar av samtliga berörda aktörer för att etappmålet år 2007 ska uppnås. Vårt fokus riktas nu närmast mot att dämpa hastigheterna, bekämpa alkoholen i trafiken, stimulera teknikutvecklingen och säkerhetsanpassa fordonsparken.

Anf. 48 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret.

Jag är fullt medveten om att det är många tunga frågor som just nu vilar på ministrernas bord. Vi har alldeles nyss samtalat om de skador som den svåra stormen i södra Sverige har orsakat – den största naturkatastrofen i Sverige i mannaminne, som också skördat människoliv. Dessutom

har vi under julhelgen fått uppleva en av vår tids största globala katastrofer med många förolyckade.

För varje enskild människa som förlorar en nära anhörig är katastrofen ett faktum, oavsett om förlusten delas av andra. Varje enskild olycka och förlust av någon nära är unik och för de drabbade det värsta som kunnat hända. Sorgen och saknaden tvingas man leva med och försöka hantera resten av livet.

Bakgrunden till min interpellation var de olyckor som under hösten skedde i samband med skolskjutsar. I Falun, Kungsbacka och Örnsköldsvik skedde dessa tragiska olyckor, som ledde till att tre skolbarn fick sätta livet till.

Av de barn som skadas eller dödas i någon form av skolskjutsolyckor gör majoriteten det när de ska gå av eller på skolbussen. Ett ansvar vilar givetvis också på kommunerna att göra hållplatserna säkrare.

Kommunförbundet reagerade på skolskjutsolyckorna och kräver nu en hastighetsbegränsning på 30 kilometer i timmen för bilar som passerar bussar som lämnar eller tar ombord skolbarn. I delar av USA har man en ännu tuffare lagstiftning. Där kräver man stoppförbud för bilar i båda riktningarna.

Jag tycker att det är positivt att höra att Vägverket nu ämnar lägga fram ett förslag på ytterligare förbättrad säkerhet för skolskjutsbarnen och att man också tittar på bland annat den tuffa lagstiftning som man har i USA på detta område.

Jag utgår också från att man noga följer all teknisk utveckling på trafiksäkerhetsområdet innan man fattar beslut. Vid exempelvis Transportforum i Linköping presenterade forskare på Statens väg- och transportforskningsinstitut nya tekniska säkerhetslösningar.

I den här interpellationen har jag också velat knyta frågeställningen till nollvisionsarbetet. Eftersom det nyligen har diskuterats i riksdagen vill jag bara peka på någon ytterligare sak. Risken med att olyckor ska inträffa minskar om alla trafikanter får ökad insikt i hur viktigt det är med säkert beteende i trafiken. Men det krävs också att vägar, fordon och regler utformas så att olyckor med personskador elimineras.

För att vi ska kunna klara målsättningen fram till år 2007 krävs det nu extraordinära insatser. Men det gäller också att vi analyserar de insatser som vi redan har satsat på. Jag har då föreslagit en oberoende utredning. Rent principiellt anser jag att en sådan utredning ska vara oberoende. Jag vill därför efterhöra ministrernas syn på detta än en gång. Enligt vad jag förstår är Vägtrafikinspektionen, hur professionell man än är, ändå knuten till Vägverket.

Anf. 49 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Herr talman! Jag ska försöka fatta mig ganska kort när det gäller några frågor till ministern.

Det här är mycket stora frågor, och det man kan konstatera är att SIKAs bedömning är att nollvisionen är ett misslyckande, att vi inte kommer att nå den. För den skull krävs det ett väldigt brett arbete för att på alla sätt minska antalet olyckor.

Jag har några korta frågor. Tycker statsrådet att en speciell utbildning för busschaufförer som kör skolskjuts skulle kunna vara tänkbar? Det är mycket som är speciellt när man kör barn, som kunskapen om hur det ser

ut i trafiken, att hålla dörren stängd tills det är lugnt i bussen och så vidare. Jag tror att det är en tänkbar åtgärd att vidta.

Det sades i svaret att starka åtgärder ska vidtas mot alkohol i trafiken. Jag har med en dåres envishet under många år drivit olika frågor om detta, och även om det ligger på justitieministerns bord måste jag fråga statsrådet: Hur kan statsrådet agera för att verkligen komma till skott när det gäller att få en lagstiftning som förbjuder eftersupning i samband med trafikolyckor?

Nu sägs det att en utredning är på gång, men om man ser på direktiven är de ganska tydliga. I direktiven sägs det inte att utredaren får komma med förslag, utan han ska bara se om detta är ett reellt problem. Både jag och statsrådet lever i skogsbygder, så vi vet att detta är ett reellt problem – vi behöver inte vänta på utredarens svar.

Anf. 50 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag vill berätta att jag före jul hade ett möte tillsammans med Vägverket och företrädare för Kommunförbundet, Skolverket, bussbranschen och kollektivtrafikfolk där vi diskuterade just de akuta åtgärder som vi behöver vidta med anledning av de många olyckor med barn inblandade som hände längs stora vägar. I mars kommer vi att ha ett nytt möte, då Vägverket ska komma tillbaka med förslag till åtgärder. De tittar på allt från stopplikt till sänkt hastighet vid busshållplatser. De tittar också på hur man kan utforma säkrare busshållplatser.

De olyckor som hände i höstas, och många av de olyckor som händer i dag där framför allt barn är inblandade, händer efter riksvägar, där barnen kliver av bussen nästan direkt ut i trafiken. Vi kan vidta en del enkla åtgärder för att också bredda platsen där man kliver av och på bussen och få säkrare busshållplatser. Det ska Vägverket också titta på.

Det är svårare att använda stopplikt i Sverige när det är kopplat till skolbussar än vad det är i USA. Drygt hälften av alla barn som åker till och från skolan åker i vanlig linjetrafik och inte med skolbuss. Ska man ha stopplikt måste det vara generellt för alla bussar. Vi får se vad Vägverket har hittat för fördelar och nackdelar när vi möts igen i mars.

Det är också ett svar på Jan-Evert Rådströms fråga om särskild utbildning för busschaufförer som kör barn. Jag tror att man måste titta på utbildning generellt och just med ett barnperspektiv, eftersom barn inte betar sig som vuxna i trafiken – och ska inte heller ha krav på sig att göra det. Men jag tror inte att det räcker att rikta utbildningen bara till dem som kör barn i skolbussar, utan då får det bli generellt. Vi får fundera på vilket stöd och vilken utbildning vi kan ge till busschaufförer som också kan minska risken för olyckor.

Vi har samma inställning när det gäller den översyn som nu ska göras kring lagstiftning om förbud mot eftersupning. Jag har själv pratat med justitieministern om den här frågan, och jag upplever inte att han och jag har delade uppfattningar. Det är oerhört viktigt att titta på hur man kan skärpa lagstiftningen när det gäller eftersupning. Det är oacceptabelt att använda det som argument, och jag är övertygad om att det också skulle spela en roll i vårt arbete mot nollvisionen.

Anf. 51 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Jag ställer frågorna konkret eftersom tiden är knapp. Vilka arbeten pågår inom EU för att vi tillsammans ska kunna minimera de gigantiska olyckstal som finns? Det är mellan 5 000 och 6 000 liv som skulle kunna räddas om man minskar hastigheten.

Vilka åtgärder ämnar ministern vidta nationellt för att få bukt med de höga hastigheterna?

Den sista frågan som jag tänkte ställa är: Vilka åtgärder har vidtagits för att det inte ska upprepas det som vi har fått uppleva, att långtradar- och lastbilschaufförer efter en båtfärd kör berusade?

Anf. 52 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m):

Herr talman! Det låter bra att statsrådet och justitieministern är överens. Också trafikutskottet är överens när det gäller eftersupningen. Där konstaterar vi att – jag läser ordagrant en mening: Såvitt gäller frågan om eftersupning kan skärpt lagstiftning med innebörden att eftersupning förbjuds enligt utskottet vara ett enkelt och effektivt medel att förbättra trafiksäkerheten. Det hoppas jag snart kommer.

Anf. 53 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! I EU utvecklar vi nu mer och mer samarbetet när det gäller trafiksäkerhet. Under hela hösten hade vi ett tätt utbyte med mina franska kolleger. Vi hade allt från ministern och hans medarbetare till representanter från myndigheter, polisen och vägverket i Frankrike här i Sverige. Vi berättade mycket om det arbete vi gör och som är kopplat till att använda modern teknik för att övervaka trafiken och för att minska riskerna för olyckor. Vi tittade på alltifrån alkohol till hastighetsövervakning.

Jag märker att det inte är någon tillfällighet. Det finns ett växande intresse hos fler och fler europeiska länder kring trafiksäkerhetsfrågorna. Man ser trafiksäkerhet mer och mer som en tydlig länk till samhällsekonomin och de skador som trafikolyckor för med sig för oss gemensamt i samhället, bortsett från de fruktansvärda individuella skador som det naturligtvis också ger. Det har lett till att vi nu inom EU också arbetar för en nollvision. Tanken är att vi en gång om året, varje höst, ska komma tillbaka till ett slags trafiksäkerhetskonferens där var och en av oss ska avrapportera vad vi har gjort i våra respektive länder för att öka trafiksäkerheten och för att minska antalet olyckor. Jag är väldigt glad över det här arbetet. Vi från svensk sida kommer att vara mycket aktiva och bidra med våra erfarenheter under årets gång och också självklart på konferensen. Vi kommer att vara väldigt öppna för att lära oss av andra länder kring frågorna.

När det gäller höga hastigheter arbetar vi nu med utbyggnad av hastighetskamerorna. De är ett sätt att övervaka trafiken men inte det enda sättet. Polis på plats är fortfarande oerhört viktigt. Men vi vet, när vi utvärderar kamerorna, att de dämpar hastigheten. Då minskar man också risken för olyckor.

Sjöfartsverket tog ett initiativ tillsammans med många rederier när debatten kom i höstas om att en del båtar serverade alkohol till yrkeschaufförer, vilket betydde att de satte sig bakom ratten onyktra när de kom in i Sverige. Det har på frivillig basis lett till att båtarna nu inte

serverar alkohol till yrkeschaufförer. Det är mycket bra, men den frågan tror jag att vi måste fortsätta att debattera och argumentera kring. Vi har i Sverige en väldigt strikt syn på alkohol och trafik på samma sätt som på alkohol och arbete och alkohol och graviditet. Det hör inte ihop. Alla länder har inte en lika strikt syn. Det märks också om man tittar på promillegränsen. Den frågan kommer tillbaka, inte minst i vårt gemensamma EU-arbete.

Förlåt, Jan-Evert! Jag har glömt vad du frågade. Ja, vi var överens. Jag skrev bara ”med”. Då tog jag med mig det. Tack, snälla!

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 16.03 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

12 § Svar på interpellation 2004/05:240 om skydd för orörda älvar

Anf. 54 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Anna Grönlund Krantz har frågat mig om jag avser att inom överskådlig framtid föreslå för riksdagen att gällande lagstiftning rörande de orörda älvarna förändras.

Politiken när det gäller vattenkraftsutbyggnad ligger fast. Regeringen kommer inte att föreslå någon ändring av de centrala reglerna i miljöbalken som skyddar orörda älvar, älvsträckor och vattenområden.

Landets elförsörjning ska tryggas genom ett energisystem som grundas på varaktiga, helst inhemska och förnybara, energikällor samt en effektiv energianvändning. Stränga krav ska ställas på säkerhet och omsorg om hälsa och miljö vid omvandling och utveckling av all energiteknik. Energipolitiken ska utformas under beaktande av de svenska miljö- och klimatmålen. Kärnkraften ska ersättas med effektivisering av elanvändningen, konvertering till förnybara energislag samt miljömässigt acceptabel elproduktionsteknik. Användningen av fossila bränslen bör hållas på en låg nivå. Energiförsörjningen ska i stället i ökande utsträckning baseras på förnybar energi.

De förnybara energikällorna – vindkraft, bioeldad kraftvärme, solenergi och vattenkraft – är centrala i strategin för ett uthålligt energisystem. För att stimulera till att andelen förnybar elproduktion ökar har riksdagen beslutat om ett elcertifikatssystem. Målet för detta är att den årliga användningen av förnybar el ska öka med tio terawattimmar till år 2010. Den helt övervägande delen av denna ökning beräknas falla på vindkraft och kraft producerad med biobränsle.

Vattenkraften är Sveriges viktigaste förnybara form av el. Den kommer även i framtiden att spela en central roll för elförsörjningen. Möjligheterna till ytterligare utbyggnader är dock begränsade. Enligt 4 kap. 6 § miljöbalken får vattenkraftverk samt vattenreglering eller vattenöverledning för kraftändamål inte utföras i nationalälvarna Torneälven, Kalixälven, Piteälven eller Vindelälven med tillhörande vattenområden, källflöden och biflöden. Samma skydd gäller också för ett antal andra angivna älvsträckor samt vattenområden med käll- och biflöden.

Nationalälvarna och de övriga älvsträckor och vattenområden som riksdagen har undantagit från utbyggnad måste självklart skyddas även i fortsättningen. Samtidigt bör pågående utveckling för att miljöanpassa vattenkraften ge goda möjligheter att förbättra miljön såväl i och omkring befintliga vattenkraftsanläggningar som i vattendrag med skador från tidigare vattenregleringar.

Däremot kan vattenkraftproduktionen komma att öka genom att befintliga kraftverk effektiviseras. Det finns också utrymme för utbyggnad av småskalig vattenkraft i redan utbyggda älvar. Dessa möjligheter är dock begränsade. Det bör också betonas att sådana nya projekt förutsätter en noggrann miljöprövning i varje enskilt fall enligt gällande lagstiftning.

Jag vill som avslutning betona att de återstående orörda älvarna liksom de undantagna älvsträckorna och vattenområdena måste överlämnas med bevarade naturvärden till kommande generationer.

Anf. 55 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Herr talman! Jag vill tacka miljöministern för svaret. Det var ju väldigt klargörande. Skälet till att jag ställde interpellationen till miljöministern var miljöministerns besök i Norrbotten strax före årsskiftet. Efter besöket kunde man i tidningsartiklar läsa bland annat att miljöministern var beredd att bygga ut biflöden till redan utbyggda älvar samt att regeringen kommer fortsätta att ha en restriktiv syn på älvutbyggnad, men att regeringen också bedömer att vattenkraften har ytterligare ett antal terawattimmar som är möjliga att bygga ut.

Detta reser naturligtvis olika frågor, inte minst från ett län som är starkt berört av vattenkraften och där vi har en stor del av de utbyggda älvarna.

Vi vet, som miljöministern säger i svaret, att de utbyggda älvarna är skyddade i lag: Vindelälven, Piteälven, Kalixälven och Torneälven. Det är ju oerhört bra. Det handlar dels om att bevara naturvärden för kommande generationer, dels om att skapa en god grund för turismen som är helt beroende av dessa orörda älvar.

Det finns givetvis även andra vattendrag – om man får kalla dem så. Det som inte är älvar i Norrbotten kan trots allt vara väldigt stora vattenflöden. De går ändå under samlingsnamnet vattendrag.

Det finns ett antal vattendrag som är orörda och som inte är lagskyddade men där det ändå finns en angelägenhet – åtminstone för dem som är boende i dessa trakter – att de ska bevaras orörda. Man funderar då lite på vad ministern menar med att det finns möjlighet att komma åt dessa biflöden till redan utbyggda älvar. Det handlar ju ofta om mer eller mindre orörda vattendrag, även om de givetvis har påverkan från den utbyggnad som har skett i primärläven.

Man måste också ställa sig frågan: Vad händer i de vattenflöden där man bygger upp minikraftverk? Det är något som är ganska omdiskuterat. Det har gått statliga stöd till dem under ett antal år. Det är förvisso mindre ingrepp som sker. Det är ju inget som går att jämföra med den vattenkraftsutbyggnad som vi har kunnat se tidigare. Ett antal undersökningar visar att de bidrar med ganska lite energi men skapar ändå ganska stor skada i miljön. Det handlar om forspartier som försvinner och fiske som påverkas i ganska stor utsträckning.

Det finns en ganska stor oro bland många norrbottningar just nu för vad som kommer att hända med de orörda vattendragen. Det är väldigt positivt att regeringen i dagsläget inte är beredd att röra några av de orörda älvarna. Det är dock tydligt i debatten – inte minst om man tittar på vad kraftbolagen säger – att det finns ett stort intresse och ett stort behov av ny vattenkraft. Även om vi primärt bara pratar om biflöden till de utbyggda älvarna och mindre vattendragen börjar det föras en diskussion som går långt in i folkdjupen där man är orolig för vad som kommer att hända.

Jag skulle vilja få några ytterligare klargöranden från ministern när vi ändå ses här i dag.

Det svar som ministern avgav här i kammaren är väldigt tydligt. Men jag skulle vilja veta vad ministern menar med att man är beredd att även ge sig på biflöden till redan utbyggda älvar. Eftersom ministern bedömer att det finns ytterligare ett antal terawattimmar som man kan komma åt vore det också intressant att höra var de finns.

Anf. 56 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Jag samtalade en hel del med medierna om vattenkraften i Norrbotten. Vissa andra medier meddelade andra sidor av saken. Samtalen förorsakades just av de förslag och diskussionsinlägg som kom från bolagssidan och från branschen som just talade om utbyggnad. Jag var mycket tydlig när det gäller regeringens mycket restriktiva syn.

Jag meddelade också det rättsläge som föreligger, nämligen att det finns formella möjligheter i vissa vattendrag, men att det kräver noggrann miljöbalksprövning.

När det gäller de förslag som har framförts om att man anser att det skulle lättas på miljöbalksprövningen var jag mycket tydlig om att det inte kan bli tal om något sådant när det gäller vattenkraften.

Det finns möjlighet i vissa vattendrag, men det är möjligheter – som jag sade i svaret – som varje gång måste vägas mot miljöbalkens mycket stränga regler. Det är mycket väl känt. Det innebär att vi har haft en mycket begränsad efterfrågan på utbyggnad av vattenkraft. Alla vet vilka oerhört höga krav det i dag ställs i miljöbalksprövningarna och också vilka krav som ställs på formen för vattenkraftsutbyggnad.

När det gäller vilken potential som kan finnas har det gjorts ganska många olika bedömningar från olika håll. Det finns ju en oerhört stor potential om vi inte skulle ta några miljöhänsyn, men som vi bedömer det i dag är alltså potentialen mycket begränsad.

Inför den här interpellationsdebatten har jag tagit kontakt med Energimyndigheten för att se hur de bedömer detta i dag. Dagens bedömning är att potentialen och intresset för detta i realiteten är knappt 1 terawattimme, 0,75 terawattimmar, på tio år.

Det gäller ju också den småskaliga vattenkraften. Precis som Anna Grönlund Krantz säger är denna ofta besvärlig i små vattendrag och ger inte så mycket energi i förhållande till de miljöeffekter den kan ha. Det har heller inte varit någon stor utbyggnad.

Från regeringens sida har vi ändå menat att det kan finnas möjligheter på ställen där det tidigare har funnits vattenkraft, på redan hårt exploaterade platser, att bygga nytt och uppgradera, framför allt uppgradera. Om man gör detta ska möjligheten ändå finnas att räkna in det i elcertifikatsystemet. Det innebär dock inte att vi ser stora potentialer här. Precis som jag sade i mitt svar ligger potentialerna framför allt i sådant som vindkraft och biobränsle i Sverige.

Anf. 57 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Herr talman! Det är väldigt bra att regeringen inte är beredd att lätta på miljöbalksprövningen. Det är ju en av de frågor som man upplever att branschen ganska tydligt lyft fram för att på så sätt komma åt ytterligare vattenkraft.

Jag skulle vara intresserad av att höra vilka kontakter regeringen har med branschen. Om man tar del av vad kraftbolagen säger märker man onekligen att det finns en väldigt stark vilja att driva på utvecklingen av vattenkraft. Då är det betydligt mer än 0,75 terawattimmar på tio år man lyfter fram som potentiell möjlighet att bygga ut vattenkraften.

Låt mig också kommentera några saker i ministerns svar. Jag tycker också att det är väldigt bra att man lägger insatser på att miljöanpassa vattenkraften. När man har vattendrag där den redan är utbyggd är det så klart väldigt bra om man kan vidta miljöåtgärder och samtidigt effektivisera för att på så sätt få ut mer energi.

Ministern säger dock i sitt svar, och också här i talarstolen alldeles nyss, att det finns utrymme för småskalig vattenkraft i redan utbyggda älvar men att detta är begränsat. Det sistnämnda kan jag definitivt hålla med om, för det är ju väldigt lite vi pratar om.

Då undrar jag: Är det inte så att den här småskaliga vattenkraften faktiskt kostar mycket mer än vad den smakar? Den kanske inte har stor miljöpåverkan, men många gånger påverkar den ändå miljön på så sätt att kringboende, turismnäring och fiske störs. Om det då är 0,75 terawattimmar vi pratar om, är inte detta en väldigt kostsam utbyggnad för väldigt lite energi? Är det inte bättre att vi då satsar på någonting annat?

Anf. 58 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Vi har naturligtvis från regeringens sida löpande kontakter med branschen. Min uppfattning är att det inte finns något starkt tryck på att bygga ut vattenkraften. Jag uppfattade snarare diskussionen i höstas som ett debattinlägg i en energipolitisk diskussion och kanske något av en försöksballong.

Det är intressant och viktigt att se vilket starkt stöd vi har för den politik vi för i Sverige när det gäller att vara oerhört restriktiv med vattenkraften mot bakgrund av den höga grad av exploatering vi har redan i dag. Från Vattenfalls sida har man också tydligt gått ut och klargjort att man framför allt inte planerar någon vattenkraftsproduktion i strid med gällande lagstiftning. Från branschens sida finns det alltså inte, som vi upplever det, något starkt tryck för vattenkraftsutbyggnad.

När det gäller den småskaliga vattenkraften byggs denna inte ut i någon stor omfattning just på grund av de stora miljökrav vi har. Också här handlar det om lönsamhetskalkyler, precis som det gör för de stora vattenkraftverken. Det är oerhört stora investeringar som i så fall måste göras.

De 0,75 terawattimmarna i Energimyndighetens beräkning inbegriper också effektivisering. Jag tror inte att den siffran är orimligt hög. Vi ser ändå en viss effektiviseringsmöjlighet, inte minst i de större vattenkraftverken, som naturligtvis ska utnyttjas. Som jag ser det är detta en rimlig bedömning. Det är en avvägning mellan den potential som finns i naturen, så att säga, och de miljökrav vi ställer som gör att vi gör den bedömningen.

Min bedömning är alltså att vi även fortsättningsvis får en mycket begränsad utbyggnad av vattenkraften. I den mån vi får ärenden på regeringens bord kommer vi dock självklart att pröva dem enligt miljöbalken.

Anf. 59 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp):

Herr talman! Jag får än en gång tacka miljöministern för svaret. Det har onekligen varit väldigt klargörande i den debatt som pågått under hösten och förvintern. Jag kan bara förmedla att det som sagt har funnits en oro på grund av att man från branschens sida lyft upp de här frågorna. Om nu miljöministern gör en korrekt bedömning, att detta bara var ett debattinlägg och en testballong, är det väldigt positivt, men jag önskar verkligen att regeringen håller ögonen på detta och också tar väldigt allvarligt på den miljögranskning som ska göras när man bygger ut delar av vattenkraften. Detta är väldigt viktigt.

Jag hoppas också att det miljöministern har lovat här i talarstolen kommer att hålla och att den stora energireform som nu pågår i Sverige med bland annat kärnkraftsavvecklingen inte leder till något slags panikåtgärder, som att riva upp besluten om de orörda älvarna eller att göra stora ingrepp i vattendrag som skadar miljön eller påverkar kringboende, fiske eller turistnäring negativt. Detta är en väldigt viktig sak att värna. De områden som blivit mer eller mindre drabbade av vattenkraften – även om den haft mycket positiv påverkan också – och har de här stora vattenkraftsresurserna har lidit väldigt stor miljöskada redan. Det är viktigt att vi ser till att inget ytterligare sker i dessa områden.

Anf. 60 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s):

Herr talman! Jag är också glad om vi kan bringa klarhet i den här debatten. Jag beklagar om det har varit oro. Men det är också ett uttryck för att det är många som värnar om vår natur och våra vatten, och det tycker jag är glädjande.

Jag tycker också att det är bra att vi diskuterar olika energikällor och alternativ och att den debatten kommer upp. Det är viktigt eftersom vi nu står inför en mycket stor energiomställning.

Från regeringens sida kommer vi inte att vidta några panikåtgärder. Vi ser detta som en omställning till hållbar utveckling, och den ska ske med långsiktighet och eftertanke.

Regeringens politik präglas just av att vi ska klara flera olika typer av miljöproblem samtidigt. Vi ska hantera klimatproblemet; därför fasar vi ut de fossila bränslena. Vi ska klara problemet med kärnkraftens risker

och avfallet; därför fasar vi långsiktigt ut kärnkraften – men med förnuft, därför att vi också måste klara klimatproblemet. Samtidigt ska vi värna vår natur. Det handlar om hur vi exploaterar vattendrag, men det handlar också till exempel om våra kuststräckor när det gäller vindkraftverken. Vi har målkonflikter, och det är viktigt att vi diskuterar dem här.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2004/05:203 om tillämpningen av sjukförsäkringen

Anf. 61 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Inger Lundberg har frågat mig om jag är beredd att följa upp erfarenheterna vad gäller Försäkringskassans tillämpning av sjukförsäkringen, för att säkerställa att människor inte hamnar mellan olika regelverk.

Utifrån det ärende som Inger Lundberg redovisar i sin interpellation har jag förstätt frågan så att det framför allt handlar om Försäkringskassans handläggning i samband med sjukskrivningar, i detta fall den långa tid det tagit innan kassan har beslutat om att avslå en begäran om sjukpenning.

Som jag nyligen har redovisat i olika frågesvar och i en interpellationsdebatt anser regeringen att det är oacceptabelt med långa handläggningstider för sjukpenningärenden. Sjukförsäkringens syfte är att ge en person som drabbas av sjukdom en ersättning som är relaterad till inkomstbortfallets storlek. Den enskilde är beroende av ersättningen för sin försörjning, och regeringen menar att det är mycket viktigt att sjukpenningärenden handläggs både så snabbt som möjligt och konsekvent enligt gällande lagstiftning.

För att förkorta handläggningstiden för ärenden angående rätt till sjukpenning gav regeringen redan under sommaren RFV i uppdrag att vidta åtgärder. Uppdraget, med förslag till åtgärder, redovisades till regeringen den 15 oktober 2004. RFV föreslår i huvudsak tre åtgärder. Den första åtgärden gäller Försäkringskassans arbetsmetoder som ska bli mera effektiva. För att uppnå detta ska gemensamma riktlinjer införas som anger hur handläggning av rätten till sjukpenning, rehabiliteringspenning och samordning ska ske. Till exempel gäller detta vilka moment som ska göras i handläggningen liksom när och hur lång tid momentet bör ta.

Den andra åtgärden som föreslås är att Försäkringskassan ska få in ärenden snabbare efter sjuklöneperiodens slut. RFV föreslår bland annat att en regeländring införs i lagen om sjuklön som innebär att om arbetsgivaren i början av ett sjukfall får in ett läkarintyg som sträcker sig förbi sjuklöneperioden, ska arbetsgivaren sjukanmäla den anställde och skicka in läkarintyget till Försäkringskassan inom ett visst antal dagar – färre än sju dagar.

Den tredje åtgärden gäller Försäkringskassans prioritering av ärenden där rätten till sjukpenning är oklar. RFV föreslår bland annat att det på Försäkringskassan skapas en rutin gällande dessa ärenden för att den enskilde tidigare ska få information om att rätten till sjukpenning är

oklar. Det är närmast detta förslag som nu är aktuellt. Arbetet med att utveckla sådana rutiner pågår för närvarande på den nya myndigheten Försäkringskassan.

Jag vill även informera Inger Lundberg om att jag nogga kommer att följa utvecklingen av handläggningstiderna för sjukpenning.

Prot. 2004/05:59
18 januari

Svar på
interpellationer

Anf. 62 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Det är alldeles utmärkt att det blir en snabbare handläggning av sjukförsäkringsärendena. Men det är inte bara det som interpellationen syftar på. Vad jag önskar är ett tydligt uttalande om att människor inte ska drabbas retroaktivt i systemet och att brister i försäkringen inte får gå ut över den enskilde.

Jag vill först påminna om ärendet som är bakgrunden till interpellationen. Det är en man född 1943, duktig yrkesman, anläggningsarbetare. Han är arbetslös sedan två år tillbaka men har aktivt stått till arbetsmarknadens förfogande och haft ganska många jobb under perioden. Han måste alltså sägas vara aktiv i sin bransch. I juli i fjol vrickade han foten och sjukskrev sig den 26 juli. Han var sjukskriven till den 12 september. Den 6 oktober får han besked om att han inte får sjukpenning. Skälet till att han inte får sjukpenning är att han – och detta är verkligen teoretiskt – med den vrickade foten skulle kunna arbeta med lättare arbetsuppgifter inom helt andra branscher än den han jobbat i.

Det finns två allvarliga aspekter på det här ärendet. Den första är att det är orimligt att utan förvarning till den enskilde dra in sjukpenningen. Han hade all anledning att anta att han skulle få sjukpenning. Vi har en självrisk i sjukpenningen. Vi kan inte ha ytterligare en självrisk där människor får känna osäkerhet om hur kassan faktiskt kommer att bedöma deras sjukpenning. Den här mannen hamnade helt utan försörjning. Det är knappast heller aktuellt med socialbidrag eftersom han liksom de flesta svenskar ju har vissa tillgångar.

Den andra aspekten är att kassans bedömning är orimlig. Människor ska inte behöva tvingas in på nya yrkesområden om de är sjukskrivna under begränsade perioder, som det här handlade om.

I interpellationssvaret säger ministern att han vill genomföra olika åtgärder för att förkorta handläggningstiden för sjukpenningärenden. Jag tycker att det är bra. Men det borde förenas med ett tydligt uttalande om att människor inte ska få nej till sjukpenning om kassan inte tydligt har sagt ifrån före indragningen av sjukpenningen. Den man jag talar om har i praktiken drabbats retroaktivt, och det stämmer inte med det allmänna rättsmedvetandet.

Det är inte heller den här typen av ganska begränsad korttidsfrånvaro som är problemet med dagens sjukförsäkring utan de väldigt långa sjukskrivningarna när folk är borta under många månader eller årtal. Då finns det goda möjligheter att ha system där man säger ifrån att man bedömer att de inte är berättigade till sjukpenning och förklarar varför de måste ställa sig till arbetsmarknadens förfogande.

Jag är därför inte nöjd med svaret utan vill ha ett förtydligande av ministern, om han inte är beredd att ta initiativ som gör att det i praktisk verklighet inte blir några retroaktiva indragningar av sjukpenning. Jag vill i nästa inlägg också komma in på de bedömningar som kassorna gör.

Anf. 63 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! Jag vill också tacka ministern för svaret, även om jag måste säga att jag inte är riktigt nöjd med det. Vi är många som har mött den fråga som det nu interPELLERAS om. Hemma i mitt län vittnar facken om hur deras medlemmar under förra året har hamnat i ekonomiska bekymmer helt utan egen förskyllan.

Problemen började efter det att Riksförsäkringsverket ändrade tillämpningen av reglerna i december 2003. Jag med flera fick höra från bland annat Metallindustriarbetareförbundet om fall med personer som blev sjuka och uppsökte läkare. Läkaren utfärdade sjukintyg i vanlig ordning, och den sjukskrivne vilade i hemmet. Efter några veckor fick den försäkrade besked om att kassan underkände sjukintyget med följderna att ingen sjukpenning betalades ut. Detta förfarande ställer folk inför det faktum att de inte får någon ersättning. De har inte varit sjuka. De har inte varit på jobbet. De får ingen lön trots att de i god tro trott sig vara sjukskrivna.

Det som är stötande är inte att sjukintygen kan underkännas utan att kassan fattar beslut som drabbar den enskilde retroaktivt. Hur ska man kunna gardera sig för att vara säker på att läkarens bedömning är rätt och kommer att godkännas av kassan? Och vad krävs det av individen för att man inte ska råka illa ut?

I Riksförsäkringsverkets svar på regeringsuppdraget, som ministern hänvisar till, skriver man att det ur rättssäkerhetssynpunkt är bättre för den enskilde att få ett snabbt provisoriskt beslut som är överklagbart. Denna uppfattning delas av Justitieombudsmannen. Anser inte ministern, precis som Inger Lundberg och undertecknad, att ordningen borde vara sådan att kassans beslut inte ska gälla retroaktivt? Är det inte bättre ur rättssäkerhetssynpunkt att sjukpenning betalas ut till den dagen då kassan fattar annat beslut så att den enskilde då, via information om detta, kan ta ställning till hur han eller hon ska agera inför framtiden?

Anf. 64 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Jag tycker att ministern i sitt svar mycket väl beskriver att det är bra med en uppstramning och likformig tillämpning av sjukskrivningsprocessen. Det här var både behövligt och rimligt. Vi vet att samma diagnos tidigare har kunnat ge olika sjukskrivningstid, kanske sex gånger längre tid på vissa håll. Även jag blir dock lite oroad när uppstramningen verkar ha blivit en allmän uppstramning snarare än en tydlig process.

Det är olyckligt när reglerna är oklara, inte bara för Försäkringskassan utan också för den enskilde och den sjukintygsskrivande läkaren. Det har varit vår uppfattning att det behövs uppstramning och förtydligande av reglerna i denna lagstiftningsstyrda verksamhet som faktiskt går tillbaka till lagstiftningen.

Det gäller till exempel de svårtolkade begreppen sjukdom och sjukdomsliknande skäl. Jag ser i motsats till interPELLANTEN att problemet snarare är att reglerna inte stramas upp med tydlig praxis kopplad till exempel till medicinsk bedömningsgrund. Ett sådant klarare regelverk skulle vara mer förståeligt både för den enskilde läkaren och för Försäkringskassan.

Min fråga till ministern är därför vilka åtgärder han är beredd att vidta för att åstadkomma ett förtydligande av reglerna.

Prot. 2004/05:59
18 januari

Anf. 65 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Låt mig börja med att kvantifiera problemet. Vi har ett problem, och det måste lösas på ett sådant sätt att det blir bättre än det som gäller i dag. Ser man det kvantitativt, vilket är viktigt att veta även om varje enskilt ärende på sitt sätt är unikt, handlar det genomsnittligt i riket om ungefär 1 % där man i dag inte godkänner ett läkarintyg för att betala ut sjukpenning. När det gäller nya ärenden handlar det om ungefär ½ %. Det är viktigt att ha detta klart för sig så att man förstår storleksordningen.

Dessutom är det naturligtvis viktigt att säga att det inte har skapats några nya regler för Försäkringskassan. Vi har inte stiftat några nya lagar i riksdagen, och vi har heller inte utfärdat några andra direktiv till Försäkringskassan än de som alltid gällt i fråga om handläggningen och tillämpningen av det regelsystem som vi har. Däremot är det riktigt, vilket alla kan iaktta, att Försäkringskassan i högre grad tillämpar det regelverk vi haft. Jag kanske inte ska kvantifiera det, men jag skulle kunna gissa att det skett en fördubbling av antalet fall där man ifrågasatt rätten till sjukpenning.

Jag är inte beredd att ge några andra kvalitativa besked än de som jag gett i mitt interpellationssvar. Jag vet inte hur långt ifrån varandra vi står i synsättet, men jag vill fokusera på att vi ska minimera den tid för vilken det uppstår en osäkerhet och risk för utebliven sjukpenning, alltså sådana fall som principiellt beskrivs i debatten. Jag tror att en framkomlig väg är att Försäkringskassan ger den sjukskrivne, den som söker sjukpenning, kunskap om att ett ifrågasättande kan komma att bli aktuellt så att den sjukskrivne får reda på detta, och att Försäkringskassan prioriterar ärendena på ett sådant sätt att den snabbt ger en sådan indikation. Det är naturligtvis ett väldigt viktigt besked att få.

Jag tycker vidare att i samband med den här problematiken bör det andra problem som vi har när det gäller tillämpningen uppmärksammas. Det är att en person som kanske varit sjukskriven under lång tid och sedan inte får rätt till fortsatt sjukpenning inte ska lämnas övergiven från Försäkringskassans sida för att med en kölapp i handen uppsöka arbetsförmedlingen och där ta en diskussion om sitt ärende.

Vi ska återkomma med förslag som ger den enskilde rätt till ett möte med personal från både arbetsförmedlingen och Försäkringskassan för att man inte ska hamna i en situation som innebär att man står utan vare sig sjukpenning eller a-kassa. De förslag som vi förbereder, och de initiativ som tas vid Försäkringskassan, tror jag kommer att i hög grad eliminera de problem som vi nu har vid tillämpningen av försäkringen.

Anf. 66 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Jag har respekt för att man inte kommer att kunna godta alla läkarintyg och att det finns anledning för kassans personal att diskutera läkarintygen. Jag kan också förstå om mer än 1 % av läkarintygen skulle ifrågasättas. Det är inte det jag är ute efter, utan det jag är ute efter är att människor inte ska drabbas retroaktivt, att människor som har anledning att tro och anta att deras sjukintyg gäller inte plötsligt får reda på

Svar på
interpellationer

att det inte gällde under den period som man var hemma. Det är orimligt. Vi kan inte ha den typen av försäkring. Det jag känner mig väldigt besviken på är att vi inte kan få ett tydligt uttalande om att den typen av missbruk – för jag tycker att det är missbruk – ska bort.

Vi hade inte detta i försäkringssystemet tidigare. Vi behöver inte ha det nu heller. Däremot behöver vi i vissa fall ha en noggrann prövning av läkarintygen, men låt då personen, som i det ärende jag talade om, få sin ersättning fram till den tidpunkt när kassan har prövat den. Om man efter prövningen skulle finna att det inte är rimligt – vilket jag inte tror skulle ha gällt i det fall jag beskrev – att personen i fråga får fortsatt kassa ska personen inte heller ha fortsatt kassa.

Jag vill också ta upp den andra aspekten på det ärende som jag redogjorde för, nämligen vilka krav som är rimliga att ställa på en människa när det gäller att gå över till andra branscher. Jag talade om en man som hade vrickat foten allvarligt. Han jobbade som anläggningsarbetare och var duktig i den branschen. Han var sjukskriven under en och en halv månad – inte längre tid – och kassan krävde av honom att han skulle ställa sig till arbetsmarknadens förfogande för att jobba med lättare administrativt arbete. Det är ju fullständigt orimligt! På den startsträckan får han inget lättare administrativt arbete, för är det något som det är konkurrens om på den svenska arbetsmarknaden så är det just det. Detta skulle spolia hans möjligheter att gå vidare och jobba inom den bransch som han är duktig på, inom anläggningsarbete.

Jag fick höra om ett liknande fall vid Försäkringskassan. Det var en man som ringde mig. Han var byggnadsarbetare och hade ramlat ned från takstolarna på ett bygge. Kassan krävde att han skulle gå över till lättare kontorsarbete under den tid han inte var bra från det fall han råkat ut för. Det finns inget lättare kontorsarbete på den byggarbetsplats där han jobbar, och alltså diskuterar arbetsgivarna i dag om de ska varsla honom av personliga skäl i stället för att han ska ha rätt att vara sjukskriven tills skadan läkts och han kan gå tillbaka till sin byggarbetsplats och vara den duktiga snickare han är.

Jag förstår att man kan behöva omskola människor som fått sådana skador att de inte bedöms kunna komma tillbaka till sina gamla jobb, men jag förstår inte varför kassan ska tvinga människor som fått en tidsbegränsad skada att byta bransch. Vem har glädje av det? Det kan innebära att den sjuke formellt försvinner från gruppen sjukskrivna men långsiktigt fastnar i gruppen arbetslösa. Det leder till uppsägningar och utanförskap i stället för att människor kommer tillbaka till sina gamla jobb.

Jag vill också säga till Anna Lilliehöök att med det resonemang som hon för finns det en oerhört stor risk för att ambitiösa och duktiga människor, som inte vill annat än jobba, kommer i kläm och att vi får en kall och okänslig sjukförsäkring. Och det vill vi väl ändå inte ha?

Anf. 67 RAIMO PÄRSSINEN (s):

Herr talman! Ministern vill inte komma med nya besked. Då kan man ställa sig frågan: Vari ligger felet om det är så att jag känner mig krasslig, går till läkaren och blir sjukskriven men senare får reda på att sjukskrivningen inte gäller? Då kan ju arbetsgivare på den privata sidan också ställa sig den frågan. Jag är inte sjukskriven, men jag är inte på jobbet heller. Hur ter det sig då?

Vi har en försäkring, och försäkringen ska inte hanteras på det sättet att man drabbas oförskyllt även om det sker med kortare handläggningstid. Det är därför jag menar att vi måste göra ett principiellt ställningstagande när vi får vittnesmål från Seko i Gävleborg, från Skogs- och Träfacket och från Metall om människor som hamnar i kläm. Vi måste rusta upp försäkringen och se till att handläggningen blir bättre så att vi inte principiellt ser till att människor drabbas retroaktivt. Det är oerhört viktigt. Det är just om den synen som jag vill få ett uttalande från ministern.

Var och hur ska den försäkrade kunna försäkra sig om att verkligen ha rätt till sjukpenning efter att ha fått ett intyg från läkaren? Var ligger felet? Ligger det hos läkaren, hos kassan eller hos den enskilde? Det beskedet vill jag ha.

Anf. 68 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Ett annat bekymmer som jag ser med ministerns svar är möjligheterna att kunna få förkortade handläggningstider. Det är helt nödvändigt för att få en rimlig och bra hantering av sjukskrivningsprocessen.

Det finns, som jag påpekade, förvisso många regelproblem. Tyvärr är det inte så lätt att man bara kan betala ut sjukpenningen. Då är det tydligen så att man redan har godkänt sjukfallet. Det är många komplicerade saker i processen som behöver ses över.

Jag vill återkomma till frågan om Försäkringskassans resurser som togs upp i svaret. Många försäkringskassor har stora budgetproblem bland annat på grund av det budgetsparande som infördes i december. Någon berättade att till exempel Försäkringskassan Skåne behöver säga upp ett stort antal anställda.

Exemplet visar att man behöver en tidig kommunikation av hur sjukskrivning ska prövas. Det gäller till exempel arbetsförmågan vad gäller andra arbetsuppgifter och möjligheterna att kanske ta ett annat arbete vid bestående men. Allt detta kräver resurser hos Försäkringskassan. Med för lite tid och otydliga regler blir det en kall och okänslig försäkringskassa.

Herr talman! Jag vill ställa frågan till ministern om vilka åtgärder han är beredd att vidta för att säkerställa resurserna vid försäkringskassorna.

Anf. 69 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag hör vad Inger och Raimo säger. Jag förstår dessutom exakt vad ni menar. Jag är inte beredd att lösa den här frågan på något annat sätt än det jag har aviserat.

Ni argumenterar som om vi har infört nya regler. Försäkringskassan tillämpar de regler som vi har haft. Jag är medveten om att regeltillämpningen tidigare har varit sådan att problemet i varje fall inte har varit lika frekvent även om det har förekommit.

Nu tillämpar Försäkringskassan regelverket, vilket är bra. Vi tycks vara överens om det. Då uppstår frågorna om den enskildes möjlighet till ersättning. Det sätt som vi kan angripa det på utan att förändra rättsläget och beslutanderätten hos myndigheter är genom att minska handläggningstiderna.

Det finns två delar i detta. Den ena delen gäller den som är arbetslös och är sjukskriven och som inte har någon arbetsgivare. Där uppstår ett särskilt problem eftersom det inte finns någon att kommunicera med. För

den som har en arbetsgivare går det alldeles utmärkt att använda sig av avstämningsmötet och dialogen mellan försäkringskassan, arbetsgivaren, läkaren och den sjukskrivne på ett tidigt stadium så att man kan hitta alternativa lösningar för den enskilde. Det kan till exempel gälla att arbeta med lättare arbetsuppgifter, andra moment på arbetsplatsen eller vad det nu kan vara.

Detta är i dagsläget inte ett resursproblem för Försäkringskassan, Anna Lilliehöök, i varje fall inte ekonomiskt just nu. Däremot har jag stora förhoppningar på att den nya Försäkringskassan genom regeltillämpning kan få en ökad likabehandling över hela landet. En del i problematiken är att regeltillämpningen i dag är olika mellan kassorna. Jag önskar att den ska vara mer lika. Det kanske är så att det i sak ska vara de skillnader som är, men jag är inte säker på det. Om det inte ska vara det är det angeläget att vi får en mer lika tillämpning av regelverket.

Det är snarare den typen av frågor som Försäkringskassan nu har att ta itu med i arbetet i den nya organisationen. Det finns stora förhoppningar om att vi ska få en bättre ordning och mer resurser över för rehabiliteringsåtgärder och kontakter mellan den försäkrade och dennes arbetsgivare.

Anf. 70 INGER LUNDBERG (s):

Herr talman! Vi måste få respekt för bedömningarna. Vi får inte respekt, och inte heller för de stramare bedömningar som man gör i vissa fall, om man har den retroaktivitet som vi har i systemet i dag.

Det spelar ingen roll om vi har en viss förkortning av tiderna. Det är orimligt att människor som har anledning att anta att deras sjukintyg ska godkännas inte får någon inkomst. Det är en självrisk i systemet som är fullständigt oacceptabel. Jag vädjar verkligen till ministern att ta tag i frågan. Det kommer inte att bli respekt för det andra arbetet som utförs om inte den frågan löses.

Det är inte nya regelverk. Men det är ny tillämpning från kassans sida som innebär att vi har fått problemen med retroaktivitet. De är inte särskilt många. Men de slår väldigt hårt mot individen i det enskilda fallet.

Det är viktigt att man tittar på tillämpningarna när det gäller bedömningar i den typ av ärenden som jag har nämnt. Man har bedömt att människor som jobbar med till exempel byggnadsarbete ska gå in med lättare administrativt arbete. Man tvingar dem ut i arbetslöshet på olika sätt. Det kan inte vara detta vi menade med avstämningsmöten och med samarbete med arbetsgivarna.

Herr talman! Jag kommer inte att ge mig i frågan om retroaktivitet. Det är så grymt orättvist och slår så hårt mot den enskilde. Det gäller inte många människor. Men de människor det gäller drabbas på ett sätt som inte är rimligt.

Anf. 71 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! För mig är det utomordentligt viktigt att individer i försäkringssystemet behandlas värdigt med hög rättssäkerhet och med stor hänsyn till individuella omständigheter. Jag kommer att följa dessa frågor minutiöst och göra det som är möjligt att göra för att skapa en bra handläggning och ordning när det gäller tillämpningen av försäkringen.

Vi ska minska ohälsan med en bibehållen stark sjukförsäkring med hög ersättningsnivå. Vi ska inte gå den väg som den moderata alliansen aviserar med sänkta nivåer. Det gör att människor över huvud taget inte kommer att ha råd att vara sjukskrivna.

Vi ska klara vårt mål att halvera sjuktalen genom bättre åtgärder på arbetsplatsen, bättre arbetsmiljöer och bättre fungerande försäkring. Vi har skapat bättre ordning vad gäller läkarens roll och läkarintygen. Vi har skapat avstämningsmöten.

Vi kortar handläggningstiderna. Vi skapar en bättre och mer ändamålsenlig kontrollfunktion. Det är alldeles nödvändigt. Vi ska återkomma med ytterligare ökat stöd för de långtidssjukskrivna att återgå i arbete.

Vi har goda förutsättningar att klara alla dessa saker och kunna behålla en bra och värdig sjukförsäkring för dem som behöver den.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2004/05:204 om cancersjukas sjukpenning

Anf. 72 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Erik Ullenhag har frågat mig om jag ämnar vidta några åtgärder för att se till att svårt cancersjuka personer inte ska behöva få sin sjukpenning ifrågasatt.

Av Erik Ullenhags interpellation framgår att Försäkringskassan i det nu aktuella fallet inte har ifrågasatt rätten till ersättning utan om sjukpenningen eventuellt borde bytas ut mot sjukersättning.

Många människor kan med eller utan en rehabilitering återgå till arbetslivet. För vissa sjuka är emellertid en återgång till arbete inte medicinskt möjlig. Den som bedöms ha en långvarig eller varaktig arbetsoförmåga kan då uppfylla förutsättningarna för att få sjuk- eller aktivitetsersättning.

Från och med den 1 juli 2003 gäller att Försäkringskassan senast ett år efter sjukanmälningsdagen ska ha utrett om det finns förutsättningar för att bevilja den försäkrade sjuk- eller aktivitetsersättning i stället för att utge sjukpenning, trots att den enskilde inte har ansökt om ersättningen.

Försäkringskassans handläggning, liksom andra myndigheters, ska givetvis tillgodose den enskildes krav på opartiskhet, omsorgsfull handläggning och en enhetlig bedömning. Givetvis ska inte heller Försäkringskassan genom utredning förorsaka den enskilde onödigt besvär.

På vilket sätt Försäkringskassans utredningar ska ske regleras främst i förvaltningslagen, vilken framför allt är avsedd att garantera medborgarnas rättssäkerhet när de har att göra med en förvaltningsmyndighet. Meningen med förvaltningslagens regler om hur ett ärende ska handläggas är att ge ett så korrekt underlag som möjligt för besluten och att besluten på detta sätt blir riktiga.

Som jag nyligen har redovisat i olika frågesvar och i en interpellationsdebatt anser regeringen att det är oacceptabelt med för långa handläggningstider för sjukpenningens ärenden eftersom försäkringens syfte är

att ge en person som drabbas av sjukdom en ersättning som är relaterad till inkomstbortfallets storlek. Lika viktigt anser regeringen det är att de utredningar som krävs för rätten till ersättning eller för att rätt ersättningsform erhålls ska ges den omfattning som behövs för att Försäkringskassan ska kunna fatta ett sakligt riktigt beslut i ärendet. Jag utgår i detta sammanhang från att Försäkringskassan följer det regelsystem som finns i förvaltningslagen.

Då Erik Ullenhag, som framställt interpellationen, på grund av föräldradighet ej var närvarande vid sammanträdet medgav förste vice talmannen att Linnéa Darell i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 73 LINNÉA DARELL (fp):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Erik Ullenhag har hunnit gå på föräldradighet sedan interpellationen ställdes för snart två månader sedan. Därför tar jag emot svaret.

Jag tror dock inte att Erik Ullenhag skulle ha varit särskild nöjd med svaret. Tanken bakom frågan är: Skulle det inte gå att göra undantag för prövning i ett fall där den sjukskrivne är i slutskedet av en svår cancersjukdom? Det kunde Försäkringskassan ha fått veta om man hade kostat på sig ett telefonsamtal med behandlande läkare och den försäkrade.

I den förra interpellationsdebatten noterade jag när jag kom in här att statsrådet apropå sjukförsäkringen sade att individer ska behandlas värdigt i systemet. Jag tycker inte att den beskrivning som ges i interpellationen tyder på att det är en värdig behandling. Det är ett byråkratiskt sätt att bara se på hur länge en sjukskrivning har pågått och sedan skicka ett sexsidigt frågeformulär till en person som är svårt sjuk. Det är att använda lagstiftningen helt utan känsla. Det måste ha framgått av befintliga läkarintyg att vederbörande led av svår cancer.

Inte heller i svaret från statsrådet finner jag något spår av medkänsla med en person och dennes anhöriga som drabbats av myndighetsbyråkrati i en för vederbörande själv och familjen mycket svår situation.

Allt det som statsrådet beskriver om förvaltningslagens bestämmelser och syften är vi ense om. Det är det som gäller. Men tillämpningen får aldrig bli så fyrkantig att den inte ger utrymme för medmänskliga undantag i mycket svåra situationer.

Möjligen kan det bero på att handläggningen blir så här på grund av en överansträngd och hårt pressad försäkringskassa, men i så fall är ju det också ytterst statsrådets och regeringens ansvar. Regeringen brukar annars anse något annat när det gäller hur arbetsmiljön ser ut; i sjukförsäkringssammanhang talas det ju mycket om att arbetsgivarna ska skärpa sig så att de anställda har en bra arbetsmiljö. Det gäller väl också när staten är ytterst ansvarig – om det nu är detta det beror på. Det ges inget svar på det från statsrådet.

Man kan också fundera över om man ska läsa svaret så att regeringens och statsrådets uppfattning är att en sådan här beskrivning gäller en bra hantering och att den berörda kassan har handlat helt rätt. Inget utrymme för medmänskliga undantag rymms i lagstiftningen. Byråkratin ska ha sin gång oavsett hur okänsligt den drabbar medborgarna. Är det så jag ska tolka svaret?

Anf. 74 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Jag tycker att den ettårsregel som gäller för förtidspension är olycklig. Det blir en onyanserad tillämpning som är fyrkantig, som i det exempel vi har hört.

Dessutom är detta dyrbart. Det kanske låter hjärtlöst av mig att ta upp frågan om pengar i sammanhanget, men jag vill bara visa konsekvenserna inte bara för enskilda utan även för samhällsekonomin och det stora hela. Man ser skyndsamt till att många blir förtidspensionerade efter ett år, och det har nu inneburit att förtidspensioneringarna ökar med rasande fart. Den sammanlagda skulden lär uppgå till ungefär 650 miljarder kronor, vilket är lika mycket som mer än halva statsskulden. Varje månad förtidspensioneras uppåt 10 000 personer.

Nu har vi här sett ett exempel på hur regeln också drabbar en enskild utan hänsyn till sjukdom eller tillståndet i det enskilda fallet.

Min fråga till ministern är: Skulle ministern vara beredd att ändra på direktivet till mer eller mindre bestämd förtidspensionering efter ett års sjukskrivning så att vi kunde få en mer nyanserad tillämpning?

Anf. 75 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Det är inte alldeles enkelt att i en interpellationsdebatt utgå från ett tydligt beskrivet enskilt fall. Låt mig försöka vara principiell, men ändå vara det med utgångspunkt från de frågeställningar som ni reser omkring det exempel ni tar.

Det är inte alldeles enkelt att tillämpa regelverk som ska tillgodose allas lika rättigheter till bedömning, till trygghetsanordningar och till de villkor som vi har samtidigt som vi ska upprätthålla kravet på allas skyldighet att arbeta om man kan. Det kräver att utgångspunkterna går att förena. Detta ska göras samtidigt som människor ställer krav på att få bli behandlade som unika individer. Det är inte svårt att visa medkänsla för alla dem som tycker sig bli behandlade som någonting annat än unika individer. Det behöver inte betyda att myndigheter avser att behandla människor fyrkantigt; det räcker med att man upplever sig bli behandlad så. Det är illa nog. Det här ska göras med hänsyn till rättssäkerhet, med rätt regeltillämpning i de enskilda fallen och med empati från handläggare och myndigheter. Det är inte lätt, men det är en rasande viktig uppgift att göra allt detta.

Jag har inte svårt att känna igen mig själv i exempel på hur man blir bedömd och behandlad av myndigheter. Det är lätt att undra varför just jag, i mitt fall, jag som är speciell i det här avseendet, ska behandlas så. Så upplever vi alla då och då att myndigheter behandlar oss. För min del brukar det gå över om jag förmår tänka att det krävs vissa formalia för att garantera allas rätt och lika behandling. Ibland krävs det formulär som man tycker är fyrkantiga. Det där kan man oftast fördrå om man inte befinner sig i en utsatt situation. Ju mer utsatt man är, desto känsligare är man och desto viktigare är det att myndigheter visar stor respekt, stor empati och stor hänsyn till den unika människa man har att handlägga i varje byråkratiskt ärende.

Jag är inte beredd, Anna Lilliehöök, att förändra den här ettårsregeln. Den innebär att man ska utreda om en person ska ha förtidspension eller kvarstå i sjukförsäkringen. Denna utredning ska göras på ett sådant sätt att människor blir värdigt behandlade. Jag tror att det är bra att vi har en

tidsgräns som säger när ett ärende ska börja utredas för att pröva att man har rätt ersättningslag. Det betyder inte att det finns en obligatorisk gräns för när förtidspensionering ska börja gälla.

Anf. 76 LINNÉA DARELL (fp):

Herr talman! Nej, det finns kanske inte en obligatorisk gräns när det ska börja gälla, men det tycks uppenbarligen finnas en obligatorisk gräns när man ska skicka ut formulären. Det finns anledning att fundera över detta när människor befinner sig denna situation. Om Försäkringskassan tog kontakt med behandlande läkare eller med den enskilde själv borde man inse att man inte ska skicka ut ett sådant formulär.

I svaret skriver statsrådet att handläggningen ska vara omsorgsfull. Man ska inte förorsaka den enskilde onödigt besvär. Men hur värdigt blir det och vilka hänsyn tar man om man i ett sådant här fall skickar ut en blankett där den enskilde ska fylla i och bedöma sin framtida arbetsförmåga samtidigt som man vet att den framtiden kanske bara är några månader? Jag menar att detta inte får förekomma.

Statsrådet lägger, i och för sig välvilligt, ut texten och säger att det ska hanteras med empati och att en utredning ska bestämma framtiden och den fortsatta ersättningen. Men jag skulle ändå önska att statsrådet tog klar ställning för att i de lägen där det tydligen måste framgå för Försäkringskassan att det är en svårt sjuk människa – och i det här fallet var det uppenbart och tydligt – tar man en personlig kontakt innan man skickar ut ett formulär där svårt sjuka människor med några månader kvar att leva ska fylla i en bedömning av den framtida arbetsförmågan.

Anf. 77 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Herr talman! Kommunikation är ju väldigt viktigt, som vi var inne på i den förra diskussionen. Vad som egentligen är lite fantastiskt med Försäkringskassan till skillnad från sjukvården är att här har man faktiskt en handläggare som tar hand om en och följer ens fall. Här finns det ju möjligheter om resurserna finns, som vi var inne på förut.

Men som jag sade är detta samtidigt en mycket regelstyrd verksamhet. När ministern i en proposition har skrivit att så här ska det gå till, tolkar Försäkringskassan det som tvingande. Det är därför jag gång på gång efterfrågar förändringar. Regelförändringarna måste komma från ministern själv.

Jag menar att en tydligare medicinsk grund och tydlig praxis mycket väl skulle vara förenligt med likformig tillämpning. Det skulle vara mer förståeligt och kanske till och med lättare att tillämpa på ett likformigt, men inte fyrkantigt, sätt anpassat till en dokumenterad praxis ungefär som man hanterar sjukfall i sjukvården. Det finns en tågordning.

Vi har efterfrågat en sådan förändring av reglerna vad gäller både sjukskrivning och förtidspension för att få en närmare anknytning till den medicinska grunden.

Min fråga är naturligtvis: Är ministern beredd att se över reglerna för sjukskrivning och förtidspension så att de får en närmare anknytning till medicinsk behandling och medicinskt tillstånd?

Anf. 78 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Kravet på utredningen innan man ska fatta beslut om sjuk- eller aktivitetsersättning, tidigare förtidspension, betyder inte – låt mig nu få säga det utan att ta ställning i ett enskilt fall som ni refererar utförligt i denna debatt – att det finns en regel som säger att man ska skicka ut sexsidiga formulär. Försäkringskassan kan avgöra hur man vill tillämpa detta och hur man vill använda sig av utredningsmetodiken. Däremot ska man utreda, och det vanliga torde nog vara att man tar kontakt. Man sköter nog detta rätt smidigt.

I denna debatt diskuterar ni som om vi har ett generellt problem. Vi har olika individuella tillämpningar. De kan vara mer eller mindre bra, mer eller mindre empatiska.

Därmed ser jag inget skäl att förändra i regelverket när det gäller tiden för när en person som har sjukpenning ska prövas mot möjligheten att övergå till sjuk- och aktivitetsersättning. Jag tror att det är bra med en gräns. Jag tror att det är bra att den utredningen kommer i gång tidigt, av många olika skäl. Det handlar om att man ska vara i rätt ersättningslag. Det är rimligt och krävs ur rättssäkerhetssynpunkt. Att Försäkringskassan tar initiativ till utredning betyder att man kanske får tag i nödvändiga åtgärdsbehov som finns för en person. På det sättet kan man kanske undvika en framtida förtidspensionering.

Jag vidhåller min uppfattning. Jag tror att vi har en ordning när det gäller tidsgränserna som är ändamålsenlig och som i allt väsentligt fungerar bra.

Anf. 79 LINNÉA DARELL (fp):

Herr talman! Jag konstaterar att vi efter en stunds diskussion skulle kunna tolka det så att ettårsregeln gäller. Vi är ganska överens om att den kan ha sina fördelar, men när Försäkringskassan ser att man närmar sig den tidpunkten ska man ha en personlig kontakt.

Hade man haft det, och har man det, i fall då människor till synes inte har så lång tid kvar, kan man också avstå från att föra diskussionen om att förändra. Då kan man fortsätta med sin sjukpenning.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2004/05:221 om intyg om sjukhistorik

Anf. 80 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Sven Brus har frågat mig på vilket sätt de svagaste på arbetsmarknaden skyddas med det nya förslaget om medfinansiering av sjukförsäkringen.

Genom riksdagens beslut den 8 december 2004 har drivkrafterna ökat för arbetsgivare att förebygga ohälsa i arbetslivet och att genom aktiva insatser underlätta för sjukskrivna att komma tillbaka i arbete på hel- eller deltid. Dessutom tydliggörs förväntningarna på Försäkringskassan när det gäller att göra rehabiliteringsplaner och att kalla till avstämningsmöten för att diskutera förutsättningarna för sjukskrivna att komma tillbaka till arbete. Redan innan lagstiftningen trädde i kraft har jag kun-

nat märka en påtagligt ökad aktivitet både på arbetsplatserna och inom socialförsäkringsadministrationen. Detta är av stort värde för den som är sjukskriven och behöver aktiva insatser för att komma tillbaka i arbete.

Utgångspunkten för Sven Brus fråga är en uppgift om att antalet uttagna registerutdrag från Försäkringskassan har ökat. Jag vill därför framhålla att uppgiften gäller samtliga typer av registerutdrag och att det inte finns någon specifik statistik över de utdrag som avser sjukhistorik. Enligt Försäkringskassan är den mest sannolika orsaken till att antalet begärda registerutdrag har ökat att en ny tjänst införts som gör det möjligt för allmänheten att via automatisk telefoni och Internet begära sådana utdrag.

När det gäller risken för att funktionshindrade, kroniskt sjuka och långtidssjukskrivna ska sorteras bort vid nyanställning kan självfallet inte den risken negligeras. Denna risk finns oavsett medfinansiering eller inte.

Jag vill framhålla att när det gäller gruppen funktionshindrade finns det många gånger ingen orsak till bortselektering på grund av medfinansieringen. Det finns knappast anledning att anta att en arbetssökande med synskada, hörselskada eller en rad andra funktionshinder skulle löpa större risk att bli långtidssjukskriven än andra arbetssökande.

Inom arbetsmarknadspolitiken finns dessutom ett anslag som finansierar särskilda insatser för personer med funktionshinder som medför nedsatt arbetsförmåga. Avsikten är att kompensera och kanske till och med undanröja de svårigheter i ett arbete som ett funktionshinder kan medföra. Arbetsförmedlingen har möjligheten att ge både individen och arbetsgivaren olika stöd för att en anställning ska komma till stånd. Arbetsförmedlingen har dessutom att prioritera dem som har det svårast på arbetsmarknaden till alla övriga program.

I den nya lagstiftningen ingår ett högriskskydd för personer med kroniska sjukdomar som innebär att dessa personer efter ansökan kan undantas från medfinansieringen.

Regeringen kommer att noga följa tillämpningen av bestämmelserna om det särskilda högriskskyddet och konsekvenserna av medfinansieringen för olika grupper. Regeringen är också beredd att vidta ytterligare åtgärder om det skulle vara påkallat.

Anf. 81 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Socialförsäkringsutskottet ordnade den 9 november en offentlig hearing med anledning av regeringens så kallade drivkraftsförslag. Om det förslaget och så småningom beslutet finns det naturligtvis mycket att säga, men här ska vi fokusera på effekterna för de svagaste på arbetsmarknaden. Vid hearingen frågade jag statssekreteraren hos Hans Karlsson, Jan Grönlund, om han inte kunde se en målkonflikt i det liggande förslaget, som ju så uppenbart innebär en minskad arbetsmarknad för personer med funktionshinder eller frekvent sjukfrånvaro. Jag ställde den frågan utifrån att regeringen ju i andra måldokument säger sig ha ambitionen att bredda arbetsmarknaden, just av omsorg om samma människor. Det svar jag fick av Jan Grönlund den 9 november var att ”politiken vimlar ju av målkonflikter”. Så är det förvisso. Det är redan gott om sådana konflikter. Just därför förstår jag inte varför regeringen med berätt mod skapar ytterligare en, när det nu redan finns så många. Vissa mål-

konflikter uppstår oförutsett, men den här gången tillskapas den faktiskt mot bättre vetande.

En indikation på den berättigade oro som både många remissinstanser, organisationer och enskilda har uttryckt emot detta förslag är att det stänger arbetsmarknaden för en stor grupp svaga människor. Det är också bakgrunden till min fråga här i dag, liksom det ökade uttaget av intyg om sjukhistoria. Nu säger Hans Karlsson i sitt svar i dag att den här ökningen skulle bero på att det blivit så mycket lättare att få de här intygen. Det tycker jag är en ganska häpnadsväckande förklaring. Det skulle alltså vara så att många fler nu har upptäckt att det är lätt att få intyg, så det har blivit en folklig rusning efter dem. Det kan ju vara bra att ha, tycks många ha resonerat, enligt statsrådets teori.

Men jag tror faktiskt inte att man springer och hämtar intyg bara för att det är trevligt att få intyg och för att det är så lätt att få dem nu därför att man helt plötsligt kan beställa dem på Internet och att Försäkringskassan har infört en automattelefon. Nej, det är faktiskt inte så. Det människor uppger som orsak är att arbetsgivare frågar efter det här intyget vid anställningsintervjuer, och jag tror som sagt inte att man gör sig besvär att begära intyg för skojs skull. Bakgrunden är naturligtvis allvarligare än så.

Det är faktiskt så att Riksförsäkringsverket har ringt runt till ett antal försäkringskassor med anledning av den här ökningen, som startade redan i början av 2003, och där uppger man att de flesta angett som skäl att arbetsgivarna vill ha det i samband med anställningsintervju. En av enhetscheferna på Riksförsäkringsverket säger att hon inte är förvånad. Hon säger: ”Jag tror att det kommer att bli än vanligare när arbetsgivaren ska vara med och finansiera sjukförsäkringen med 15 %.” Förklaringen är alltså inte att det finns automatisk telefoni och möjlighet att begära Internetintyg, utan det är naturligtvis en betydligt allvarligare bakgrund.

Det här gör mig orolig, herr talman. Det är en oroande brist på insikt från regeringens och statsrådets sida. Problemet är ju inte att Försäkringskassan får mera jobb med att skriva intyg – problemet är att så många över huvud taget behöver de här intygen och att alltfler svaga personer ställs utanför arbetsmarknaden, samma arbetsmarknad som Hans Karlsson i andra sammanhang säger sig vilja öppna just för de här människorna.

Politiken vimlar av målkonflikter, sade statssekreteraren, och här har det då tillskapats ytterligare en sådan målkonflikt. Jag skulle vilja fråga statsrådet Hans Karlsson: Ser han inte en målkonflikt här? Och vad är lösningen på den frågan?

Anf. 82 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag tror att Sven Brus och jag debatterar samma fråga för femte eller sjätte gången nu här i riksdagen. Om man får tillåta sig att vara lite sarkastisk kan man nästan tro att kd har ersatt sina informationsblad med riksdagens protokoll. Så är det naturligtvis inte. Det är väl så att frågan om medfinansieringen engagerar kd.

Resultatet av kd:s och flera andras engagemang i den här frågan om medfinansieringen och dess konsekvenser har blivit att tusentals småföretag nu kontaktar det kundcenter som vi har inrättat för att ge företagen

korrekt information och stilla den oro som finns hos många företag när det gäller innebörden av den nya medfinansieringen.

Jag besökte det här kundcentret för att försöka förstå och ta reda på vad det är för slags frågor som kommer, hur företagen resonerar och också vad de får för svar. En av de handläggare som finns på detta kundcenter, som är lokaliserat till Säffle och Åmål för hela landet, säger så här i en tidningsintervju dagen efter: Jag trodde att de som ringde skulle vara mera arga, men det är de inte.

Det är mest småföretagare som ringer. De blir jätteglada när de förstår att de inte drabbas särskilt mycket, när de får höra om fribelopp, högkostnadsskydd. En man sade att det föll en sten från hans bröst. Många har varit på kurs på revisionsbyråer och fått fel information, säger personalen som jobbar med kundcentret och medfinansieringen.

Den stora insats som kd har gjort är kanske i första hand regionalpolitisk. Genom att skrämma upp företagen om medfinansieringen till sådana höjder att de är näst intill förskräckta tvingades vi upprätta det här kundcentret för att ge företagen information och kunskap.

Sven Brus oroar sig för att vi inte är oroliga för att medfinansieringen innebär en ökad risk för selektering. Nej, vi är inte oroliga för det, Sven Brus. Vi kan ju ha fel. Men tänk, Sven Brus – det kan ju ni också ha. Kanske är det så att ni grovt har överskattat riskerna med selektering därför att företagen när de får reda på hur det här fungerar tycker att det är ett ganska rimligt avvägt system för sjukförsäkringen. Det kanske kommer att visa sig, Sven Brus, att det här är något som företagen önskar få bevara när man nu blev av med den tredje sjuklöneveckan som man så gärna ville och i stället fick det här systemet.

Tänk, Sven Brus, om det är ni som har gjort en felbedömning. Då får vi väl anledning att återkomma i andra sammanhang till den här frågan. Jag tror på det här förslaget, och jag tror inte att det finns stora risker med ökad selektering.

Anf. 83 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Visst är vårt parti mycket engagerat i den här frågan, och vi är faktiskt inte speciellt ensamma på den arenan. Nu försöker Hans Karlsson – och han har gjort det fem sex gånger förut; jag håller med om det – tona ned de här riskerna och säger att det nog inte är så farligt. Det kanske inte blir så farligt. Det ordet återkommer ganska många gånger. Det kanske inte blir så farligt. Det kanske lyckas.

Det är i sig en ganska alarmerande signal, tycker jag, att regeringen lägger fram ett förslag som är så vittomfattande och så ingripande i både företags och människors värld och som grundar sig på kanske. Det kanske kan gå. Det kanske kan gå dåligt. Det tycker jag är en väldigt dålig grund.

När nu Hans Karlsson försöker tona ned de här riskerna och dessutom väljer att över huvud taget inte kommentera mitt resonemang om hälsoin-tygen, som trots allt var det som var utgångspunkten för den här diskussionen, står det faktiskt i bjärt kontrast till i princip samtliga remissinstanser, som ju har pekat på de här uppenbara riskerna. Statssekreteraren som deltog i hearingen med flera sade också: Javisst, det föreligger en risk för en ökad selektering på arbetsmarknaden.

Hans Karlsson säger i sitt svar i dag att den risken nog finns oavsett arbetsgivarnas medfinansiering. Ja, det gör den naturligtvis. Den är en realitet på arbetsmarknaden i dag. Därför tycker jag att man med all rätt måste reagera mot att regeringen lägger fram ett förslag som förstärker det som redan är ett problem på arbetsmarknaden. Man skulle kunna efterlysa förslag som mildrar effekterna.

Nu säger Hans Karlsson också i svaret att det finns särskilda insatser för personer med nedsatt arbetsförmåga. Det är bra att de särskilda insatserna finns. De fyller naturligtvis en uppgift. Men tror statsrådet verkligen att särskilda insatser och ett så kallat högriskskydd är det som väger tyngst när en arbetsgivare har att välja mellan två arbetsökande? Den ene har med ett intyg från Försäkringskassan som visar på hög sjukfrånvaro, och den andre har en positivare historia. Man behöver väl inte ha så väldigt mycket fantasi för att ana hur det valet utfaller. Arbetsmarknadsministern måste ändå ha en rimlig bild av hur arbetsmarknaden ser ut, inte bara hur man önskar att den skulle se ut utan hur den i verkligheten ser ut.

Arbetsförmedlingen, säger statsrådet i svaret, ska också prioritera dem som har det svårast på arbetsmarknaden. Det är en god ambition. Men nu är det ju inte arbetsförmedlingen som anställer. Det gör enskilda små arbetsgivare som måste riskminimera för sitt företags överlevnad. Det gör också stora offentliga arbetsgivare som redan toppar ohälsoligan och som inte är särskilt benägna att ta ett större ansvar än de redan gör. Det är bland annat och inte minst kommunerna som har hissat varningsflagg för Hans Karlssons medfinansieringsförslag.

Nej, försöket att tona ned och skönmåla situationen står i bjärt kontrast till vad både arbetsgivarsidan och arbetstagersidan säger. Jag undrar egentligen: Vilka lyssnar statsrådet på i de här frågorna?

Jag skulle också vilja att statsrådet här något kommenterar den dramatiska ökningen av hälsointygen och den förklaring som Försäkringskassan själv ger, att den inte alls grundar sig på att man har infört automattelefoner och Internet utan grundar sig på de berättigade krav som arbetsgivarna ställer på att få se de här intygen.

Anf. 84 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Det kanske är som jag säger, Sven Brus, att arbetsgivarna har blivit onödigt oroliga för konsekvenserna av medfinansieringen. Syftet med medfinansieringen är att fokusera på de långa sjukskrivningarna. Det är de som är det stora problemet i vår sjukfrånvaro i dag, det som kanske är svårast att lösa.

Nu vidtar vi en åtgärd som innebär att vi fokuserar på problemet långtidssjukskrivna, där arbetsgivarna får ett större åtagande, en större ekonomisk risk, om du så vill, om man har anställda som är långtidssjukskrivna. Det innebär att man kommer att försöka göra någonting åt det.

Jag mötte en gång någon från Svenskt Näringsliv som argumenterade på ungefär samma sätt som Sven Brus gör. Det visade sig att redan före den här reformen var det hundra procent av företagen som svarade ja på frågan om man skulle avstå från att rekrytera om en viss företeelse gällde för en person, om denne var rökare, överviktig, homosexuell eller vad det nu var. Hög sjukfrånvaro var ett sådant kriterium. Hundra procent av

företagen sade redan före den här reformen att man sannolikt skulle avstå från att rekrytera på det kriteriet.

Sven Brus argumenterar som om vi förut inte hade ett problem och nu har fått ett problem. Problemet med att vi har selektering på arbetsmarknaden fanns där. Det var på plats för länge sedan, förmodligen på grund av mängder med långtidssjukskrivningar. Nu inför vi en förändring som innebär att vi ska minska antalet långtidssjukskrivningar och därmed förhoppningsvis minska underlaget för arbetsgivarna att selektera bort människor som har varit sjukskrivna. Vi vidtar en åtgärd för att minska risken för att arbetsgivarna selekterar.

Jag tycker att det i allra högsta grad är både logiskt och rimligt att gå den vägen. Jag förstår inte att om hundra procent av företagen avstår från att rekrytera en långtidssjukskriven tidigare skulle det efter medfinansieringen bli 200 procent av företagen eller 300 procent av företagen, eller hur blir det?

Kanske är det så, Sven Brus, att företagen resonerar på samma sätt som alliansbröderna till Sven Brus och hans parti i Säffle och Åmål sade när jag var där. Den ene säger: Jag måste erkänna att jag var skeptisk när jag fick höra om reformen. Från mitt partis sida – ett av de borgerliga partierna – har vi kritiserat den, men jag uppmanar i alla fall mina partikamrater att ge den här reformen lite tid. Vi behöver få ned sjukskrivningarna.

Den andre alliansbrodern instämde och sade att han också var belåten. Låt reformen få en chans, bara den inte innebär försämringar för småföretagen.

De båda personerna har lyssnat på de frågor som kommer från småföretagen och de svar som de får från Försäkringskassans kundcenter i Säffle och Åmål när det gäller innebörden av regelverket.

Anf. 85 SVEN BRUS (kd):

Herr talman! Det är ganska intressant med sådana här debatter där statsrådet under en kvart eller 20 minuter konsekvent undviker att svara på de frågor jag har ställt.

Han säger att alla de som har uttryckt oro är onödigt oroliga. Jag tror faktiskt inte att seriösa företagare, handikapporganisationerna, de stora riksorganisationerna och andra som har yttrat sig över förslaget hispar upp sig i onödan. Det är seriösa aktörer som nog överväger sina ställningstaganden.

Det känns lite nedlåtande att statsrådet säger att de oroar sig i onödan och om de begrep detta skulle de förstå att det inte är så farligt.

Redan före denna drivkraftsreform – om vi nu kan kalla det reform – fanns förvisso denna situation med selektering på arbetsmarknaden. Varför ska man då öka riskerna ytterligare? Naturligtvis väntar både företagare, handikappade och vi andra på förslag som leder i motsatt riktning, som inte leder i riktning mot att den förstärks. Om hundra procent av företagarna tidigare avstod från att anställa människor med denna belastning på arbetsmarknaden, är det väl förslag som leder åt andra hållet som vi väntar på, inte förslag som ytterligare förstärker situationen på arbetsmarknaden?

Statsrådet inledde med att säga att vi har talat om detta ett antal gånger. Jag är rädd för att vi kommer att göra det ett antal gånger till. Tack ändå för den här debatten.

Prot. 2004/05:59
18 januari

---

*Svar på
interpellationer*

Anf. 86 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Stora, seriösa organisationer kan också göra en felbedömning. Jag kan medge – jag har gjort det varje gång de fem, sex, sju gånger vi har diskuterat – att jag inte är helt utan oro. Jag säger att om det skulle visa sig att reformen får konsekvenser som vi inte har avsett eller räknat med är vi beredda att ändra. Vi vore väl korkade om vi inte skulle göra det.

Till skillnad från de flesta andra tror jag inte att man behöver hysa en stor och stark oro för stora förändringar. Jag tror att reformen kommer att landa väl i verkligheten. Mina iakttagelser och kunskaper så här långt av hur företagen, som mycket riktigt är de som anställer, tar emot förändringen när den landar i verkligheten, ger mig gott hopp och gott mod. Jag tror att vi har kommit ganska rätt. För de företag som ändå tycker sig vara oroliga för de konsekvenser som Sven Brus med flera beskriver, går det bra att ringa det nationella kundcentret för företag i Säffle och Åmål, 0771-17 90 00.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2004/05:236 om problem kring isocyanatanvändning

Anf. 87 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Sven-Erik Sjöstrand har frågat dels om jag har för avsikt att vidta några åtgärder för att reglerna kring isocyanathanteringen inte ska försämrats, dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att utarbeta en ny strategi för hur problemen kring isocyanatanvändningen långsiktigt ska bemästras.

Ansvar för gränsvärden, liksom andra arbetsmiljöregler, har av regeringen delegerats till Arbetsmiljöverket genom bemyndigande i arbetsmiljöförordningen. Arbetsmiljöverket beslutar om föreskrifter efter samråd med bland annat arbetsmarknadens parter. Gränsvärdena bestäms på grundval av ett vetenskapligt underlag. Det slutliga beslutet tas av Arbetsmiljöverkets styrelse.

Inom Arbetsmiljöverket pågår arbete som gäller ändringar i föreskrifterna om hygieniska gränsvärden och åtgärder mot luftföroreningar (AFS 2000:3) och om hårdplaster (AFS 1996:4). Dessutom pågår arbete med en ny föreskrift om medicinsk kontroll i arbetslivet.

Förslagen till föreskrifter har remissbehandlats i oktober 2004. Beslut tas av verkets styrelse efter överarbetning med beaktande av remissvaren och efter formellt samråd med parterna.

Eftersom arbetet inom styrelsen inte är slutfört kan jag inte diskutera innehållet i föreskrifterna.

Tillsyn och forskning när det gäller isocyanathantering är mycket viktiga för att förebygga allvarliga skador. Sverige bör ligga i täten på dessa områden. Regeringen har därför vidtagit åtgärder för att förstärka både Arbetsmiljöverkets tillsyn och isocyanatforskningen i Sverige.

Arbetsmiljöverkets verksamhet på olika områden följs kontinuerligt av regeringen och är, liksom när det gäller andra myndigheter, föremål för regelbunden diskussion mellan regeringen och verket.

Anf. 88 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Tack för svaret, Hans Karlsson, även om det är ganska magert. Jag hade förväntat mig ett lite mer omfattande svar. Detta svar säger nästan bara att eftersom Arbetsmiljöverket inte har slutfört sitt arbete inom styrelsen kan ministern inte diskutera innehållet i föreskrifterna. Jag hoppas, trots detta, att statsrådet vill diskutera åtgärder för att stoppa det stora arbetsmiljöproblem som isocyanatexponering innebär.

När jag fick reda på att Arbetsmiljöverket ville fyrdubbla den tillåtna dosen av vissa isocyanater i arbetsmiljön blev jag mycket upprörd. Uppskattningsvis utsätts 100 000 arbetare varje dag för isocyanater här i Sverige. Av dessa beräknas 10 000 bli sjuka, kanske fler – många av dem för hela livet.

Problemen med isocyanater har uppmärksammats alltmer under senare tid. Att utsättas för små partiklar och andas in isocyanater kan ge flera symtom: problem med andningsvägarna, irriteringshosta, nedsatt lungfunktion. I värsta fall kan man få en allergisk astma som man har kvar resten av sitt liv.

Arbetsmiljöarbetets mål är väl att skapa säkra och sunda arbetsplatser. Ingen ska behöva bli skadad, mista sitt arbete eller bli förtidspensionerad på grund av dålig arbetsmiljö. Vi borde därför ha strängare regler kring isocyanathanteringen, arbeta mycket mer för ökad forskning, förebygga och minimera användningen av dessa ämnen där det går, inte som Arbetsmiljöverket nästan gör i sitt förslag, nämligen säga att det finns tillräckligt med forskning för att luckra upp säkerheten kring ämnena.

Eftersom jag är medlem i Industrifacket sedan ungefär 30 år läser jag regelbundet Dagens Arbete, Industrifackets medlemstidning. I oktobernumret förra året skrev tidningen på ledarplats att om facken förlorar denna kamp mot en statlig myndighet, alltså Arbetsmiljöverket, som agerar till synes utan eftertanke, vore det mycket illa. Jag delar Industrifackets bedömning.

För bara några år sedan stod striden hård kring den svenska isocyanatforskningen. Då pratade arbetsgivarna om ogrundade larmrapporter. Jag fick då en känsla av att arbetsgivarna ville bagatellisera och vifta bort rapporterna. Det fanns en underton som också Dagens Arbete har skrivit om, att man från arbetsgivarhåll ville säga att isocyanater inte alls är så farliga, arbetarna är pjåkiga och forskarna larmar i onödan. Till slut var det så att Hans Karlsson, som då hade blivit arbetslivsminister, grep in och räddade viss forskning. Jag tror att statsrådet, med bakgrund i LO-ledningen, är väl insatt i frågan. Som erfaren målare känner statsrådet till riskerna med isocyanater.

Metall och Industrifacket, med flera fackförbund, har agerat i frågan. Metall anser att Arbetsmiljöverket tar för stora ekonomiska hänsyn vid gränsvärdesättning, vilket nu leder till att Arbetsmiljöverket vill fördubbla de tillåtna gränsvärdena. Delar statsrådet Metalls åsikter om detta? Är det så att vi tar för stora ekonomiska hänsyn? Hur ser statsrådet på frågan om att Arbetsmiljöverket inte behöver ha en bättre egen kompetens och tillgång till forskning med vetenskaplig tyngd för att få bättre underlag för att sätta gränsvärdena?

Jag har många fler frågor, som jag kan återkomma till senare.

Anf. 89 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Jag tror att Sven-Erik Sjöstrand har respekt för att jag som regeringsföreträdare inte ska intervensera i ett pågående myndighetsarbete. Jag tänker i varje fall inte göra det. Om jag ska säga något ytterligare i den här frågan är det av allmän karaktär.

Det är riktigt att jag har engagerat mig väldigt mycket, både i den funktion jag har i dag och tidigare i livet, i kemiska hälsorisker och den problematiken. Det har jag gjort genom mitt yrke som målare. Jag har också gjort det som facklig företrädare under många år för just billackerarna, som är en av fyra fem yrkesgrupper som är riktigt ordentligt utsatta för isocyanatriskerna. Jag har engagerat mig i isocyanatforskningen och är en ivrig förespråkare för att vi i Sverige ska ha en framskjuten position när det gäller arbetsmiljöforskning i allmänhet och forskning omkring kemiska hälsorisker i synnerhet.

Om jag får uttrycka mig så att det finns några arbetsmiljörisker som är värre än andra, är det riskerna med kemiska ämnen. De är så förrådiska. De syns inte, och de känns inte. Man kan jobba nästan ett helt yrkesliv intet ont anande och sedan bli livsfarligt sjuk eller till och med dö av kemisk påverkan. Man kan som billackerare varje dag lägga ned hela sin själ i att yrkesstolt göra fina lackeringar – många gör det – och priset kan bli att man har gjort ett fint jobb med ett dödligt ämne. Det är orimligt.

Det här är ämnen och företeelser som människor själva inte kan skydda sig mot. Man förstår inte riskerna. Man kan inte ta eget ansvar. Man vet inte hur man som individ ska skydda sig. Det förstår man i bästa fall när man ser andra risker, men här förstår man inte ens hur man ska göra – man vet inte att man utsätts för en risk.

Därför är det nödvändigt att vi, samhället, gemensamt tar ansvar för att människor inte utsätts för sådana här förrådiska risker. Det kan vi göra genom en bra lagstiftning och genom att ställa krav på den som är ansvarig för risker på arbetsplatsen, nämligen arbetsgivaren.

Jag kommer i den funktion jag har i dag aldrig att släppa fokus på frågorna om kemiska hälsorisker. Jag kommer att följa dem, och jag kommer att vidta åtgärder när det är nödvändigt. Jag försäkrar att frågorna om isocyanater och andra kemiska risker engagerar mig djupt, och jag tar dem på allra största allvar.

Anf. 90 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för det svaret. Jag har full respekt för att statsrådet vill prata mer allmänt om det här och inte intervensera i myndighetens arbete.

Jag är också glad för att vi har ett statsråd med den erfarenhet som du har, Hans Karlsson. Du har själv jobbat mycket med kemiska hälsorisker. Det har jag också gjort i mitt arbete, och det är naturligtvis därför jag är orolig över det här, när jag ser förslag som innebär att gränsvärdena försämras radikalt. Många som jag möter som jobbar inom metallindustrin och på andra arbetsplatser är väldigt oroliga.

De fackliga förbunden känner att Arbetsmiljöverket sätter företagens ekonomi framför arbetarnas hälsa. Det är därför viktigt att ha den här diskussionen.

Jag tycker att man borde använda sig av försiktighetsprincipen. Så länge man inte kan bevisa att ett ämne är ofarligt ska största möjliga försiktighet gälla. Forskning kring alla dessa ämnen måste naturligtvis fortsätta och fördjupas. Eftersom vi vet för lite måste arbetsmiljökraven vara mycket stränga. Jag tror att vi har samma uppfattning – jag hoppas i alla fall det. Det kan aldrig vara försvarbart att chansa och ta risker när det gäller människors hälsa.

Om vi får alltför dåliga värden hoppas jag att statsrådet i efterhand kan få upp en diskussion. Jag vill att Sverige ska vara ett föregångsland på det här området. Vi har bedrivit ett väldigt fint arbete här under 70-, 80- och 90-talen under lång tid, och vi har en stor kunskap. Vi har många forskare, och vi har många fina professorer som har arbetat med de här frågorna. All den kompetensen får vi inte förlora. Det sker också mycket bra arbete ute i en hel del av industrierna.

Man kan säga att om Arbetsmiljöverkets förslag går igenom innebär det till exempel att sådana saker som regelbundna läkarundersökningar försvinner för dem som jobbar med det som kallas monoisocyanater. Dessutom kommer kraven på speciell utbildning att mildras. I dag är det så att en person som har fått astma är absolut förbjuden att jobba med vissa isocyanater, men om det här förslaget går igenom luckras även detta upp. Då säger man att det bara är olämpligt att arbeta med det men inte absolut förbjudet. Det är verkligen viktiga saker att fokusera på.

I svaret säger statsrådet att tillsyn och forskning när det gäller isocyanathantering är mycket viktigt för att förebygga allvarliga skador, att Sverige bör ligga i täten på dessa områden och att regeringen har vidtagit åtgärder för att förstärka både Arbetsmiljöverkets tillsyn och isocyanatforskningen i Sverige. Jag skulle gärna vilja att statsrådet utvecklade lite mer vilka förstärkningar han menar. Kan man verkligen säga att vi ligger i täten om det blir så att Arbetsmiljöverket försämrar gränsvärdena kring isocyanathantering?

Man kan också ha funderingar på hur de alternativa system som är mindre farliga ser ut. Går det att ersätta och minimera användningen av isocyanater? Går det att garantera att de som i dag är utsatta för exponering inte tar skada? Om man inte kan det gäller väl försiktighetsprincipen?

Anf. 91 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Låt mig avslutningsvis för min del bara få uttrycka min glädje över att Sven-Erik Sjöstrand är engagerad i frågorna om arbetsmiljön. Vi behöver vara många som står på barrikaderna och slåss för bättre arbetsmiljö och för att arbetsmiljöfrågorna åter ska komma högt upp på dagordningen, både när det gäller samhällsdebatten, den offentliga debat-

ten, och när det gäller åtgärder som behöver vidtas. Vi är nog överens om att vi har ett decennium bakom oss där arbetsmiljöfrågorna har varit underskattade i debatten och på arbetsplatserna.

Jag har tagit initiativ till ett särskilt arbetsmiljöråd, som det kan finnas skäl att nämna i det här sammanhanget. Vi har arbetat ett halvt år, och vi har ett år kvar. Rådet består av aktiva skyddsombud från olika branscher med inriktning på nya och gamla arbetsmiljöområden. Det består av enskilda företagare, forskare, chefer av olika slag, läkare och partsrepresentanter.

Det är till för att fräscha upp mitt och regeringens kunskapsläge när det gäller arbetsmiljöfrågor. Jag är förmäten nog att påstå att jag tror att jag kan arbetsmiljöfrågorna rätt bra, men det var ett tag sedan. Jag vill ha den allra färskaste kunskapen i arbetsmiljöfrågorna in i Regeringskansliet. Den får jag genom att ha den här närkontakten med personer som aktivt står i produktionen. Syftet är också att sätta strålkastarljuset på arbetsmiljöfrågorna, få flera som deltar, granskar, analyserar, kommer med förslag och är kritiska i debatten omkring arbetsmiljön. Det hoppas jag ska bli resultatet av det här rådets verksamhet. För min del, Sven-Erik Sjöstrand, vill jag inte gå längre när det gäller den fråga som du har aktualiserat här i interpellationsdebatten. Jag nöjer mig med den här typen av allmän deklARATION omkring ett allvarligt menat arbete med arbetsmiljöfrågorna.

Anf. 92 SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v):

Herr talman! Jag tycker att vi har haft en liten bra debatt här. Det gläder mig att ministern sade att det gäller att aldrig släppa fokus från kemiska hälsorisker. Det är väldigt viktigt, och som Hans Karlsson sade, saker som vi inte känner eller ser. Vi vet inte om det kan få konsekvenser 10 eller 20 år längre fram. Därför tycker jag att man ska titta på försiktighetsprincipen. Man får inte spela roulette med många av våra löntagares liv. Det gäller att ha en försiktighetsprincip. Samhället måste skydda många av dem som är utsatta för de här riskerna.

När man pratar om isocyanater pratar man om superfina partiklar. EU har uppmärksammat faran med superfina partiklar. Det finns ett särskilt direktiv med ett gränsvärde för att skydda medborgarna. Men det är för den yttre miljön. I den här diskussionen pratar man om partiklar, till exempel i bilverkstäderna, som troligtvis är mycket giftigare än dem som EU har gränsvärde för. Det förekommer i nivåer som enligt många forskare är hundra, kanske tusen gånger högre än EU:s gränsvärde. Där tror jag att vi har mycket att göra. De fackliga organisationerna kräver att det ska vara ett speciellt gränsvärde kring de här superfina partiklarna, de som tas upp av lungblåsorna, går in i blodet och ackumuleras i kroppen. Det är jag verkligen orolig för inför framtiden. Att kemiska hälsorisker ackumuleras kan få väldigt många effekter också på nästa generation.

Jag hoppas att Arbetsmiljöverket inte tar det här beslutet om försämrade gränsvärden. Då anser jag att samhällets strategi är långsiktigt felaktig. Då har vi inte lärt oss mycket av tidigare arbetsmiljödebatt och arbetsmiljöproblem.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 93 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Herr talman! Maria Larsson har frågat mig vilka fakta medfinansieringsförslaget vilade på och när jag avser att redovisa dessa. Vidare frågar Maria Larsson mig hur mycket sjukskrivningarna kommer att minska med anledning av beslutet om medfinansiering och om jag planerar ytterligare åtgärder för att antalet förtidspensioner och arbetslösa inte ska öka till följd av medfinansieringen.

Regeringen har i propositionen 2004/05:21 *Drivkrafter för minskad sjukfrånvaro* redovisat de bedömningar som ligger till grund för beslutet att införa ytterligare ekonomiska drivkrafter för arbetsgivare. Regeringen pekar bland annat på att antalet långtidssjukskrivna och personer som beviljats sjuk- och aktivitetsersättning har ökat kraftigt sedan mitten av 1990-talet.

Den korta oplanerade sjukfrånvaron är ofta mest besvärande för arbetsgivare. Det finns därför betydande incitament för arbetsgivarna att vidta åtgärder för att minska korttidsfrånvaron. Däremot har drivkrafterna att minska de längre sjukdomsfallen varit betydligt svagare.

Genom medfinansieringen förstärks arbetsgivarens drivkrafter att försöka minska de långa sjukskrivningarna samtidigt som kostnaderna för kortare sjukfrånvaro minskar genom att sjuklöneperioden förkortas.

Regeringens uppfattning är att arbetsplatsen är av central betydelse för att förebygga långtidssjukskrivning och för att hjälpa de personer som är långtidssjukskrivna tillbaka till arbete. Enligt en undersökning som Riksförsäkringsverket har gjort uppger hälften av de långtidssjukskrivna att deras besvär är arbetsrelaterade. Andra undersökningar har visat att arbetsgivarens beredskap att anpassa arbetsuppgifterna många gånger är av avgörande betydelse för om en rehabilitering ska lyckas.

Arbetsgivarens medfinansiering av sjukpenningen beräknas uppgå till ca 2,5 miljarder kronor eller ca 6 % av sjukpenninganslaget. Medfinansieringen innebär ingen kostnadsökning för arbetsgivarkollektivet eftersom intäkterna av den nya särskilda sjukförsäkringsavgiften motsvaras av en sänkning av arbetsgivaravgiften med 0,24 procentenheter. Genom slopandet av den tredje sjuklöneveckan kommer kostnaderna att minska för arbetsgivarna. Ett fribelopp och ett högkostnadsskydd införs också. Den totala effekten blir att ungefär 98 % av arbetsgivarna med upp till 19 anställda kommer att få minskade kostnader.

För staten innebär reformen initialt ökade kostnader genom att den tredje sjuklöneveckan avskaffas och att sjukpenning i stället utbetalas. Det är dock regeringens uppfattning att de drivkrafter som nu har införts ska leda till att sjukfrånvaron minskar. Självfallet är det svårt att beräkna effekterna av ett förändrat beteende på arbetsplatserna. Jag har dock redan kunnat konstatera en ökad aktivitet både på arbetsplatserna och hos Försäkringskassan. Min bedömning är därför att sjukfrånvaron redan under 2005 kommer att bli lägre än vad som annars hade blivit fallet.

Regeringen har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet genomfört ett flertal åtgärder för att komma till rätta med ohälsan i arbetslivet. Förutom de nu aktuella drivkrafterna handlar det om insatser för att förbättra sjukskrivningsprocessen. Samverkan på regional och lokal nivå

har getts förbättrade förutsättningar att utvecklas genom att 5 % av sjukpenninganslaget har ställts till förfogande för finansiell samordning och samverkan inom rehabiliteringsområdet. Detta har medfört att många fler arbetslösa sjukskrivna fått möjlighet att komma tillbaka i arbetslivet och att Försäkringskassan och hälso- och sjukvården kunnat starta ett flertal intressanta samverkansprojekt.

Den uppgift som ligger närmast framför oss är insatser för den stora grupp människor som i dag är långtidssjukskrivna. Det handlar om att dessa människor ska erbjudas lämplig rehabilitering som i en del fall innebär att de behöver rehabilitering till annat arbete än det de hade innan de blev sjukskrivna.

Det är regeringens uppfattning att de åtgärder som redan vidtagits och som kommer att vidtas ska leda till att sjukfrånvaron sjunker. Detta är bra för de sjukskrivna, för arbetsgivarna och för samhället i stort.

Anf. 94 MARIA LARSSON (kd):

Herr talman! Tack Hans Karlsson för svaret! Det var långt och utförligt. Jag tycker att det var noggrant skrivet. Jag tackar för det. Däremot kanske jag inte tycker att jag har fått så goda svar på mina frågor. De frågor jag ställer härrör från Gnosjöregionen men är egentligen tillämpliga för hela Sverige, även om jag relaterar till en undersökning som är regional. Resultaten från den är liktydiga med Sverige i övrigt.

Min första fråga handlade om vilka fakta som medfinansieringsförslaget har grundats på. Man kan säga att det är ungefär som i talesättet: Det är som att fånga loppor med tårna. Det kan lyckas, men man kan inte veta säkert. Det finns inga förarbeten gjorda. Det finns inga undersökningar av hur det här drabbar vare sig offentlig sektor eller privata arbetsgivare. Konsekvensbeskrivningarna saknas. Det har remissinstanserna påtalat. Det har Lagrådet påtalat. Man har inte hämtat in några internationella erfarenheter. Man har inget att hänvisa till. Det är naturligtvis en stor brist när man lägger fram ett förslag som får så genomgripande konsekvenser för privata näringsidkare och för offentlig sektor.

Det hänvisas till att det är relevant att arbetslivet bär en stor del av kostnaderna eftersom 50 % tycker att deras sjukskrivningar är att relatera till arbetslivet. Det är vad de tycker. Det finns ingen som helst forskning bakom. Jag har sett andra undersökningar som redovisar andra resultat. Detta är verkligen en proposition, som nu har blivit ett beslut i riksdagen, som är grundad på noll av kunskap.

Hans Karlsson är en glad optimist som tror att hans tro kan förflytta berg när han säger: Jag *tror* att sjukskrivningarna kommer att minska. För att citera ordagrant står det som svar på min andra fråga att ”redan under 2005 kommer sjukfrånvaron att bli lägre än vad som annars hade blivit fallet”. Vilket fall? Är det innan tredje sjuklöneveckan infördes av Hans Karlsson, eller efter att tredje sjuklöneveckan utgör den jämförande siffran? Är det jämfört med om vi hade haft en borgerlig regering, eller vad då? Jämfört med vad då? Det vore intressant att få det utvecklat. Jag tror mig veta att om vi hade haft en borgerlig regering hade vi kunnat sänka sjuktalet.

Siffran för sjukskrivningar är viktig, och jag tror också att den kommer att gå ned. Men jag hoppas och tror att Hans Karlsson tycker att siffrorna för arbetslösheten och för förtidspensioneringarna är lika vik-

tiga, eftersom dessa är så intimt förbundna med varandra. Det som sjukskrivningstalen minskar med kommer också arbetslösheten och förtidspensionerna att gå upp med. Jag hoppas att redovisningen sker utifrån alla de tre kolumnerna. För den enskilda människan är det inte till ett dugg hjälp att förflyttas dem emellan. Det viktiga är att människor som har långa sjukskrivningsperioder kan rehabiliteras tillbaka till arbete.

Jag återkommer med exempel på varför jag inte tror på det här förslaget.

Anf. 95 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Jag vill instämma i interpellantens synpunkt: Här gäller det inte att få fler som är arbetslösa eller förtidspensionerade, utan det gäller naturligtvis att få fler friska.

Även jag har mina dubier, där vill jag också instämma, inte minst med anledning av de andra faktorer som ministern pekar på i sitt svar: Nu har minsann samverkan kommit i gång och ökat genom ministrarnas agerande, heter det. När jag hört mig för på försäkringskassorna runt om i Sverige har mitt intryck snarare varit tvärtom: Nu har samverkan blivit väldigt tungrodd. Ganska få sådana här projekt har satts i gång. Delvis beror det på att den nya samverkan tvingar in fyra parter, har det sagts mig. De andra är inte så intresserade, framför allt inte när även kommunen ska bidra med pengar.

Särskilt viktigt är naturligtvis uppdrag som ser till att Försäkringskassan samverkar med sjukvården. Ytterst handlar det ju om rehabilitering, som ofta innebär medicinsk eller närbelägen kompetens, för att få tillbaka människor till arbetslivet.

Min fråga är alltså vilka åtgärder ministern vidtagit och vilka uppdrag han gett för att vi ska få i gång samverkan mellan olika parter och då särskilt mellan sjukvården och Försäkringskassan.

Anf. 96 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Ja, Maria Larsson, du sade det själv: Det finns inga fakta som går att åberopa. Det är en brist att inte kunna titta utrikes. Det finns inget motsvarande. Jag har hört många exempel på vad som skulle kunna vara jämförelser, Holland och andra. Det är inte jämförbart.

Ni debatterar medfinansieringen som om vi var i färd med att införa den, som om vi skulle rösta i kammaren om vi ska ha den eller inte. Denna reform är på plats. Det är en reform som jag tror på. Jag är alldeles säker på att jag och regeringen kommer att utvärderas för hur det blev. Jag kommer också att komma till kammaren varje gång Maria Larsson och Anna Lilliehöök vill interpellera i frågan. Men nu är den på plats. Nu handlar det om att möjliggöra för framför allt företagen att tillämpa den på ett bra sätt. Jag antar att ni lyssnade på interpellationsdebatten tidigare. Jag ska inte gå igenom kundcentret för företagen i Säffle och Åmål en gång till. Det kan ni ta i riksdagsprotokollet.

Maria Larsson efterlyser fakta. Ett faktum har jag, och det är att med nuvarande regler och nuvarande ordning på bland annat arbetsplatserna har sjukskrivningarna ökat, och ökat mycket. Då tycker vi att det är rimligt att man gör något, något som man tror på och som kammarens ledamöter är beredda att rösta igenom. Man får ta debatten innan man genomför det, och det har vi gjort. Nu genomför vi detta på bästa sätt, med

stor ödmjukhet inför alla som behöver information och kunskap om administration, regel tillämpning och annat.

Sedan får vi utvärdera. Vi är intresserade av att utvärdera förändringar som har skett. Vi kommer att utvärderas. Riksdagens ledamöter kommer att utvärdera regeringen och våra myndigheter när det gäller hur detta har tillämpats. Det är dock rimligt att få bedriva en politik som man tror på och som man har majoritet för. Vi gör det, med de risker det innebär att någon annan kan ha något bättre. Vad resultatet blir av det får dock visa sig i den demokratiska processen.

Jag vet att Maria Larsson och kd inte tror på det här. Men jösses, ni har ju heller inga fakta som styrker er uppfattning att inte tro på detta förslag! Det där blir en ganska knasig debatt.

Nu låter vi verkligheten tala och visa hur det här blir, och så hjälps vi åt att ge kunskap om hur man på bästa sätt tillämpar den här reformen. Det behövs nämligen. Bland annat har ju Maria Larsson med flera skrämt många företag med risker som detta inte kommer att medföra – tror jag.

Anf. 97 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Jag respekterar ministerns arbets- och handlingsvilja. Den uppskattar jag. Det är på tiden. Det har ju gått år utan att någonting alls har hänt trots att sjukskrivningarna hela tiden har ökat. Sedan 1997 har de gått käpprakt upp i höjden, och ingenting har gjorts förrän 2004.

Men det handlar inte bara om att skapa nya förslag utan också om att skapa rätt förslag. Jag kan berätta lite om konsekvenserna av det här förslaget. Det är ju som sagt infört nu.

Företagarna är inte mindre oroliga. Samtalen fortsätter att komma in i samma utsträckning till företagorganisationerna. De är fortsatt oroliga.

Hur slår då det här? Jag har ett par konkreta exempel med mig.

En höftledsopererad person, 61 år, har fått ett läkarutlåtande att han blir sjukskriven det första året med utredning om möjlighet till enklare arbetsuppgifter på sikt. Företaget som hade anställt honom är naturligtvis inte glada över att medfinansiera ett års sjukskrivning. Kanske kommer han tillbaka, men det är inte säkert. Detta är en jättesvår situation för ett litet företag som kanske har tre anställda och inte kan bära kostnaden för det här. Man vet inte slutet på det.

Jag tror att många företagare kommer att driva på och bli oerhört frustrerade över situationen, vilket kommer att leda till att en del människor förtidspensioneras eller får sjukersättning fortare än vad som annars skulle ske, kanske utan att man utrett färdigt. Det är en konsekvens av det här förslaget. Det ställer inte den enskilda människan inför bästa möjliga handlingsalternativ.

Jag kan berätta om ett annat fall där en person hade varit sjukskriven på deltid. Företagaren ringde och begärde ett avstämningsmöte hos Försäkringskassan och får beskedet: Vi kallar när vi kan. Företagaren frågade: När kan ni då? Det finns ju en lagstadgad tidslimit på två veckor. Försäkringskassan svarade: Vi får se. Det är inte säkert att vi kan hålla den. Vi kallar när vi kan. Försäkringskassan har ju inte fått resurser för att kunna svara upp mot det otroliga tryck som nu har blivit.

Det som oroar mig allra mest, som jag tycker att Hans Karlsson borde ta på största allvar, är hur det drabbar de som redan tidigare har haft högst trösklar in på arbetsmarknaden. De trösklarna har i de flesta fall

Prot. 2004/05:59
18 januari

Svar på
interpellationer

blivit helt ööverstigligna. De som har ett handikapp i någon form med sig får inte jobb i dag. Det tycker jag är jättetråkigt. Det är ledsamt att vi har fått en arbetsmarknad där så många sjukintyg krävs in och där människor som har en bakgrundshistoria i form av en lång sjukskrivning, ryggbesvär, diskbråck – någonting som finns med i bagaget – i dag diskvalificeras från arbetsmarknaden. Det gör mig ledsen.

Det gör mig också ledsen att se hur jobb i en ökande takt flyttar utomlands. Det är också det som händer. Vem vågar anställa när kostnaden blir så stor? Det är givet att man försöker rationalisera så mycket som möjligt, lägga så mycket produktion som möjligt utomlands. Ett Trollhättan försvinner från landet varje dag, smygvägen, tyst och obemärkt. Det hörs inte. Det rapporteras inte. Lika många jobb försvinner nästan dagligdags från landet. Jag ser med oro och allvar på den problematiken. Den förstärks av de förslag som Hans Karlsson har drivit igenom i den här kammaren. Det gör mig ytterst orolig, och jag är bekymrad över att inte Hans Karlsson är orolig i samma utsträckning.

Här handlar det om att man har velat försöka snabba upp processen, och det är bra. Men man har glömt flaskhalsarna och dem ska jag be att få återkomma till i nästa inlägg.

Anf. 98 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Jag återkommer till frågan om rehabilitering. De möjligheter vi har att på ett tidigt stadium få tillbaka så många som möjligt i arbete ligger i rehabilitering och i att man ser till att människor får hjälp hos de yrkesgrupper som i första hand finns inom sjukvården, läkare och andra. Det är på det sättet vi kan stödja och hjälpa en person som har blivit akut skadad eller fått en mer kronisk skada att komma tillbaka till arbetet. Här finns det inga förslag, som jag kan se det. Jag vill fråga ministern vilka åtgärder som han är beredd att komplettera med, eftersom han nu hänvisar till det i svaret, för att få till stånd rehabilitering och faktiskt få tillbaka människor till arbetsplatsen.

Anf. 99 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag ska börja med Anna Lilliehöök's fråga. Regeringen, eller rättare sagt riksdagen har tillhandahållit ett regelverk för aktörerna – Försäkringskassan, arbetsförmedlingarna, kommuner och landsting – för att samordna rehabiliteringsinsatser och annat genom att ta initiativ för egen del. Det regelverket finns där. Det är snarare en fråga i det lokala samhället hur man får i gång den processen. Det är inte regeringens uppgift att få i gång det nu. Det ligger på de lokala aktörerna. Allt finns på plats för att få i gång det samarbetet.

Anna Lilliehöök talar om rehabilitering. Jag antar att hon har förstått innebörden av medfinansieringsreformen där vi skyndar på Försäkringskassan när det gäller att fatta beslut om rehabiliteringspenning. Det gör Försäkringskassan på ett underlag som arbetsgivarna tar fram, nämligen en rehabiliteringsutredning. Ju fortare arbetsgivarna tar fram det, desto snabbare kan arbetsgivarna få ett beslut om rehabiliteringspenning. Det har inte gått särskilt fort förut.

Arbetsgivarna kan få ett beslut om rehabiliteringspenning om de kan redovisa vilka rehabiliteringsåtgärder de ska vidta på arbetsplatsen. Rehabilitering är ju ingenting som kommer från himlen, inte heller från

regeringen. Rehabilitering ska ske på arbetsplatsen. Då ställer samhället upp med rehabiliteringspenning och täcker kostnader för resor och annat som kan vara förknippade med att man deltar i rehabilitering. Men ansvaret för rehabilitering ligger på den enskilda arbetsgivaren.

Maria Larsson tar upp frågan om selektering. Den tog jag nyss med hennes partikamrat Sven Brus. Jag ska inte ta den en gång till.

Det efterfrågas alternativ till regeringens åtgärder, det batteri av åtgärder som väl kan diskuteras och debatteras, vilket också görs. Man kan fråga sig vad det alternativet är. Den allians som ni båda ingår i tillsammans med ytterligare två partier har presenterat ett tydligt alternativ som också kommer att minska sjukfrånvaron. Så är det. Det är Moderaternas förslag om kraftigt sänkta ersättningsnivåer – 65 %. Det innebär sannolikt stora minskningar av sjukfrånvaron. Folk kommer inte att ha råd att vara sjukskrivna.

Sedan har ni blivit skraka för ert eget förslag och försökt modifiera det genom att säga: Nja, 65 % ska nog inte gälla för alla. Läkarna får nog möjlighet att skriva ett intyg som berättigar till högre ersättning för dem med vissa sjukdomar. Då ser vi framför oss ett moras av listor och regelverk för läkarna för att bestämma vilken ersättningsnivå människor ska ha. Om det är svårt i dag för läkarna att stå emot önskemål om sjukskrivning som en första åtgärd som människor efterfrågar så kommer det inte att bli lättare när läkarna dessutom ska bestämma vilken ersättningsnivå man ska ha.

Det får i varje fall Anna Lilliehöök försöka försvara som ett alternativ. Maria Larsson får väl säga vad hon tycker, om det är ett alternativ för kd eller vad det blir när alliansen ska ta i med de här frågorna.

Anf. 100 MARIA LARSSON (kd):

Fru talman! Hans Karlsson återkommer till det som han upprepar som ett mantra: Det är inte vår nivå.

För övrigt har Hans Karlssons parti varit nere på en ersättningsnivå på 70 % en gång i tiden. Jag tycker inte att vi ska fastna där. Däremot har vi haft ett förslag om en rehabiliteringsutredning från år 2000 i den här kammaren som hänvisar till Gerhard Larssons utredning som kom med väldigt goda förslag på goda grunder. Det fanns ett underlag med. Det är beklagligt att den socialdemokratiska regeringen har kommit till skott först nu och faktiskt inte beaktat förslag som har funnits här i kammaren, som hade kunnat hejda utvecklingen i tid och erbjuda snabbare rehabiliteringsinsatser så att lidandet för den enskilde hade varit mindre.

Åtgärder aviseras. Jag hoppas att Hans Karlsson gör som Riksbanken, aviserar dem i god tid. Jag förutsätter också att de åtgärder som det nu funderas kring har karaktären av att skapa fler jobb och undanröja de vårdköer som är flaskhalsen för att åstadkomma en bra rehabilitering. Det är därför arbetsgivarna känner sig så vanmäktiga. Även om man gör en rehabplan får inte den som är sjukskriven tillgång till vården utan får vänta ett halvår, ett år eller till och med två år. Proppen är inbyggd i Socialdemokraternas Sverige i form av långa vårdköer. Det är därför som det här förslaget blir så felriktat. Man ger inte ett verktyg som blir användbart för arbetsgivarna.

Stuprören i Regeringskansliet är stora, men jag hoppas att man kan överbygga det här, titta på vårdköerna, titta på sänkta arbetsgivaravgifter och öppna upp tjänstesektorn i form av Rutavdrag. Jag hoppas att det är sådana åtgärder som Hans Karlsson aviserar. Det vore intressant att få det utvecklat.

Det är positivt att vilja åtgärda. Men regeringen biter sig själv i svansen när åtgärderna inte ger incitament för att skapa nya jobb utan i stället kommer att öka arbetslösheten och förtidspensioneringarna. Det skulle ha behövts fler företag och fler jobb, Hans Karlsson.

Anf. 101 Statsrådet HANS KARLSSON (s):

Fru talman! Jag måste medge att min inspiration till att så ivrigt driva frågan om medfinansiering har jag fått genom att besöka många arbetsplatser och där fråga dem som lyckats: Hur har ni gjort? Vad är det ni har gjort för att få ned sjukskrivningarna? Det visar sig att de inte gjort mycket, men det som de gjort har de gjort systematiskt.

De har tagit itu med frågorna, och jag har förstått att det finns en stor potential om viljan finns och lite om förmågan finns. Jag har sagt det förut att jag snarare tror att det mer är fråga om förmåga än vilja. Jag tror att många företag vill men inte riktigt förmår. Där ser jag att det inte behöver vidtas särskilt stora åtgärder för att minska sjukfrånvaron. Då har vi vägt av det här förslaget så att det blir billigare för företagen om de gör lite grann. Sedan kommer de ganska länge att tjäna på detta i förhållande till det nuvarande.

Jag hoppas nu att till exempel Svenskt Näringsliv, Företagarna med flera, och kanske till och med Maria Larsson, sprider kunskapen om de goda exemplen till andra som behöver den inspirationen och den kunskapen. De behöver den nämligen. Tänk att jag tror att Svenskt Näringsliv, Företagarna med flera kommer att göra det. Jag är säker på att de redan är i gång med stora informationssatsningar med bra, kvalificerad och kompetent rådgivning till sina medlemsföretag om hur de ska bete sig för att minska kostnaderna och i förlängningen minska sjukfrånvaron. Jag har stor tilltro till företagarnas organisationer på den punkten.

Men vart tog Gnosjöupproret vägen? Är det så att de likt centerpartisterna i Åmål och Säffle tycker att de ska ge förslaget en chans? Det kanske inte var så tokigt i alla fall. Jag har erbjudit mig att komma till Gnosjö, gett dem tider, men de vill inte utnyttja den möjligheten. De krävde av mig att jag skulle komma men avstod när de fick tillgång till min almanacka.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellation 2004/05:208 om livslångt lärande

Anf. 102 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Margareta Andersson har frågat statsrådet Hans Karlsson om vilka åtgärder han avser att vidta för att ekonomiskt uppmuntra människor att ta eget ansvar för arbete och försörjning samt om han avser att följa arbetet i andra EU-länder för att ta vara på goda exempel att för-

verkliga på den svenska arbetsmarknaden. Interpellationen rör flera politikområden och enligt överenskommelse inom regeringen har vi beslutat att det är jag som ska besvara den.

Margareta Andersson hänvisar till Wim Koks rapport, vilken påtalar att den äldre arbetskraftens deltagande i arbetslivet är av ”fundamental betydelse” och att livslångt lärande inte är en lyx utan en nödvändighet.

Jag delar helt denna uppfattning. Ett livslångt lärande är en viktig utgångspunkt i regeringens tillväxt- och utbildningspolitik. Den tekniska utvecklingen och kunskapsexplosionen innebär att individerna måste skaffa sig en hög kompetensnivå under ungdomsåren men också att de måste lära nytt och lära om under hela livscykeln. En kontinuerlig kompetensutveckling i förvärvsaktiv ålder blir alltmer avgörande för att säkra ekonomisk tillväxt, ett högt arbetskraftsutbud och en hög sysselsättning.

För den enskilde skapar utbildning och livslångt lärande bättre möjligheter såväl i arbetslivet som i samhällslivet i övrigt. En bred utbildning under barn- och ungdomsåren och rika möjligheter till ett fortsatt lärande som vuxen är av central betydelse för demokratin och för medborgarnas delaktighet i samhället.

Det förtjänar att påpekas att varje arbetstagare i Sverige sedan 1975 enligt lagen (1974:981) om arbetstagares rätt till ledighet för utbildning har rätt till ledighet från sin anställning för att studera.

Att all utbildning i det offentliga utbildningsväsendet är avgiftsfri för den enskilde medborgaren är en grundläggande princip i svensk utbildningspolitik. I kombination med ett väl utbyggt studiestödssystem ger detta ekonomiska förutsättningar för studier. Livslångt lärande för alla – från förskolan till högskolan och i vuxenutbildningen – är kraftfulla verktyg för jämlikhet och jämställdhet.

Genom den största satsningen inom vuxenutbildningsområdet någonsin i Sverige, Kunskapslyftet, fick många människor under fem år en unik möjlighet att öka sin kompetens och samtidigt växa med tro på sin egen förmåga. Den erfarenhet och den infrastruktur som byggts upp i kommunerna tas till vara och vidareutvecklas. Staten finansierar årligen ca 46 000 helårsplatser inom den kommunala vuxenutbildningen till en kostnad av ca 1,8 miljarder kronor. Ansvaret för det livslånga lärandet delas av staten, kommunerna, arbetsgivarna och den enskilde. En viktig aspekt är att den enskilde ofta gör en stor och avgörande investering genom att avsätta egen tid till lärande.

En god studiefinansiering är en viktig förutsättning för att kunna studera. Vårt studiestödssystem är också mycket generöst utformat. Ett förslag till förbättrat studiestöd för äldre har utarbetats inom Utbildnings- och kulturdepartementet och remissbehandlas för närvarande. Förslaget innebär bland annat att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel höjs från 50 till 54 år. Vidare föreslås att nedtrappningen av möjligheten att ta studielån inom studiemedelssystemet ska påbörjas vid 45 års ålder i stället för som nu vid 41 års ålder. Ytterligare en förstärkning av studiestödet föreslås i rapporten *Ett barn tillägg till studerande* (Ds 2004:53). Också denna remissbehandlas för närvarande. År 2003 infördes ett rekryteringsbidrag som används som ett verktyg i kommunernas uppsökande verksamhet för att stimulera till studier på grundskole- och gymnasienivå.

Antalet studerande med studiemedel på eftergymnasial nivå har aldrig varit högre än nu. Studiemedelsreformen år 2001 innehöll flera inslag som syftade till att begränsa de studerandes skuldsättning, bland annat en höjd bidragsnivå. Trygghetsregler som blir tillämpliga om låntagaren får nedsatt betalningsförmåga infördes. Däremot slogs också fast att studielån liksom andra skulder ska betalas tillbaka.

En utveckling av samverkansformer mellan olika politikområden, på såväl nationell som lokal och regional nivå, är av stor betydelse för att utveckla stödet för det livslånga lärandet. Uppgifterna är olika, men strategin att skapa en sammanhållen välfärdspolitik som kommer alla till del är gemensam. När gränsen mellan arbetsliv och utbildning suddas ut måste aktörerna inom de olika politikområdena ta ansvar, gemensamt med parterna på arbetsmarknaden, för att förverkliga det livslånga lärandet.

Utbildningspolitiken och arbetsmarknadspolitiken har två olika uppgifter som kompletterar varandra väl. Utbildningen inom ramen för det offentliga utbildningssystemet bygger på individens fria val och siktar till att långsiktigt tillgodose arbetsmarknadens behov av kompetent arbetskraft samt att ge individerna sådana kunskaper att de aktivt kan delta i samhällslivet. Arbetsmarknadsutbildningen däremot är till för dem som är eller riskerar att bli arbetslösa så att de kan svara mot arbetsmarknadens behov inom en snar framtid. Då är det arbetsgivarens rekryteringsbehov som står i fokus. Arbetsmarknadsutbildningens främsta uppgift är att motverka flaskhalsar så att brist på kompetens inte hämmar tillväxten.

EU och andra internationella organisationer, exempelvis OECD, arbetar mer och mer med att ta till vara och sprida goda exempel. Sverige deltar i och följer med stort intresse arbetet med EU:s utbildningsmål för 2010. Detsamma gäller de så kallade Bologna- och Köpenhamnsprocesserna. I uppdraget till flertalet arbetsgrupper som arbetar med utbildningsfrågor i de internationella organisationerna ingår att sprida både goda och mindre lyckade exempel för att dela med sig av erfarenheter. Som ett konkret exempel på internationell samverkan kan nämnas att Sverige i mars 2005 står som värd för den avslutande konferensen inom OECD:s mångåriga projekt Promoting adult learning.

Då Margareta Andersson som framställt interpellationen anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet medgav andre vice talmanen att Sofia Larsen i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 103 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Det är ju Margareta Andersson som skrivit interpellationen, men hon har inte möjlighet att vara med i dag och därför deltar jag i debatten i stället.

Att satsa resurser på utbildning är en viktig del i att få i gång och skapa tillväxt. Men det är också ett led i att skapa livskvalitet för de enskilda människorna. Vi kan se att vi i dag ställer allt högre krav på en miniminivå på utbildning och även på en vidareutveckling av utbildningen. Och om du ska ut på arbetsmarknaden är en gymnasieutbildning ett minimikrav för att över huvud taget komma ut i arbetslivet.

En person med låg utbildningsnivå kan många gånger ha svårt att hålla sig kvar, eller ens komma in, på arbetsmarknaden. Vi kan också se att personer med kort utbildning är de som först blir arbetslösa, och det är oftast de som sist blir anställda. Detta har vi kunnat se under de konjunktursvackor som varit.

Att då ge möjligheter till kompetensutveckling, för livslångt lärande och för vuxenutbildning är avgörande för att vi ska kunna ha en väl fungerande arbetsmarknad men också för att vi ska kunna ha en bra och god tillväxt.

En viktig del i det livslånga lärandet är som jag ser det att vi har ett generöst system för ett individuellt kompetenssparande. De individuella kompetenskontona ökar den anställdes trygghet inför det framtida arbetslivet. Men de ökar också företagets tillgång till kompetent arbetskraft och utvecklingen av den.

Vi vet att kraven på utbildning inte kommer att minska utan att öka hela tiden. De kommer att bli större och större. Ska du ha en rimlig chans på arbetsmarknaden ska du först och främst ha en grundläggande utbildning och gärna vidareutbildning. Utifrån den krävs det att det finns riktig möjlighet till kontinuerlig fortbildning. Det gäller ekonomiskt för den enskilde individen men också för arbetsgivaren att man har ekonomi, ett studiemedel, eller ett individuellt konto för att kunna göra det. Men det behövs också en relevant utbildning att kunna gå på.

För mig och mitt parti har det varit grundläggande. Det är viktiga frågor att arbeta med. När jag lyssnar till ministrarnas svar, och jag har också läst det, säger hon att hon håller med mig om mycket om hur viktigt det är med tillväxt och utbildning. I svaret säger hon: "En kontinuerlig kompetensutveckling i förvärvsaktiv ålder blir alltmer avgörande för att säkra ekonomisk tillväxt, ett högt arbetskraftsutbud och en hög sysselsättning."

Tyvärr har regeringen inte visat det i sitt arbete utan hänvisar bara till gamla delar som man har plockat fram i svaret. Tidigare har regeringen varit helt inne på att man ska kunna ha ett individuellt kompetenssparande. Det har varit en viktig del. Men i budgeten för 2005 har man helt plockat bort alla pengar. Det var 6 miljarder som var samlade på hög för att kunna öka löntagares och egenföretagares möjlighet till ett individuellt kompetenssparande. Det ska helt och hållet skrotas.

Min fråga är: Hur kommer det sig? Hur tänker ministern agera framöver? Har man helt lagt det i malpåse? Om man inte har det, hur har ministern tänkt att gå vidare och utveckla det och i så fall sätta det i sjön?

Anf. 104 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att det finns så många olika delar. I den här debatten tenderar vi att fokusera på just utbildningspolitiken. Arbetsmarknadspolitiken, näringspolitiken, skattepolitiken och också socialpolitiken är involverade i ett livslångt lärande. Det är viktigt att se den helheten.

Det gäller hur det generösa systemet ska se ut för att stimulera till ett livslångt lärande. Vi har ett bidragssystem som gör det möjligt för vuxna att läsa in grundskola och gymnasium med betydligt större bidragsdel än 82 % för att man inte ska skuldsätta sig alltför mycket. Det är dessutom skulder som sedan skrivs av efter en tid av högskolestudier.

Ett rekryteringsbidrag infördes för inte så länge sedan just för att rekrytera dem som står långt från arbetsmarknaden eller dem som är eller riskerar att bli arbetslösa. Sofia Larsen sade tidigare att det handlar om att vi plockar fram det gamla som har funnits. Det kan jag inte riktigt hålla med om med tanke på äldrestödet och barntillägget. Det är viktiga insatser för att äldre ska ha möjlighet att studera ända till 54 års ålder. Vi skjuter också upp avtrappningen från 41 år till 45 år. Det kallar jag inte för några gamla förslag. Det är i allra högsta grad nya förslag som jag tror kommer att vara väldigt betydelsefulla.

Frågan om individuellt kompetenssparande aktualiseras naturligtvis i en sådan här debatt. Det har jag full förståelse för. I teorin tycker jag fortfarande att det är en bra idé. Men det har visat sig att de praktiska problemen är väl stora för att kunna överbyggas.

Det handlar om organisationen. Vem ska bestämma hur de olika funktionerna i systemet ska organiseras? Det handlar om kontoförvaltning, att godkänna olika utbildningsanordnare och fasta kompetenspremier. Kort och gott är tanken att man först ska sätta av pengar. Sedan när man utbildar sig kan man få ta ut en så kallad kompetenspremie. Men vem ska avgöra vad som är utbildning, vem som utbildar sig och vilken omfattning den utbildningen har, om det är heltid eller halvtid? Det är frågor som är så pass komplexa att de tar överhanden. Det blir helt enkelt en för stor administration.

Vad vi hittills har satsat på är direkt relaterat till det individuella kompetenssparandet. Det handlar om den kompetensstege som man nyligen har börjat arbeta med för personal inom vård- och omsorgsykten. Den har verkligen behov av möjlighet till ökad kompetens eftersom många har en kort utbildning. Man har avsatt 1 miljard kronor för att ge ett lyft i hela den sektorn. Det så kallade äldrestödet är på en kvarts miljard. Att ta bort arvs- och gåvoskatten är också någonting som har varit viktigt att genomföra. Det har tagit resurser från detta.

Det finns mycket som görs för ett livslångt lärande även om vi inte har ett individuellt kompetenssparande. Det är satsningar för att hela tiden utveckla och förbättra studiestödssystemet för att göra det möjligt för äldre att studera. Men det handlar också om att bygga upp en hel infrastruktur för vuxnas lärande med så kallade lärcentrum.

Det gäller att möjliggöra den öppna högskolan med nätuniversitet och på andra sätt ge möjlighet att studera på distans. Det är ofta en avgörande förutsättning för många äldre att studera. De behöver inte ge upp sitt arbete och flytta från vare sig ort eller kommun eller lämna sin familj utan kan kombinera studier med det liv de i övrigt lever. Där tas det många initiativ även fortsättningsvis.

Anf. 105 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Det är ganska uppenbart att regeringen inte tar det livslånga lärandet på allvar. Först utfärdar man ett löfte om att ett individuellt system och ett individuellt sparande ska införas. Man säger till och med när propositionen ska komma och när detta ska införas helt. Sedan slopar man det och låtsas på något sätt som att det aldrig har funnits en tanke från regeringens sida att det skulle vara bra eller att det skulle införas. Hur kan man skrota ett helt system som ändå var så pass långt gånget och så välbehövligt för många människor, företag och arbetsgivare?

Lena Hallengren säger här: Vi har ändå gjort så långt att det blir individuellt och är en kompetensstege inom vård och omsorg. Men det omfattar bara en liten del av dem som arbetar där och också en liten del av alla som är ute i arbetslivet. Det går inte ens att jämföra med det individuella kompetenssparandet som nu diskuteras och har diskuterats.

Hur kan man säga att det redan finns alla möjligheter i världen för den enskilde för utbildning och utveckling? Vi vet att människor blir alltmer rädda för att sätta sig i studieskuldsfällan. Det gäller speciellt om man har lämnat ungdomsåren och kanske redan varit inne och studerat på högskolan eller universitetet. Det finns ingen möjlighet att komma tillbaka och utbilda sig, och inte heller någon ekonomisk möjlighet.

Kan Lena Hallengren förklara hur regeringen tänker när man snävar in alltmer och när man en gång har lovat en sak och sedan låtsas som ingenting? Vi vet att behovet av kvalificerad, välutbildad arbetskraft växer i takt med att vi får en alltmer kunskapsbaserad ekonomi. Det är en följd av den tekniska utvecklingen, globaliseringen och den ökade mångfald vi har inom många områden.

Det är en utveckling som är väldigt positiv. Men då måste vi ha system som också är rustade för den utvecklingen, för den globaliseringen och för den ökade mångfalden. Samhället ställer också högre krav än någonsin på människors kunskap. Man kan räkna med att det tillkommer ca 10 % nya arbetstillfällen med krav på höga kvalifikationer varje år. Samtidigt försvinner en lika stor andel med enklare arbetsinnehåll. Det förutsätter att fler människor får möjlighet till kvalificerad grundläggande utbildning och återkommande utbildning och fortbildning genom hela livet.

Vi tycker att det är viktigt att den enskilda människan uppmuntras att kunna ta ansvar för sin egen utveckling på arbetsmarknadsområdet. Det är tvärt emot vad regeringen säger. Man uppmuntrar hellre till mer bidragsberoende och skuldsättning. Vi säger: Här får du en möjlighet att vara aktiv och göra ett individuellt val. Du får möjligheten att utvecklas och också att utbilda dig och inte sätta dig i bidragsberoende återigen.

Vi förespråkar ett individuellt kompetenssparande där individen själv tar ansvar och ges möjlighet att spara för sin egen utbildning och utveckling. Det skulle gynna arbetsgivare, samhället och individen. Alla skulle tjäna på det. Varför är det så farligt att man har det individuella egna ansvaret och också egna möjligheter? Vad är det som skrämmer så kring det? Tänker ministern vidta några åtgärder för att ekonomiskt uppmuntra människor att ta ett eget ansvar för arbete och försörjning? Vilka är i så fall de stegen?

Anf. 106 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Inledningsvis vill jag ställa en fråga till Sofia Larsen. I interpellationen står det att den enskilde inte heller uppmuntras att ta ansvar ekonomiskt för sin egen utveckling på arbetsmarknadsområdet utan att regeringen uppmuntrar till bidragsberoende även på detta område. Det är något som också Sofia Larsen själv påtalade här. Det är en intressant signal till alla som är studerande i dag att det är ett bidragsberoende.

Det är snarare så att vi ska fundera över hur vi skapar förutsättningar att studera. Man kan också ställa sig frågan, och det tycker jag också att Centerpartiet kan göra: Har alla förutsättningar att sätta av lika mycket pengar? Det är ingen oväsentlig fråga i sammanhanget när individen ska spara.

Sofia Larsen talade sig varm för vilka grupper det är som har ett behov av att skaffa sig ny kunskap. Det är människor som kanske har funnits i en industri eller inom en verksamhet där mindre kvalificerade jobb helt plötsligt ersätts med mer kvalificerade jobb. Många har kanske i det sammanhanget en kort tidigare utbildning. Det är sannolikt också grupper som inte har de allra högsta lönerna i samhället. Det är klart att vi ska fundera över de bästa möjliga sätten att ge dem ett stöd i deras kompetensutveckling.

När det gäller kompetensutveckling för att behålla sitt arbete hävdar jag bestämt att detta är en del av arbetsmarknadspolitiken och att arbetsgivarna har ett mycket stort ansvar. Individen ska inte ta det ekonomiska ansvaret för att hålla sig uppdaterad med det som är ens arbetsuppgifter.

Men naturligtvis tar individerna ett ansvar; det vill jag verkligen säga. En individ bidrar både med tid och med att under en viss tid leva på en lägre nivå än den som lönearbete ger. Individen lånar till och med för att finansiera sitt uppehälle under studietiden. Så visst tar individen ett ansvar! Det offentliga bidrar med ett generöst studiesystem och en del skattelättnader för arbetsgivare som satsar på arbetstagarnas kompetensutveckling men också genom att tillhandahålla vuxenutbildning och högskola. Där har vi principen att inte ha avgifter i vårt utbildningsväsende. Arbetsgivarna satsar i sin tur genom att betala för sina arbetstagares vidareutbildning.

Så nog finns det ett delat ansvar, och nog tar individen både ett ansvar och en risk! Men här kallas det för bidragsberoende när vi i stället väljer att utveckla delar som möjligheten att ta del av studiestödssystemet även efter 50 års ålder, upp till 54, och när vi minskar avtrappningen från 41 till 45. Det är viktiga delar som jag inte tycker att vi ska glömma bort. Det är inte gammal politik, utan det är nya steg. Jag hoppas att vi kan ta ytterligare steg på den vägen och jag hoppas också att Centerpartiet kan vara med och driva den politiken, för detta är nog så viktigt.

Jag vill också tydliggöra att det inte är så att vi känner att vi har ett samhälle där alla kan lära allt de vill med de bästa förutsättningarna, men vi är på god väg att nå dit. Jag vill gärna nämna en siffra i sammanhanget. Den siffra som EU har satt upp som riktmärke är att 12 % av den vuxna arbetsföra befolkningen ska delta i livslångt lärande år 2010. Sverige är redan på 18,4 %, och jag hoppas och förutsätter att vi har möjlighet att öka den andelen betydligt mer. Det är naturligtvis så som Sofia Larsen säger; vi lever i ett kunskapssamhälle där man hela tiden måste lära om, lära nytt och lära mer.

Men individuellt kompetenssparande är inte bara ett enkelt system som säger att var och en sparar och att vi delar på ansvaret, utan det handlar om hur en kompetenspremie ska delas ut för att inte låsa ett sparande utan för att ge en möjlighet. Vem avgör vad som är en utbildning? Vem avgör hur mycket man ska studera för att kunna plocka ut sin kompetenspremie? Vilka i samhället har råd att sätta av pengar till ett kompetenssparande? Allt detta tycker jag är frågor som man bör fundera över

och sätta i relation till många av de andra insatser som görs. Det handlar inte om individuellt kompetenssparande eller ingen satsning över huvud taget, utan det handlar om att göra någonting annat.

Jag menar inte att Kompetensstegen ersätter IKU, utan jag menar att en del av de resurser som avsätts för IKS används just till grupper som jobbar inom vård och omsorg och som har ett minst sagt stort behov av stärkt kompetens.

Anf. 107 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Lena Hallengren säger att det finns många frågetecken för individuellt kompetenssparande. Det kan det göra. Man kan säga att det kan fungera ungefär som det individuella pensionssparandet och utveckla det därifrån. Det är viktigt att fundera över det, säger hon också. Jamen då ska vi göra det då! När detta var som hetast under 2002 och regeringen sade att det minsann skulle sättas i gång under 2003 så var alla på gång, både Saco och TCO, och ville vara med och formulera och utforma ett system som skulle vara hållbart individuellt för varje enskild så att det skulle kunna fungera. Det gällde både det enskilda individuella ansvaret och den individuella möjligheten. Det är viktigt att komma ihåg att både Saco och TCO och många andra var väldigt positiva och ville utveckla och arbeta med det här. Men helt plötsligt blev det tyst från regeringens sida, och nu har man också plockat bort alla pengar. Vart har de tagit vägen? Helt plötsligt är de puts väck borta i budgeten, vilket är väldigt lustigt. Regeringen har därmed också svikit det tidigare löftet om införandet av den stärkta kompetensutvecklingen och det individuella kompetenssparande som man har gått ut och diskuterat. Jag tycker att regeringen har misskött frågan under många år. De nödvändiga utlovade reformerna har gång på gång skjutits på framtiden, och nu säger man att detta är svårt och att vi måste diskutera det. Jag välkomnar att vi gör det.

När det gäller individens ansvar så tar många människor verkligen ansvar för sin egen utbildning. Titta bara på alla dessa som studerar på universitet och högskola! De har vetskapen om att de år som de studerar där inte kommer att ge ekonomi tillbaka, utan att de kommer att gå back i slutändan. Men de vill ändå ha möjligheten att gå in i ett yrke som de tycker om. Vi måste då också ge möjlighet för de enskilda individerna att fortbilda sig och att göra det individuellt med sina möjligheter.

Anf. 108 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Ambitionerna har jag inte förnekat under något av mina inlägg när det gäller ett individuellt kompetenssparande. Men jag har redogjort två gånger för svårigheterna med att införa ett individuellt kompetenssparande, så det tänker jag inte göra ännu en gång.

Däremot kanske inte Sofia Larsen hörde min korta redogörelse för att pengarna inte på något sätt är borta. Man har i stället valt att satsa på Kompetensstegen för personer som arbetar inom vård och omsorg – en grupp som har stort behov av en stärkt kompetens. Det tror jag att vi kan vara överens om. Det handlar också om de satsningar som görs för att man ska kunna studera som äldre. Det är ju inga svårigheter för dem som är 30, 35 eller 40 att studera. Svårigheterna gäller dem som börjar bli äldre och som redan har trätt in i den del där studiestödssystemet ska trappas av. De kanske till och med har passerat den gräns för när man

över huvud taget inte får låna längre. Att ge möjlighet att låna även efter 50 år, nämligen till 54 år, är ett första steg. Jag hoppas att vi kommer att kunna ta fler steg i den riktningen.

Det var en bra formulering som Sofia Larsen använde när hon sade att många tar ett eget ansvar för sina studier. Jag tycker att det är en bättre formulering än att säga att det finns bidragsberoende också i detta system. Det handlar ju om att alla delar ansvaret – individ, arbetsgivare, stat och samhälle. Det ska också fortsätta att se ut så, även om systemen kan se ut på många olika sätt.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2004/05:246 om studiefinansiering på heltid för unga collegestuderande

Anf. 109 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Runar Patriksson har frågat utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky vilka åtgärder han ämnar vidta för att personer under 20 år ska kunna bedriva collegeutbildning med en studiefinansiering som är likvärdig med den som äldre studerande och studerande inom andra skolformer får. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Riksdagen tog under hösten 2004 beslut om att förbättra gymnasieskolan. Regeringens ambition är att gymnasieskolan ska utvecklas så att fler elever når de gemensamma målen och därmed får de kunskaper som krävs för ett bra liv i arbete och fritid. Fler måste fullfölja en gymnasieutbildning. En fullföljd gymnasieutbildning ger de förutsättningar som krävs för att påbörja en högre utbildning.

Regeringens ambition är att bredda rekryteringen till högre utbildning. Mot bakgrund av detta är det viktigt att överbrygga avståndet mellan gymnasieskola och högskola. Flera undersökningar visar att benägenheten att studera vidare bland grupper med samma formella förutsättningar är olika beroende på individens bakgrund.

Den så kallade collegeutbildningen är ett samarbete mellan högskolan och kommunal vuxenutbildning, och är alltså inte en egen utbildningsform. Syftet med utbildningen är att stärka deltagarnas formella kompetens samt att ge dem tillfälle att pröva på högskolestudier i högskolemiljö. Kommunen kan överlåta till till exempel en folkhögskola att genomföra vuxenutbildning på gymnasial nivå. Även om kommunen uppträder åt någon annan att genomföra den gymnasiala delen av collegeutbildningen är det kommunen som finansierar och är huvudman för denna del. Det är kommunernas och högskolornas uppgift att genom aktiva rekryteringsinsatser försöka nå ut till individer och grupper som kanske inte annars skulle söka sig till högskolan.

Målgruppen för collegeutbildningen är personer från studieovana miljöer som känner osäkerhet för att ta steget in i högskolan. Avsikten är inte primärt att nå dem som just lämnat gymnasieskolan. Enligt uppgifter från Centrala studiestödsnämnden (CSN) är det ytterst få deltagare som är under 20 år i collegeutbildningen. Det är viktigt att collegeutbildning-

en inte skapar en orättvis genväg in i högskolan för personer som inte behöver utbildningen.

Skillnaden mellan collegeutbildningen och basårsutbildningen är bland annat att basårsutbildningen drivs i högskolans regi och vänder sig till personer som behöver läsa in den särskilda behörigheten till en specifik utbildning. Det kan till exempel röra sig om personer som valt fel program på gymnasiet. Deltagarna antas till basåret och efterföljande högskoleutbildning samtidigt. Collegeutbildningen är mer generell och ger deltagarna möjlighet att läsa in den grundläggande behörigheten. Målgruppen är som nämnts personer från studieovana miljöer där avståndet till högskolan kan kännas stort. I collegeutbildningen kan dessutom en annan pedagogik tas till vara genom de erfarenheter som finns inom vuxenutbildningen och folkbildningen.

Vilka studiestödsbestämmelser som ska tillämpas beror på utbildningens nivå och på den studerandes ålder. Till studerande som läser vid eftergymnasiala utbildningar, det vill säga utbildningar som fordrar att de studerande för att antas till utbildningen har ett slutbetyg från en treårig utbildning i gymnasieskolan eller motsvarande, kan studiemedel lämnas utan en nedre åldersgräns. Detta gäller för basårsutbildningen. Däremot kan studerande som läser på gymnasial nivå bara få studiemedel från och med det andra kalenderhalvåret det år han eller hon fyller 20 år. Före 20 års ålder kan i stället studiehjälp lämnas för studier på gymnasial nivå. Gränsdragningen mellan studiehjälp, det vill säga 950 kr i månaden, och studiemedel, som är ungefär 7 000 kr i månaden, vid gymnasiala studier syftar till att förebygga avhopp från gymnasieskolan. Det är heller inte rimligt att unga studerande skuldsätter sig i samband med sin gymnasiala utbildning. Att sänka åldersgränsen för rätt till studiemedel på gymnasial nivå skulle därför skapa felaktiga incitament.

Studiemedel får lämnas för varje vecka då den studerande bedriver studier på minst halvtid. Studiehjälp lämnas däremot i huvudsak bara för heltidsstudier i enlighet med gymnasieskolans utformning.

När collegeutbildningen infördes var avsikten att deltagarna skulle få studiestöd enligt gällande bestämmelser både för den gymnasiala delen och för högskoledelen. Det är nu inte aktuellt med förändringar i denna del. Jag är inte heller beredd att nu föreslå några förändringar av bestämmelserna om studiernas omfattning i studiehjälpssystemet eftersom detta stöd är så starkt förknippat med gymnasieskolan. Däremot ska hela frågan om collegeutbildning ses över 2006.

Anf. 110 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Tack, minister Hallengren, för ett ganska genomarbetat och långt svar. Jag hade dock hoppats att det skulle vara mycket kortare. Det låter kanske konstigt, fru talman, att, när man får ett långt och ordentligt svar, säga till ministern att jag hade hoppas att det skulle vara kortare och att det bara skulle stå: Ja, interpellanten har rätt. Här har vi gjort ett fel.

Men vi får väl uppleva den dagen i det här huset då regeringen vågar säga att man har gjort ett misstag i ett bra beslut. Här har man missat en åldersgrupp på två årsklasser. Vi skulle naturligtvis ha gett dem samma möjligheter som andra studerande.

Prot. 2004/05:59
18 januari

Svar på
interpellationer

Är man 18 år, fru talman, är man väl myndig i det här landet? Då kan man väl själv bestämma hur man vill ha det?

Anledningen till min interpellation är att mitt hjärta klappar för folkhögskolorna. Jag tror att jag vågar påstå att jag, efter 27–28 år i katedern i klassrummen, har kunskap om ungdomar som studerar. Jag har också kunskap om Folkpartiets skolpolitik. Jag kan garantera ministern att om det vore en folktopartistisk skolminister skulle detta ändras på dagen.

Eftersom jag egentligen inte jobbar med skolfrågorna i riksdagen men ändå är skolman har jag i dag diskuterat med Folkpartiets företrädare på utbildningsområdet. Det är helt obegripligt att man inte kan ändra en sådan här enkel liten sak och ge möjligheter att skaffa sig en ekonomi. Vi vet ju alla hur det är de där åren i gymnasiet. Jag har haft två gymnasieklasser på besök i dag som jag har guidat runt i huset. Man vet ju hur det är. Några i klasserna har inte studiemotivation fullt ut till dess att de går ut gymnasiet. Det fattas kanske något betyg när de går ut. Men insikten om att nu vill de komplettera kommer fort som bara den. De vill in på en högskola eller universitet och läsa vidare. Även Socialdemokraternas skolföreträdare måste väl tycka att detta är bra.

Det finns möjligheter att genom ett enkelt beslut i regeringen säga att det som gäller för dem som är över 20 år också ska gälla för studerande mellan 18 och 20 år. De kan kanske påbörja en kurs på högskolan med de betyg de redan har, men de kompletterar till exempel på folkhögskolan i Molkom, som jag besökte. Jag blev alldeles förfärad när jag såg de möjligheter många ungdomar i den här åldern hade att få den här hjälpen.

Ministern skriver också i svaret att Centrala studiestödsnämnden säger att det inte handlar om så många. Varför i all världen då inte göra en så enkel grej och gå upp i talarstolen och titta på mig som interpellant och säga: Runar Patriksson, vi har kommit på att det är en mycket enkel grej att ändra på detta så att det blir lika?

Man hör alltid skolelever säga att det ska vara rättvist, magistern eller fröken. Tänk på det! Försök att fatta ett enkelt beslut i regeringen så att den här frågan blir rättvis!

Anf. 111 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Även om det inte var ett så kort svar hade kanske Runar Patriksson verkligen kunnat läsa igenom svaret och ta del av allt det som beskriver svårigheter med att göra en liten enkel ändring, att byta ett ord mot ett annat eller en punkt mot ett kommatecken. Vi vet alla att orden har väldigt stor betydelse i politiken. Det är inte riktigt så enkelt. Det som Runar Patriksson i grund och botten föreslår är egentligen att vi ska sänka åldersgränsen inom hela vuxenutbildningen. Det betyder att man redan från 18 års ålder ska kunna få studiemedel, inte studiehjälp på 950 kr. Det innebär att man ska kunna skuldsätta sig och få betydligt mycket mer i månaden än vad man fick innan sommarlovet när man gick på gymnasieskolan.

Det finns tre stora frågetecken med den typen av reform, och det är verkligen en reform som Runar Patriksson talar om.

För det första handlar det om de incitament som man skickar till dem som går på gymnasiet. De får veta att om man struntar lite i gymnasieskolan nu kan man faktiskt läsa in det på komvux, och dessutom får man 7 000 kr i månaden. Jag tycker att det incitamentet vore olyckligt.

Det andra är att det kan leda till att vi låter en ung generation skuld-sätta sig för det som vi menar borde vara en avgiftsfri gymnasieskola.

Det tredje är kostnaden för hela den reformen och vad det skulle innebära för studiestödssystemet.

Jag uppfattar inte att interpellationen huvudsakligen handlar om folkbildningen, även om vi kan diskutera det också. Här handlar det om skillnaden mellan basår och collegeutbildning, Runar Patriksson. Jag har själv fått gräva ordentligt i frågan för att förstå skillnaden. Jag vill naturligtvis veta om det ligger någonting i det som Folkpartiet här föreslår eller om det finns goda skäl till att systemet ser ut som det gör, och jag finner att det finns goda skäl till att systemet ser ut som det gör.

Basåret innebär att man redan har en gymnasieutbildning men man valde fel program och saknar den särskilda behörigheten. Man antas samtidigt till en utbildning på högskolan.

Egentligen är collegeutbildning kanske ett felaktigt ord och en felaktig benämning. Det handlar om möjligheterna att läsa 20 poäng, det vill säga ett halvår, på vuxenutbildning och läsa en särskild introducerande högskoleutbildning på 20 poäng. För den introducerande högskoleutbildningen får man naturligtvis studiemedel precis som alla andra, men för den del som är en gymnasial vuxenutbildning, där man kompletterar därför man saknar behörighet i grundläggande kärnämnen, gäller samma villkor för som alla andra gymnasieutbildande. Om vi skulle ändra på det och säga att man ska kunna få studiestöd i stället gör vi inte bara det möjligt för de 8 studenter av 500 som för tillfället är under 20 år, utan för alla de andra som är över 25, vilket är en stor majoritet, tar vi bort möjligheten att få den stora delen. De har nämligen 82 % i bidrag. Det är det som gäller inom kommunal och gymnasial vuxenutbildning. Man får 82 % i bidrag och bara 18 % i lån som vuxen. Om vi talar om att för collegeutbildning är det nu helt plötsligt så att man får studielån och studiebidrag, det vill säga 7 000 månaden och 34 % i bidrag, innebär det att vi hjälper en grupp men en annan grupp får det svårare, nämligen de som är äldre. De har faktiskt lämnat gymnasieskolan för flera år sedan.

Det är ett dilemma att basåret är en egen utbildningsform, men det är inte collegeutbildningen. Det är en blandning och ett möte däremellan.

Låt mig försöka avsluta detta lite grann. Om kommunen valde att säga att på hösten läser man vuxenutbildningsdelen som man ska komplettera och på våren får man läsa den introducerande utbildningen på högskolan för att nosa på vad högskolan innebär, skulle det inte alls verka lika märkligt när det gäller ersättningen till den enskilde även om man är under 20 år.

Anf. 112 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Jag var inte ledsen därför att svaret var så långt att jag inte hade läst det. Jag har också grävt noga i det här. Jag är tacksam för svaret. Jag har fått mycket lärdom av svaret från ministern. Jag har lärt mig att det inte är nödvändigt att göra en så enkel sak så krånglig. Det är kraft i svaret från ministern. Jag förstår att min interpellation har gjort att det har varit diskussioner om vad det innebär.

Och det är fullständigt klart, även efter det här svaret, att det här finns problematik mellan de kommunala utbildningarna. Jag besökte en annan folkhögskola för ett par tre år sedan då vi hade svuxa, komvux och alla tänkbara saker, som regeringen – det är ju samma regering – till min stora glädje nu har ändrat på. Det är också det interpellationen i dag handlar om, fru talman: Ta ett steg till, och ta hand om dessa ungdomar!

Vi behöver inte hålla på och prata om dem över 25 år, för då har man varit ute i arbetslivet ett tag. Något har kanske gått snett så att man känner att man vill komplettera. Dem ska vi vara rädda om, och den möjligheten ska finnas! Men vad handlar det om nu? Jo, gymnasieungdomar som inte är nöjda med sitt resultat och som mellan 18 och 20 års ålder vill komplettera och ha möjlighet att kanske få ta CSN-lån eller få andra möjligheter att finansiera sin utbildning. Och möjligheterna ska vara lika oavsett om man väljer en kommunal vuxenutbildning, en folkhögskola, universitetet eller något annat.

Det är så invecklat, det svar som jag får av ministern, så jag tror inte ens ministern själv förstår hur komplicerat det är ute i skolvärlden. Eleverna sitter bredvid varandra på olika villkor. Jag återkommer till mitt uttalande. Om man sitter i katedern och säger: Nu ska vi göra så här! till klassens elever så får man ofta svar av någon om man inte har tänkt sig för. Men det här är orättvist! säger barnen eller eleverna i skolan. Jag vet inte om ministern, som är lärare, har suttit i katedern. Man måste tänka sig för om man är lärare, så att man inte lägger fram ett förslag som är orättvist till eleverna.

När jag besökte den andra folkhögskolan för ett par tre år sedan hade någon arbetsmarknadsutbildning, någon hade svuxa och någon hade någonting annat. Jag kommer ihåg att det var fem olika betalnings- och bidragsmöjligheter i samma klass i en vuxenutbildning. Men det var en annan ålder på dem. Nu pratar vi om pojkar och flickor mellan 18 och 20 år som vill komma ut i arbetslivet så fort som möjligt med en ordentlig utbildning. Deras möjligheter i dag är så komplicerade och krångliga.

Nu har ju den här regeringen skapat collegemöjligheten. Varje gång avslutar minister Lena med att säga: Vi ska se över det här 2006. Någonting är fel.

Säg det redan nu i dag i interpellationsdebatten: Jag ska gå hem till mitt departement och se över det här! Det här är någonting som vi kan göra någonting åt snabbt och bestämt genom att lägga fram en ny proposition som innebär att pojkar och flickor mellan 18 och 20 år får samma villkor och möjligheter att komplettera sina studier, så att de kommer ut i arbetslivet, i jobbarlinjen, fru talman, så fort som möjligt. Det är den korta, enkla, lilla intentionen med min interpellation, med en hälsning från Molkoms folkhögskola som samarbetar med universitetet i Karlstad.

Anf. 113 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Låt mig inleda med att säga att det inte alls är ett särskilt rörligt system som gör att man sitter bredvid varandra i skolbanken – i den mån de finns kvar – med olika ersättningssystem. Den som läser en grundläggande vuxenutbildning får 82 % i bidrag och 18 % i lån. Man kan också få ett rekryteringsbidrag eftersom man sannolikt kanske står långt ifrån utbildning och riskerar att bli arbetslös. I den gymnasiala vuxenutbildningen får man också 82 % i bidrag, vilket innebär att man

genom hela vuxenutbildningen kan säga att man får 82 % i bidrag och 18 % i lån. Efter tid i högskola kan också dessa skrivas av. Inom högskolan råder ett annat system, nämligen 34 % i bidrag och mer i lån.

Colleagueutbildning är en mötesplats, helt enkelt ett möte mellan vuxenutbildning och högskola. Colleagueutbildning har inte varit ett sätt att se till att man går från gymnasieskolan in i colleagueutbildning, utan man ska rekrytera de grupper som har ett behov av att sänka tröskeln till högskolan.

Jag tycker att vi ska vara vaksamma här – jag tycker att Runar Patriksson i viss mån kom undan den frågan: Vad är det för incitament och signaler vi skickar till gymnasieelever om systemet innebär att de först har 950 kr i månaden, men efter sommaren efter årskurs 3 i gymnasiet kan man komplettera på gymnasial nivå och får plötsligt 7 000 kr i månaden? Inte nog med att man får en hög inkomst – man skuldsätter sig också ganska rejält redan för kanske ett års studier. Jag vill inte ge det incitamentet. Jag menar att det inte är rätt att unga människor skuldsätter sig. Basåret är ju däremot en del av högskolans verksamhet, och därför råder högskolans studiestödssystem. Vi har alltså ett för vuxenutbildning och ett för högskolan, och att möjliggöra det flexibla arbetssättet mellan dessa utbildningsformer är syftet med colleagueutbildningen.

När det sedan handlar om att utvärdera så tror jag inte att jag har nämnt det så många gånger. Jag avslutade mitt allra första svar här med det. Om detta introducerades 2003 så är det väl inte helt orimligt att vi utvärderar 2006. Jag kan naturligtvis inte säga vad den utvärderingen kommer att komma fram till, men det är väl rimligt att en modell som hittills 1 300 personer har genomgått ändå bör utvärderas. Men därmed är inte sagt vare sig att den i stora stycken är fel eller något om vad som kommer att hända med colleagueutbildningen framöver.

Jag vill avslutningsvis upprepa att det kanske är olyckligt att det heter colleagueutbildning, därför att det är ju ett möte mellan två utbildningsformer. Att förändra strukturen grundläggande och säga att man redan från 18 års ålder får studiemedel när man läser på komvux och vuxenutbildning är jag inte beredd att göra därför att det skapar fel incitament till dem som är unga. Vi försöker snarare hitta sätt att minska konkurrenskompletterarna och att få unga människor att faktiskt direkt efter gymnasiet gå ett fjärde år på komvux. Vi försöker snarare hitta sätt att öka direktövergången från gymnasieskola till högskola och att öka de olika intagningsmöjligheterna, det vill säga antagningssätten. Man ska alltså komma in på många olika sätt, till exempel genom högskoleprov, genom särskilt urval och många andra delar. Vi försöker snarare få gymnasieeleverna att känna att man snabbare går till högskolan och ser colleagueutbildningen som ett sätt att fånga upp dem som kanske har kommit en bit från utbildningsväsendet och som tycker att det dessutom är en väldigt hög tröskel till högskolan.

Anf. 114 RUNAR PATRIKSSON (fp):

Fru talman! Än en gång kan vi bara konstatera att det är många krångelvägar fram och tillbaka. Det är kommunal vuxenutbildning, det är basårutbildning, vi startade colleagueutbildningen och vi har folkhögskolorna, och alla de här olika formerna har man möjlighet att välja. Men

pengar måste man ha för att leva, även när man är 18–20 år, och det gäller just den lilla problematiken.

Det kan möjligtvis vara så, fru talman, att ministern har rätt. Collegefrågan kanske är fel. Kanske collegestudiemöjligheten, som regeringen tog beslut om ska finnas, är fel. Någonting här glappar.

Det gäller inte bara Molkoms folkhögskola. Efter att jag skrev interpellationen har jag blivit uppringd av många som jobbar med den här frågan och anser att det är orättvist, att det inte fungerar där ute och att högskolors basutbildningar och collegeutbildningar på folkhögskolorna eller andra institutioner inom kommunerna har problem och har elever som sitter i kläm. De har ramlat mellan stolarna och kommer därför inte i gång med sina studier på ett löst vis.

Då finns det en möjlighet i den interpellation som jag har skrivit. Jag uppmanar regeringen och ministern, som har de här frågorna på sin lott: Ta detta till omprövning, kanske före 2006! Även i svaret står det ju tydligt på slutet att man förstår att man måste ompröva detta 2006, och det tycker jag är helt riktigt. Men varför inte göra det ändå tidigare och ta reda på att de här ungdomarna – de är ju inte så många, som det står i ministerns svar – kommer rätt? Jag tycker att inte en enda en får missas som vill studera i stället för att gå på någon annan form av bidrag.

Anf. 115 Statsrådet LENA HALLENGREN (s):

Fru talman! Låt mig kort avsluta med att säga att samma villkor gäller för alla som har gymnasiebehörighet. Men har du inte gymnasiebehörighet och inte har fyllt 20 år gäller särskilda regler, nämligen att du får fortsätta studera med studiehjälp inom gymnasial vuxenutbildning.

Jag tror att det vore fel väg att gå att säga att det är vuxenutbildningen som ska möta dessa elever. Jag tror att vi på olika sätt måste arbeta vidare med incitamenten i gymnasieskolan. Där ska eleverna få den hjälp och det stöd de behöver. Där får man jobba vidare med så kallad lärlingsutbildning och med att utveckla och kvalitetssäkra det individuella programmet för att på olika sätt se till att eleverna i stort sett uteslutande lämnar gymnasieskolan med den behörighet som krävs för vidare studier.

Vuxenutbildningen är, som Runar Patriksson tidigare sade, till för dem som kanske inte i den åldern riktigt känner för att plugga. Då får det oftast gå en tid. Man kanske får jobba eller hitta på en annan sysselsättning under några år, och då passerar man ofta gränsen 20 år innan man återvänder till vuxenutbildning.

Det gäller att jobba i gymnasieskolan för att få så många som möjligt att inte alls känna att vuxenutbildning är det fjärde året efter gymnasieskolan, vilket vi tidigare faktiskt har haft ett stort problem med.

Collegeutbildningen får utvärderas. Jag är inte beredd att säga att det är fel med collegeutbildning. Men jag säger att benämningen collegeutbildning kan vara olycklig. Det kan låta som en egen utbildningsform snarare än ett samarbete mellan två andra utbildningsformer.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
2004/05:51 till skatteutskottet

Prot. 2004/05:59
18 januari

---

21 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkanden 2004/05:KU9 och KU10
Bostadsutskottets betänkanden 2004/05:BoU2 och BoU4

22 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
2004/05:61 Fortsatt svenskt deltagande i Förenta nationernas mission i
Liberia

23 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 17 januari

2004/05:311 av *Mariam Osman Sherifay* (s) till utrikesminister Laila Freivalds

Fredsprocessen efter valet i Palestina

2004/05:312 av *Runar Patriksson* (fp) till samhällsbyggnadsminister
Mona Sahlin

Energikrisen

2004/05:313 av *Kenneth Johansson* (c) till socialminister Berit Andnor
De psykosociala följderna av stormkatastrofen

den 18 januari

2004/05:314 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Ulrica Messing
Transport av farligt gods

2004/05:315 av *Harald Nordlund* (fp) till statsrådet Lena Sommestad
Krisberedskap vid kärnkraftsolyckor

2004/05:316 av *Mikael Oscarsson* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds

Rättssäkerheten för svenska medborgare i Eritrea

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 januari.

24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 17 januari

2004/05:726 av *Åsa Domeij* (mp) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Avskjutning av varg

2004/05:727 av *Maria Larsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Krav på stormdrabbade skogsägare

2004/05:728 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Bredbandsutbyggnad

den 18 januari

2004/05:729 av *Ulrik Lindgren* (kd) till statsrådet Ulrica Messing

Bidragen till bredbandsutbyggnad

2004/05:730 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till utbildnings- och kulturminister

Leif Pagrotsky

Museers tillgänglighet

2004/05:731 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till statsrådet Lena Hallengren

Träteknisk utbildning

2004/05:732 av *Lars-Ivar Ericson* (c) till justitieminister Thomas Bodström

Vårdnadsmål

2004/05:733 av *Anders G Högmark* (m) till statsrådet Ulrica Messing

Maximal tillgång på transportkapacitet

2004/05:734 av *Gudrun Schyman* (-) till socialminister Berit Andnor

Bostadsbidrag vid gemensam vårdnad

2004/05:735 av *Nina Lundström* (fp) till statsrådet Carin Jämtin

Säkrare livsmiljöer i drabbade länder

2004/05:736 av *Helena Bargholtz* (fp) till statsrådet Carin Jämtin

Drabbade kvinnor efter flodvågen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 25 januari.

25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 18 januari

2004/05:685 av *Johan Linander* (c) till statsrådet Hans Karlsson

Effekter av friåret

2004/05:687 av *Mona Jönsson* (mp) till utbildnings- och kulturminister

Leif Pagrotsky

Brådskanie utbildning i posttraumatiskt stressyndrom

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 25 januari.

26 § Kammaren åtskildes kl. 21.11.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 16.03,
av förste vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 94 (delvis) och
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Ceremoni för att hedra offren för naturkatastrofen i Sydoastien	1
Anf. 1 TALMANNEN	1
Ajournering.....	3
Återupptagna förhandlingar	3
2 § Ledighet.....	3
3 § Avsägelse	4
4 § Anmälan om kompletteringsval till näringsutskottet.....	4
5 § Anmälan om inkommen faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen	4
6 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträden	4
7 § Svar på interpellation 2004/05:259 om introduktionen av fossilgas.....	4
Anf. 2 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	4
Anf. 3 STAFFAN DANIELSSON (c)	5
Anf. 4 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	7
Anf. 5 STAFFAN DANIELSSON (c)	8
Anf. 6 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	9
Anf. 7 STAFFAN DANIELSSON (c)	9
Anf. 8 Samhällsbyggnadsminister MONA SAHLIN (s).....	10
8 § Svar på interpellation 2004/05:213 om regeringens planering för infrastruktur	10
Anf. 9 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	10
Anf. 10 SVEN BERGSTRÖM (c)	11
Anf. 11 KRISTER ÖRNFJÄDER (s).....	12
Anf. 12 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	12
Anf. 13 SVEN BERGSTRÖM (c)	13
Anf. 14 KRISTER ÖRNFJÄDER (s).....	14
Anf. 15 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	15
Anf. 16 SVEN BERGSTRÖM (c)	16
9 § Svar på interpellationerna 2004/05:218, 219 och 220 om tåg i Bergslagen	17
Anf. 17 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	17
Anf. 18 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	18
Anf. 19 ULRIK LINDGREN (kd)	19
Anf. 20 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	20
Anf. 21 KARIN SVENSSON SMITH (v)	21
Anf. 22 SVEN BERGSTRÖM (c)	22
Anf. 23 Statsrådet ULRICA MESSING (s)	23
Anf. 24 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	24
Anf. 25 ULRIK LINDGREN (kd)	25
Anf. 26 SVEN GUNNAR PERSSON (kd)	26
Anf. 27 KARIN SVENSSON SMITH (v)	27
Anf. 28 SVEN BERGSTRÖM (c)	27

Anf. 29 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	28
Anf. 30 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	29
Anf. 31 ULRIK LINDGREN (kd).....	30
Anf. 32 SVEN GUNNAR PERSSON (kd).....	30
Anf. 33 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	31
10 § Svar på interpellation 2004/05:245 om tågtrafiken längs Uven	31
Anf. 34 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	31
Anf. 35 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	32
Anf. 36 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	33
Anf. 37 MARGARETA ISRAELSSON (s).....	34
Anf. 38 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	35
Anf. 39 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	35
Anf. 40 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	36
Anf. 41 JÖRGEN JOHANSSON (c).....	37
Anf. 42 MARGARETA ISRAELSSON (s).....	38
Anf. 43 KARIN SVENSSON SMITH (v).....	38
Anf. 44 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	39
Anf. 45 TORSTEN LINDSTRÖM (kd).....	39
Anf. 46 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	40
11 § Svar på interpellation 2004/05:250 om antalet dödade i trafiken.....	40
Anf. 47 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	40
Anf. 48 ANITA BRODÉN (fp).....	41
Anf. 49 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	42
Anf. 50 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	43
Anf. 51 ANITA BRODÉN (fp).....	43
Anf. 52 JAN-EVERT RÅDHSTRÖM (m).....	44
Anf. 53 Statsrådet ULRICA MESSING (s).....	44
Ajournering.....	45
Återupptagna förhandlingar	45
12 § Svar på interpellation 2004/05:240 om skydd för orörda älvar	45
Anf. 54 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	45
Anf. 55 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp).....	46
Anf. 56 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	47
Anf. 57 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp).....	48
Anf. 58 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	48
Anf. 59 ANNA GRÖNLUND KRANTZ (fp).....	49
Anf. 60 Statsrådet LENA SOMMESTAD (s).....	49
13 § Svar på interpellation 2004/05:203 om tillämpningen av sjukförsäkringen	50
Anf. 61 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	50
Anf. 62 INGER LUNDBERG (s).....	51
Anf. 63 RAIMO PÄRSSINEN (s).....	51
Anf. 64 ANNA LILLIEHÖÖK (m).....	52
Anf. 65 Statsrådet HANS KARLSSON (s).....	53
Anf. 66 INGER LUNDBERG (s).....	53

Anf. 67	RAIMO PÄRSSINEN (s)	54
Anf. 68	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	55
Anf. 69	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	55
Anf. 70	INGER LUNDBERG (s)	56
Anf. 71	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	56
14 §	Svar på interpellation 2004/05:204 om cancersjukas sjukpenning	57
Anf. 72	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	57
Anf. 73	LINNÉA DARELL (fp)	58
Anf. 74	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	59
Anf. 75	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	59
Anf. 76	LINNÉA DARELL (fp)	60
Anf. 77	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	60
Anf. 78	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	61
Anf. 79	LINNÉA DARELL (fp)	61
15 §	Svar på interpellation 2004/05:221 om intyg om sjukhistorik	61
Anf. 80	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	61
Anf. 81	SVEN BRUS (kd)	62
Anf. 82	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	63
Anf. 83	SVEN BRUS (kd)	64
Anf. 84	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	65
Anf. 85	SVEN BRUS (kd)	66
Anf. 86	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	67
16 §	Svar på interpellation 2004/05:236 om problem kring isocyanatanvändning	67
Anf. 87	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	67
Anf. 88	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	68
Anf. 89	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	69
Anf. 90	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	69
Anf. 91	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	70
Anf. 92	SVEN-ERIK SJÖSTRAND (v)	71
17 §	Svar på interpellation 2004/05:257 om sjuklöneansvaret i Gnosjöregionen	72
Anf. 93	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	72
Anf. 94	MARIA LARSSON (kd)	73
Anf. 95	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	74
Anf. 96	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	74
Anf. 97	MARIA LARSSON (kd)	75
Anf. 98	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	76
Anf. 99	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	76
Anf. 100	MARIA LARSSON (kd)	77
Anf. 101	Statsrådet HANS KARLSSON (s)	78
18 §	Svar på interpellation 2004/05:208 om livslångt lärande	78
Anf. 102	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	78
Anf. 103	SOFIA LARSEN (c)	80
Anf. 104	Statsrådet LENA HALLENGREN (s)	81
Anf. 105	SOFIA LARSEN (c)	82

Anf. 106 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	83	Prot. 2004/05:59
Anf. 107 SOFIA LARSEN (c)	85	18 januari
Anf. 108 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	85	<hr/>
19 § Svar på interpellation 2004/05:246 om studiefinansiering		
på heltid för unga collestuderande.....	86	
Anf. 109 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	86	
Anf. 110 RUNAR PATRIKSSON (fp)	87	
Anf. 111 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	88	
Anf. 112 RUNAR PATRIKSSON (fp)	89	
Anf. 113 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	90	
Anf. 114 RUNAR PATRIKSSON (fp)	91	
Anf. 115 Statsrådet LENA HALLENGREN (s).....	92	
20 § Hänvisning av ärende till utskott.....	93	
21 § Förnyad bordläggning.....	93	
22 § Bordläggning.....	93	
23 § Anmälan om interpellationer.....	93	
24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	94	
25 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	94	
26 § Kammaren åtskildes kl. 21.11.....	95	

Prot. 2004/05:59
18 januari

Elanders Gotab, Stockholm 2005